

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η Εφαρμογή Των Capital Controls στην
Ελληνική Οικονομία –
Η Επιρροή των Κεφαλαιακών Περιορισμών
στις Επιχειρήσεις**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ: ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

ΘΕΟΔΟΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΣΙΟΣ ΗΛΙΑΣ

ΠΑΤΡΑ ΑΧΑΪΑΣ,

2016

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη που διεξήχθη στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας με θέμα "Η εφαρμογή των capital controls στην ελληνική οικονομία- η επιρροή των κεφαλαιακών περιορισμών στις επιχειρήσεις", περιλαμβάνει την ανάλυση του τραπεζικού συστήματος και των περιοριστικών μέτρων - capital controls, προκειμένου να αποφευχθεί μαζική απόσυρση καταθέσεων από τις τράπεζες σε περιόδους έντονης οικονομικής αναταραχής της κοινωνίας.

Εκτός από το ελληνικό παράδειγμα, στην ερεύνα συμπεριλαμβάνεται το παράδειγμα της επιβολής κεφαλαιακού ελέγχου στην Κύπρο καθώς και οι επιπτώσεις του. Στη συνέχεια ακολουθεί η σύγκριση των δύο παραδειγμάτων καθώς επιχειρείται η ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων όπως αυτά προκύπτουν από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά κάθε περίπτωσης.

Αξιοποιώντας την υπάρχουσα σχετική βιβλιογραφία και με αφορμή τις επιπτώσεις του παρόντος ισχύοντος κεφαλαιακού ελέγχου στην ελληνική οικονομία αναζητάμε να συμπεράνουμε τον τρόπο με τον οποίο συγκροτείται η κατάσταση των πιστωτικών ιδρυμάτων σε περιόδους επιβολής κεφαλαιακού ελέγχου.

SUMMARY

The present study, which was conducted in the context of the thesis “The application of capital controls in the Greek economy - The influence of the capital restrictions in businesses”, includes an analysis of the banking system and the restrictive measures - capital controls, in order to avoid the bank run phenomenon from banks in periods of great economic distress of the society.

Except from the Greek example in this research we include the example of the capital controls application in Cyprus and its impacts. Furthermore, we compare these two examples as we try to analyse the benefits and the disadvantages as they occur from the relevant characteristics of every occasion.

Using the currently available relevant bibliography and with the occasion of the effects of the current capital controls in the Greek economy we research to understand the way in which the situation of the credit institutions is constituted in capital control periods.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	7
Κεφάλαιο 1 - Τραπεζικό Σύστημα.....	9
1.1 Λίγα Στοιχεία για τις Τράπεζες.....	10
1.2 Οικονομία και Τραπεζικό Σύστημα.....	11
1.3 Ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	12
1.3.1 Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και σύγκριση με Συστήματα Εξωτερικού	13
1.3.2 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας (ΕΤΕ).....	15
1.4 Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδας.....	17
1.4.1 Κυριότερες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδας	18
1.4.2 Έργα της Κεντρικής Τράπεζας Ελλάδας και Νομισματική Πολιτική	19
1.4.3 Διοίκηση της Κεντρικής Τράπεζας της Ελλάδας.....	20
1.5 Τι είναι τα Capital Controls	21
1.6 Χαρακτηριστικά των Capital Controls	23
1.7 Ιστορική Ανάδρομη των Capital Controls	25
1.7.1 Μαλαισία, Αργεντινή, Ισλανδία και Κύπρος.....	26
1.8 Πότε Εφαρμόζονται τα Capital Controls	27
1.9 Λίγα Λόγια για το Νομικό και Φυσικό Πρόσωπο	28
1.9.1 Τι Ισχύει για το Άνοιγμα νέων Λογαριασμών σε Φυσικά-Νομικά Πρόσωπα	29
1.9.2 Οι Μεταφορές Κεφαλαίων στο Εξωτερικό.....	30
1.9.3 Τι Ισχύει Γενικά για τα Νομικά Πρόσωπα	31
1.10 Το Χρονικό της Κύπρου	32
Κεφάλαιο 2 - Το Παράδειγμα της Κύπρου	34
2.1 Πότε και Πόσο Εφαρμόστηκαν	34
2.2 Μέτρα που Επιβλήθηκαν	35
2.3 Επιπτώσεις για την Χώρα	37
2.4 Επιπτώσεις για την Κοινωνία	39
2.5 Επιπτώσεις για τις Επιχειρήσεις	41
2.6 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.....	43
2.6.1 Πληθωρισμός.....	44
Κεφάλαιο 3 - Το Παράδειγμα της Ελλάδας.....	45
3.1 Πότε και Πως Εφαρμόστηκαν	45
3.2 Χαρακτηριστικά των Capital Controls	46
3.3 Μέτρα που Επιβλήθηκαν	47
3.4 Επιπτώσεις για τη Χώρα.....	51
3.4.1 Συναλλακτικές συνήθειες και κόστος προσαρμογής.....	52

3.4.2 Εξωτερικός Τομέας και Επενδύσεις	52
3.4.3 Τουρισμός.....	53
3.5 Επιπτώσεις για την Κοινωνία	54
3.6 Επιπτώσεις για τις Επιχειρήσεις	59
3.7 Εισαγωγές-Εξαγωγές.....	59
Κεφάλαιο 4 - Σύγκριση Ελλάδα-Κύπρος.....	61
4.1 Τα Capital Controls στην Κύπρο	61
4.2 Τα Capital Controls στην Ελλάδα.....	63
4.3 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Κεφαλαιακών Περιορισμών	64
4.3.1 Επιχειρήματα κατά των Capital Controls	64
4.3.2 Επιχειρήματα υπέρ των Capital Controls	64
4.3.3 Capital Controls και Παγκοσμιοποίηση	65
Κεφάλαιο 5 - Κοινωνικές και Οικονομικές Επιπτώσεις	66
5.1 Οικονομικές Επιπτώσεις.....	66
5.1.1 Οι Άμεσες Επιπτώσεις στην Οικονομία από τα Capital Controls	66
5.1.2 Η Έρευνα για Επιπτώσεις σε Δείγμα 127 Επιχειρήσεων.....	67
5.1.3 Γενικές Οικονομικές Επιπτώσεις.....	69
5.1.4 Ταμειακές Ροές – Capital Controls.....	71
5.1.5 Φοροδιαφυγή και Capital Controls.....	72
5.1.6 Capital Controls -Συμπεριφορά των Online Καταναλωτών-E-Banking.....	73
5.2 Κοινωνικές Επιπτώσεις.....	77
5.2.1 Ανεργία.....	77
5.2.2 Νοικοκυριά και Capital Controls.....	78
Κεφάλαιο 6 - Μελέτη Περίπτωσης	79
6.1 Μελέτη Εθνικής Τράπεζας - Αποτελέσματα	79
6.2 Έρευνα-Μελέτη για την Επίδραση της Επιβολής των Capital Controls (Ελέγχων Κεφαλαίων) στον Καταναλωτή.....	85
6.2.1 Έρευνα για τον Τζίρο των Μικρών Επιχειρήσεων από τα Capital Controls	87
6.2.2 Που Οφείλεται η Σημερινή Κατάσταση	88
6.2.3 Τεχνολογία και Ανάπτυξη	89
Εισαγωγή Συμπερασμάτων	93
Γενικά Συμπεράσματα.....	95
Σύνοψη	96
Προτάσεις για το Μέλλον	97
Βιβλιογραφία.....	98

Εικόνα 1 - Τράπεζα της Ελλάδας (1).....	14
Εικόνα 2 - Τράπεζα της Ελλάδας (2).....	17
Εικόνα 3 - Capital Controls	22
Εικόνα 4 - Τράπεζες Ελλάδας	29
Εικόνα 5 - Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	43
Εικόνα 6 - Πληθωρισμός.....	44
Εικόνα 7 - Αρνητικές Επιπτώσεις από Capital Controls	67
Εικόνα 8 - Online Αγοραστική Συμπεριφορά Ελλήνων.....	73
Εικόνα 9 - Υπηρεσίες Ηλεκτρονικής Τραπεζικής.....	74
Εικόνα 10 - Αγορές Ηλεκτρονικού Εμπορίου.....	75
Εικόνα 11 - Προβλήματα από Capital Controls	76
Εικόνα 12 - Ανεργία μετά τα Capital Controls	77

Εισαγωγή

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως αντικείμενο την παρουσίαση των κεφαλαιακών ελέγχων, δηλαδή μια ιστορική ανάδρομη των εξελίξεων από την αρχή της επιβολής τους μέχρι σήμερα.

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι είναι ένα σύνολο περιορισμών που επιβάλλονται μέσω του τραπεζικού συστήματος σε περιόδους ύφεσης προκειμένου να αποφευχθεί η εκροή χρημάτων από τα πιστωτικά ιδρύματα. Η εκάστοτε πολιτική αρχή με τις τράπεζες καθορίζουν τα περιοριστικά μετρά.

Η εργασία διαρθρώνεται σε 6 κεφάλαια.

Στο 1ο κεφάλαιο παρουσιάζεται το σύστημα των κεφαλαιακών ελέγχων, πιο συγκεκριμένα ο ορισμός, πως και ποτέ εφαρμόζεται και γίνεται μια ιστορική ανάδρομη.

Στο 2ο κεφάλαιο αναλύεται το παράδειγμα της Κύπρου. Αναφέρονται τα μετρά που επιβλήθηκαν και επιπτώσεις αυτών σε νομικό και φυσικό πρόσωπο.

Στο 3ο κεφάλαιο αναλύεται το παράδειγμα της Ελλάδας. Αναφέρονται τα μετρά που επιβλήθηκαν και επιπτώσεις αυτών σε νομικό και φυσικό πρόσωπο.

Στο 4ο κεφάλαιο συγκρίνονται και αξιολογούνται οι δυο αυτές περιπτώσεις.

Επίσης στο 5ο κεφάλαιο παραθέτονται οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις των capital controls.

Τέλος στο 6ο κεφάλαιο ακολουθούν αποτελέσματα και μελέτες για την επίδραση της επιβολής των κεφαλαιακών ελέγχων καθώς και προτάσεις για το μέλλον.

Κεφάλαιο 1 - Τραπεζικό Σύστημα

Στο τραπεζικό σύστημα, που αποτελεί την καρδιά του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας, εντάσσονται οργανισμοί οι οποίοι κατέχουν τον ρόλο του διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και πιστούχους, εξασφαλίζοντας έτσι τον μετασχηματισμό της ρευστότητας. Το τραπεζικό σύστημα, με την τόνωση της εγχώριας ζήτησης, τη χρηματοδότηση δυναμικών κλάδων της οικονομίας καθώς και καινοτόμων επενδυτικών πρωτοβουλιών, συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας μιας χώρας. Η αποτελεσματικότητα της συμβολής του τραπεζικού συστήματος εξαρτάται κυρίως από την ύπαρξη ενός αξιόπιστου θεσμικού πλαισίου το οποίο ρυθμίζει, σε οικονομικό επίπεδο, τη λειτουργία της κοινωνίας και στηρίζει τις αναπτυξιακές διαδικασίες. Το σύστημα αυτό αποτελείται από δύο κατηγορίες τραπεζών: την Κεντρική Τράπεζα και τις εμπορικές τράπεζες. Η Κεντρική τράπεζα, η οποία αποτελεί τον συντονιστή των εγχώριων τραπεζών όσον αφορά την γενική πολιτική τους, έχει τη δυνατότητα να ελέγχει τις εμπορικές τράπεζες.

Αναλυτικότερα, η Κεντρική Τράπεζα:

- Μέσω του καθορισμού του επιτοκίου δανεισμού της, οριοθετεί τα επιτόκια των τραπεζών, θέτοντας έτσι κατευθυντήριες γραμμές και για τις υπόλοιπες τράπεζες.
- Ελέγχει και μεταβάλλει την προσφορά του εγχώριου χρήματος, με την εκτύπωση χρήματος σε επιθυμητά επίπεδα ή με την έκδοση και τη ρευστοποίηση ομολόγων, σε αντιστοιχία με την εξέλιξη των μακροοικονομικών μεγεθών της οικονομίας. Αυτό συνεπάγεται ότι η κεντρική τράπεζα είναι ένα από τα βασικότερα όργανα της δημοσιονομικής πολιτικής.
- Διεξάγει μελέτες και έρευνες που σχετίζονται με τον επιχειρηματικό και ιδιωτικό δανεισμό, επεξεργάζοντας στατιστικά τα ευρήματα και διεξάγοντας πορίσματα για την πορεία της οικονομίας του κράτους.
- Έχει την αρμοδιότητα του τραπεζίτη της κυβέρνησης, εγγυάται δηλαδή ότι η κυβέρνηση, όταν αντιμετωπίσει δημοσιονομικό έλλειμμα, θα μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της.

Οι εμπορικές τράπεζες, από την άλλη, συμμετέχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα έχοντας ως σκοπό την ικανοποίηση των συναλλαγματικών αναγκών των καταναλωτών. Διαχειρίζονται τα επίπεδα των συναλλαγματικών διαθέσιμων κεφαλαίων με ορθολογικό τρόπο, είτε επειδή επιδιώκουν το άριστο αποτέλεσμα είτε επειδή τους το επέβαλλε η κεντρική τράπεζα.

Αναλυτικότερα, οι εμπορικές τράπεζες:

- Επηρεάζουν την προσφορά του χρήματος.
- Λειτουργούν ως μεσολαβητές μεταξύ των επενδυτών και των αποταμιευτών.
- Είναι υποχρεωμένοι να κρατούν ένα ποσοστό, το οποίο καθορίζεται από την κεντρική τράπεζα, των καταθέσεων σε ρευστά που θα είναι διαθέσιμα και το υπόλοιπο τους το δανείζουν.

1.1 Λίγα Στοιχεία για τις Τράπεζες

Ειδικότερα ως Τράπεζα θεωρούμε μία οικονομική επιχείρηση που μπορεί να αποτελέσει το μεσάζοντα μεταξύ κεφαλαιούχων. Οι κεφαλαιούχοι με τη σειρά τους ζητούν να επενδύσουν κεφάλαια άλλων ατόμων που έχουν την ανάγκη δανεισμού για να χρηματοδοτήσουν τις δραστηριότητές τους.

Η κυριότερη λειτουργία της τράπεζας είναι ο έντοκος δανεισμός. Δηλαδή, δανείζει κεφάλαια τα οποία της ανήκουν ή κεφάλαια που προέρχονται από καταθέσεις πελατών.

Αρχικά στη Δύση, οι τράπεζες παρουσιάστηκαν ως “αργυραμοιβεία” με σκοπό την ανταλλαγή διάφορων νομισμάτων με κέρδος. Αργότερα, άρχισαν να συγκεντρώνουν κεφάλαια με τα οποία χρηματοδοτούσαν κράτη και μάλιστα σε περιπτώσεις πολέμων. Και φτάνουμε στο σημερινό αποτέλεσμα, όπου με την επέκταση του δανεισμού των κεφαλαίων και σε ιδιώτες, δημιουργήθηκε ο σημερινός τύπος τραπεζών.

Γενικότερα μπορούμε να αναφέρουμε ότι τα σημερινά τραπεζικά ιδρύματα χωρίζονται σε τράπεζες καταθέσεων που δανείζονται κεφάλαια από ιδιώτες και δανείζουν σε τρίτους από τη μία μεριά και σε εκδοτικές τράπεζες από την άλλη μεριά οι οποίες έχουν το προνόμιο να δίνουν τραπεζογραμμάτια αντί για μεταλλικό νόμισμα.

1.2 Οικονομία και Τραπεζικό Σύστημα

Το σύνολο των τραπεζών (εμπορικές, ειδικές, κεντρικές) καθώς και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται σε μία χώρα, αποτελούν το τραπεζικό της σύστημα.

Σήμερα ο όρος του τραπεζικού συστήματος έχει εξαπλωθεί σε ολόκληρο τον κόσμο και αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα ανάπτυξης των συναλλαγών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό επίπεδο μίας χώρας.

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί το σημαντικότερο στήριγμα της οικονομίας και οι λόγοι είναι οι ακόλουθοι:

- **Το τραπεζικό σύστημα βοηθά στην ανάπτυξη του αποταμιευτικού πνεύματος των πολιτών**, μιας και καταθέτουν το περίσσειμα του εισοδήματός τους σε αυτές. Οι τράπεζες με τη σειρά τους, με την εμπιστοσύνη που εμπνέουν και την ασφάλεια που εξασφαλίζουν για τις καταθέσεις, ενθαρρύνουν τους πολίτες να αποταμιεύει, δίνοντάς τους με αυτό τον τρόπο ένα επιπρόσθετο εισόδημα. Αυτός είναι ο τόκος, ο οποίος καταβάλλεται από την τράπεζα.
- **Συντελούν έμμεσα στη μείωση του κόστους ζωής**. Αυτό συμβαίνει μιας και με την ενθάρρυνση της αποταμίευσης, συγκεντρώνονται στις τράπεζες μεγάλα ποσά με συνέπεια να παρέχονται δάνεια με χαμηλό τόκο εξαιτίας της μεγάλης προσφοράς των κεφαλαίων που δημιουργούνται. Όλα αυτά όμως συνεπάγονται ότι η χορήγηση δανείων με χαμηλό επιτόκιο συντελεί στην παραγωγή αγαθών με κόστος, εφόσον ο τόκος αποτελεί μέρος του κόστους των προϊόντων.
- **Συγκεντρώνουν μικροποσά**, τα οποία δεν χρησιμεύουν άμεσα σ' αυτούς που αποταμιεύουν και με αυτό τον τρόπο δημιουργούν μεγάλα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για παραγωγικούς σκοπούς. Συνεπώς παράγονται περισσότερα αγαθά και ικανοποιείται μεγαλύτερος αριθμός αναγκών απ' ό,τι χωρίς τη χρήση τραπεζών.
- **Συμβάλουν στην εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής του κράτους** με τη λήψη διαφόρων μέτρων, όπως είναι τα ακόλουθα:
 - ο περιορισμός ή η επέκταση των πιστώσεων μέσω της αυξομείωσης του επιτοκίου,
 - η έκδοση χαρτονομισμάτων, που τώρα γίνεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.
- **Διευκολύνουν σε πάρα πολύ μεγάλο ποσοστό τις συναλλαγές**, κυρίως με τη γενίκευση της χρήσης των επιταγών και τα τελευταία χρόνια με την εισαγωγή των τραπεζικών καρτών (χρεωστικές και πιστωτικές) που επιτρέπουν στον κάτοχό τους την αγορά αγαθών με την ανάληψη μετρητών. Με αυτό τον τρόπο εξοικονομείται τόσο εργασία όσο και πολύτιμος χρόνος.

1.3 Ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Μετά τα πρώτα χρόνια της απελευθέρωσης, παρουσιάστηκε έντονα η πραγματική ανάγκη να δημιουργηθεί μία τράπεζα που να εξυπηρετεί τις ανάγκες της χώρας. Αποτέλεσμα αυτής της ανάγκης ήταν η ίδρυση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας, στα χρόνια της διακυβέρνησης του Καποδίστρια [30], [31].

Η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα ιδρύεται το 1828 με σκοπό την μείωση της τοκογλυφίας και την αναδιοργάνωση της οικονομίας, η οποία τότε βρισκόταν σε φάση αναδιοργάνωσης, δίνοντας περισσότερη έμφαση στην ελληνική γεωργία.

Την ίδια περίοδο εκδίδεται το πρώτο ελληνικό χαρτονόμισμα, που ονομάστηκε «Φοίνικας», ενώ μέχρι τότε στην Ελλάδα κυκλοφορούσαν μόνο ξένα χαρτονομίσματα ως μέσω συναλλαγών. Παραδείγματα τέτοιων ξένων χαρτονομισμάτων είναι τα ισπανικά και τα τούρκικα (γρόσια).

Η Πρώτη Τράπεζα δεν κατάφερε να λειτουργήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα (μόνο 6 χρόνια) και διαλύθηκε το 1834. Οι λόγοι ήταν πολλοί και διαφορετικοί μεταξύ τους:

- Οι πολιτικοοικονομικές συνθήκες της περιόδου
- Η περιορισμένη δραστηριότητα της τράπεζας
- Η αποτυχία να δημιουργήσει κλίμα εμπιστοσύνης στο κοινό
- Οι λίγες αποταμιεύσεις που συγκεντρώθηκαν.

Οι προσπάθειες δημιουργίας ενός τραπεζικού συστήματος που θα συνέβαλλε στην οικονομική πορεία του έθνους συνεχίστηκαν, αλλά δυστυχώς καμία δεν είχε αίσιο αποτέλεσμα και όλες απέτυχαν.

Δύο μεγάλοι όμιλοι όμως (ο πρώτος αποτελούνταν από Έλληνες και Γάλλους και ο δεύτερος από Άγγλους) υπέβαλλαν σχετικές προτάσεις στην κυβέρνηση, η οποία μετά από συμφωνία με τον Άγγλο Γκλάς εξέδωσε το νόμο για να συσταθεί νέα τράπεζα την ημερομηνία 25/01/1836. Η τράπεζα αυτή θα είχε ως σκοπό της, την ανάπτυξη της γεωργίας, της βιομηχανίας, του εμπορίου καθώς και της ναυτιλίας.

Ο νόμος του 1836 καταργείται και εκδίδεται ένας καινούριος νόμος την ημερομηνία 30/03/1841, με τον οποίο συστάθηκε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

1.3.1 Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και σύγκριση με Συστήματα Εξωτερικού

Για να εδραιωθεί ένα παραγωγικό τραπεζικό σύστημα, έπρεπε να βασιστεί και να χρησιμοποιήσει πεπατημένες οδούς, δηλαδή πάνω σε τραπεζικά συστήματα του εξωτερικού που λειτουργούσαν ήδη από καιρό με μεγάλη επιτυχία. Έτσι δημιουργήθηκε λοιπόν το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το οποίο δανείστηκε πολλά στοιχεία από τα τραπεζικά συστήματα που είχαν μέχρι τότε αναπτυχθεί στην Ευρώπη. Τα συστήματα αυτά ήταν τα μεγάλα της εποχής, δηλαδή το Βρετανικό, το Γαλλικό και το Γερμανικό [30], [31].

Αν συγκρίναμε το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα με τα Ευρωπαϊκά συστήματα θα βλέπαμε ότι έμοιαζε περισσότερο με το αντίστοιχο Αγγλικό. Η μόνη διαφορά από το Αγγλικό σύστημα έγκειται στη χρήση των επιταγών, η οποία ήταν σαφώς πιο διαδεδομένη στην Αγγλία, ενώ στην Ελλάδα ήταν σχεδόν άγνωστη και αντίστοιχα το επίπεδο πίστης ήταν πολύ χαμηλό. Αυτό οφείλεται στο γεγονός του ότι στην Αγγλία είχαν ήδη δημιουργηθεί εκείνη την περίοδο ειδικευμένοι οργανισμοί και οι οποίοι λειτουργούσαν παράλληλα με τις τράπεζες των καταθέσεων. Στην Ελλάδα, οι αντίστοιχοι οργανισμοί ιδρύονται κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1920, κάτι απολύτως φυσικό μιας και μέχρι τότε ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας ήταν αρκετά χαμηλός και δεν δημιουργούσε ανάγκες εξειδίκευσης σε τέτοιου είδους τομείς.

Από την άλλη μεριά βεβαίως, αν επιχειρήσουμε να συγκρίνουμε το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα με το αντίστοιχο Γαλλικό, θα διαπιστώσουμε ότι είναι εκ διαμέτρου αντίθετα γιατί στην Γαλλία οι τράπεζες ήταν ήδη από καιρό στενά συνδεδεμένες με τη μεγάλη βιομηχανία. Βέβαια και στην Ελλάδα γίνονταν συνεχώς προσπάθειες για ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ της τράπεζας και της βιομηχανίας, αλλά συνεχώς αποτύγχαναν. Λόγω λοιπόν του μεικτού χαρακτήρα της τράπεζας, δεν δημιουργήθηκαν εγκαίρως εξειδικευμένοι οργανισμοί για τον τομέα της βιομηχανίας. Το μόνο κοινό χαρακτηριστικό αυτών των δύο τραπεζικών συστημάτων (του Ελληνικού και του Γαλλικού) ήταν η ύπαρξη ενός μόνο εκδοτικού οργανισμού.

Στην Ελλάδα γίνονταν μακροχρόνιες προσπάθειες δημιουργίας άλλων τραπεζών. Οι προσπάθειες αυτές καταλήγουν στην ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας καθώς και της Κτηματικής Τράπεζας. Η δημιουργία αυτών των δύο τραπεζών δημιουργεί αναμφισβήτητα ανασφάλειες στην Εθνική Τράπεζα, η οποία μέχρι τότε προσπαθούσε να παγιώσει τη θέση της συγκεντρώνοντας στα χέρια της όλο το φάσμα των τραπεζικών εργασιών.

Μέχρι την περίοδο του πολέμου επικρατούσε μεγάλη δυσπιστία μεταξύ των τραπεζών λόγω του αθέμιτου ανταγωνισμού των κρατικών δανείων. Η δυσπιστία της εποχής ενισχυόταν από το γεγονός ότι η Ελλάδα ήταν κατά βάση γεωργική χώρα και η βιομηχανία χρησιμοποιούνταν κυρίως σαν συμπληρωματική δραστηριότητα εμπορίου.

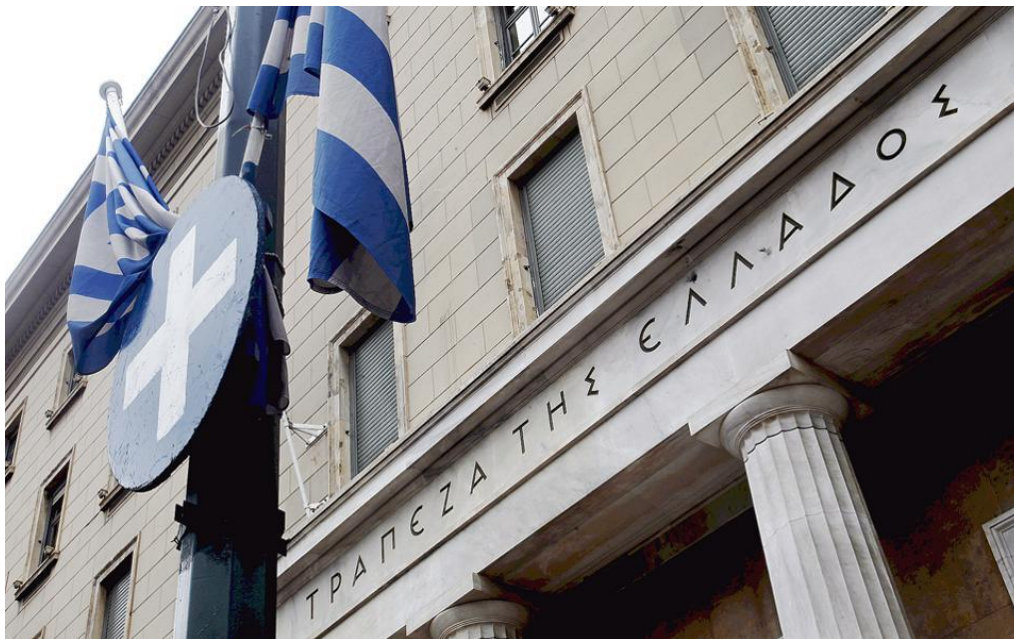
Παρ' όλα αυτά, γίνονταν πολλές προσπάθειες δημιουργίας βιομηχανικών τραπεζών, με πρωτοβουλία των ίδιων των βιομηχάνων κυρίως, χωρίς όμως να στεφθούν με κάποια επιτυχία. Παράδειγμα μιας τέτοιας τράπεζας αποτέλεσε η Τράπεζα Βιομηχανίας που ιδρύθηκε το 1918 από τον Ε. Χαρίλαο, ο οποίος ήταν ένας από τους πρώτους Έλληνες βιομήχανους. Η

τράπεζα αυτή αργότερα συγχωνεύτηκε με την Τράπεζα Αξιών, όπου στη συγκεκριμένη συγχώνευση συμμετείχαν μεγάλοι Έλληνες βιομήχανοι όπως ο Λ. Οικονομίδης (ιδρυτής των Χρωματοουργιών Πειραιώς), ο Ν. Κανελλόπουλος (ιδρυτής της Α.Ε. Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων), ο Δ. Γαλανόπουλος, αλλά και ο Α. Εμπειρικός (εφοπλιστής και μέτοχος σε διάφορες επιχειρήσεις).

Οι προσπάθειες ιδρύσεων νέων τραπεζών συνεχίζονται κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών αλλά όλες αποτυγχάνουν. Ένα παράδειγμα αποτυχίας αποτελεί και η Γενική Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία ιδρύθηκε το 1928 με κεφάλαιο 2.500.000 και ένα διοικητικό συμβούλιο απαρτισμένο από βιομηχάνους και τραπεζίτες. Σύντομα όμως θέτει και αυτή τέλος στις εργασίες της. Οι τράπεζες αυτού του είδους δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν την εμπιστοσύνη του κοινού, που τότε ήταν κλονισμένη, ώστε να μπορούν να εκδώσουν ομολογιακά δάνεια και εν συνεχεία να τα χρησιμοποιήσουν στην βιομηχανία.

Από το 1925 και έπειτα, η Ε.Τ.Ε αρχίζει μερικά μακροπρόθεσμα δάνεια σε πρωτοπόρους βιομηχάνους. Οι εταιρίες εξασφαλίζουν λοιπόν με αυτό τον τρόπο κεφάλαια και με την άδεια του κράτους δικαιούνται να μπορούν να εκδώσουν ομολογιακά δάνεια.

Αργότερα με τη συμβολή της Κοινωνίας των Εθνών αλλά και την ανάγκη να βρεθούν νέες ευκαιρίες τοποθέτησης του ξένου κεφαλαίου, ιδρύεται ο οργανισμός βιομηχανικής πίστης. Ταυτόχρονα, η Ε.Τ.Ε σταδιακά εξελίσσεται από εκδοτική και εμπορική τράπεζα σε ένα παραστάτη της βιομηχανίας και σε ένα μεικτό τραπεζικό οργανισμό.

Εικόνα 1 - Τράπεζα της Ελλάδας (1)

1.3.2 Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας (ΕΤΕ)

Η Ε.Τ.Ε ήταν το πρώτο και μοναδικό τραπεζικό ίδρυμα της Ελλάδας. Ιδρύθηκε στο νέο έθνος- κράτος με αποτέλεσμα να είναι σαφώς επηρεασμένο από όλους τους αγώνες για εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και της οικονομίας. Χαρακτηρίζεται από πολλούς, ως ο αποκλειστικός οικονομικός παραστάτης των τότε Κυβερνήσεων. Η Ε.Τ.Ε προσπαθούσε να εισάγει στην Ελληνική παραδοσιακή κοινωνία νέες τεχνικές και νοοτροπίες που θα συνέβαλλαν στην βελτίωση του τραπεζικού συστήματος και εκτενέστερα στην οικονομική ανάπτυξη [30], [31].

Με την ίδρυση της, η Ε.Τ.Ε προσπαθούσε να αποδυναμώσει τους τοπικούς εμπόρους και να εξαλείψει την τοκογλυφία που απορροφούσε τα πλεονεκτήματα του αγροτικού τομέα. Ένας από τους σκοπούς της, ήταν να απευθυνθεί εξ' αρχής και στους αγρότες-παραγωγούς. Γι' αυτό το λόγο είχε προστεθεί και στο καταστατικό της η φράση «επί προσωπική εγγύηση χορήγησης σε γεωργούς-μη εμπόρους» με βάση πάντοτε το πιστωτικό κατάλογο που συντάσσουν από τα συμβούλια των υποκαταστημάτων, ο οποίος εγκρινόταν από το Γενικό Συμβούλιο της Τράπεζας.

Η Ε.Τ.Ε όμως είχε να αντιμετωπίσει και τους έμπορους-τοκογλύφους, οι οποίοι αντιδρούσαν και αρνιούνταν να συμμετάσχουν στα κεφάλαιά της με το να αγοράζουν μετοχές και αρνιούνταν επίσης να παραιτηθούν από τα δανειστικά τους καθήκοντα. Μετά από τις συγκεκριμένες αντιδράσεις, η Ε.Τ.Ε εγκαταλείπει την ιδέα να ενισχύει τους αγρότες, με αποτέλεσμα οι αγρότες να αναγκάζονται να συνεχίσουν να δανείζονται από τους τοκογλύφους, οι οποίοι τους δάνειζαν από μέρος του δανείου που έπαιρναν από την Ε.Τ.Ε.

Η Τράπεζα της Ελλάδος δεν μπορούσε από μόνη της να εξουδετερώσει τους τοκογλύφους, γι' αυτό έπρεπε να επιδιώξει την εξουδετέρωσή τους με την υποστήριξη του κράτους.

Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας αλλάζει. Αυτό συνέβη μιας και η γεωργία περνά από το στάδιο της αυτοκατανάλωσης σε αυτό της εμπορευματοποίησης (με παραστάτες τη σταφίδα και τον καπνό), γεγονός που θα έδινε νέα ώθηση στις οικονομικές εξελίξεις του τόπου. Οι νέες συνθήκες ευνοούσαν άλλωστε την ίδρυση άλλων τραπεζών. Ο συναγωνισμός για την προσέλκυση καταθέσεων γινόταν ολοένα και πιο μεγάλος. Ταυτόχρονα όμως αυξανόταν και η εμπιστοσύνη μεταξύ παραγωγών και τράπεζας.

Με την πάροδο του χρόνου, η Ε.Τ.Ε κατάφερε να εξουδετερώσει την τοκογλυφία, διατηρώντας κατ' αυτό τον τρόπο τον προεξοφλητικό τόκο σε χαμηλά επίπεδα. Άνοιξε υποκαταστήματα στην επαρχία και συγκέντρωνε τις καταθέσεις του αγροτικού και εμπορικού κόσμου, οι οποίες διοχετεύονταν εκεί που υπήρχε μεγαλύτερη ασφάλεια.

Η Ε.Τ.Ε απεικονίζει τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος:

- μεικτές τράπεζες,
- βραχυπρόθεσμες πιστώσεις,
- χρηματοδότηση του κράτους.

Γρήγορα όμως η Ε.Τ.Ε γίνεται αποκλειστικός οικονομικός και ιδεολογικός παραστάτης των κυβερνήσεων. Ο οικονομικός της ρόλος κυριαρχείται από την ιδιότητα της να δανείζει το κράτος (κρατικές ομολογίες, κρατικά δάνεια, ειδικές εκδόσεις, πολεμικά δάνεια).

Ακόμα η Ε.Τ.Ε συμμετέχει σε επικερδείς και με χαμηλούς κινδύνους, δραστηριότητες, όπως είναι η αγροτική ανάπτυξη Θεσσαλίας και η κατασκευή εγγειοβελτιωτικών έργων σε δήμους και κοινότητες. Η Ε.Τ.Ε τοποθετούσε χρήματα σε τομείς που θα συνέβαλλαν στην μελλοντική ανάπτυξη του τόπου.

Επιπρόσθετα, πάντοτε η Ε.Τ.Ε συγκέντρωνε τα περισσότερα κεφάλαια σε σχέση με τις άλλες τράπεζες, γεγονός που ενίσχυε την αυτοδυναμία της σε σχέση με το δημόσιο και μεγάλωνε τα περιθώρια ευελιξίας, αφού δεν ήταν υποχρεωμένη να χρησιμοποιεί ίδια κεφάλαια για τις εργασίες της.

Το 1927 ιδρύεται η Κτηματική Τράπεζα και λίγο αργότερα η Αγροτική, η οποία αρχίζει να αποσπά την αρχική πελατεία της Εθνικής Τράπεζας. Η αυτονομία της βρίσκεται στο απόγειο και την περίοδο αυτή αρχίζει να ενδιαφέρεται σοβαρά για το βιομηχανικό τομέα.

Το κράτος άρχισε να ανησυχεί βλέποντας την Ε.Τ.Ε να συγκεντρώνει τόση δύναμη στα χέρια της και να απαρτίζεται από στελέχη που δεν άνηκαν στο κυβερνητικό στρατόπεδο. Έτσι ένα χρόνο αργότερα, αρχίζουν οι συζητήσεις για εξειδίκευση του τραπεζικού συστήματος, ιδρύοντας μία Κεντρική Τράπεζα, η οποία θα αποκτούσε και το εκδοτικό προνόμιο (1928).

1.4 Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδας

Πρόκειται για μία Ανώνυμη Εταιρία με την επωνυμία «Τράπεζα της Ελλάδας», η οποία εδρεύει στην Αθήνα και η λειτουργία της διέπεται από καταστατικό. Πρωταρχικός σκοπός της Κ.Τ.Ε είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών και η στήριξη της γενικής οικονομικής πολιτικής της Κυβέρνησης [30], [31].

Η διάρκεια της ορίζεται μέχρι την 31/12/2020, έχοντας τη δυνατότητα να παραταθεί η διάρκεια της με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Μετόχων, εγκριμένης από το Διάταγμα.

Η Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδος ίδρυσε υποκαταστήματα και πρακτορεία τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Το δικαίωμα της αυτό διασαφηνίζεται στο άρθρο 64 του καταστατικού της. Συμμετέχει σε διεθνείς οργανισμούς με την έγκριση πάντα της Ε.Κ.Τ.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εικόνα 2 - Τράπεζα της Ελλάδας (2)

1.4.1 Κυριότερες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδας

Οι κυριότερες αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδας είναι οι ακόλουθες:

1. Χαράσσει και ασκεί την νομισματική πολιτική, στην έννοια της οποίας περιλαμβάνεται και η πιστωτική πολιτική.
2. Κατέχει και διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας, στα οποία περιλαμβάνονται το συνάλλαγμα και το χρυσό της Τράπεζας της Ελλάδος και του Δημοσίου. Ενεργεί και πράξεις σε συνάλλαγμα.
3. Ασκεί την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και άλλων επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.
4. Ενεργεί ως ταμίας και εντολοδόχος του Δημοσίου.
5. Προωθεί και επιβλέπει την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών, καθώς και συστημάτων διαπραγμάτευσης, διακανονισμού και εκκαθάρισης εξω-χρηματιστηριακών συναλλαγών επί τίτλων και άλλων χρηματιστηριακών μέσων.

Η Τράπεζα της Ελλάδος και τα όργανα της κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους δεν ζητούν αλλά και ούτε δέχονται οδηγίες από την Κυβέρνηση ή άλλους οργανισμούς. Η Κυβέρνηση και οι λοιποί φορείς πολιτικής εξουσίας δεν πρέπει να επηρεάζουν τα όργανα της Τράπεζας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Από την μέρα της αντικατάστασης του εθνικού νομίσματος (δραχμή) από το ευρώ, η Τράπεζα της Ελλάδος παύει να ασκεί αυτοτελώς τις παραπάνω αρμοδιότητες με αριθμηση 1, 2 και 3 καθώς και τις αρμοδιότητες που εμπίπτουν στο πεδίο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Τραπεζών.

Η Κ.Τ.Ε θεωρείται αναπόσπαστο μέρος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών στην άσκηση καθηκόντων του Συστήματος (άρθρο 2 καταστατικού) και λειτουργεί βάση των κατευθυντήριων γραμμών και οδηγιών από την Ε.Κ.Τ.

1.4.2 Έργα της Κεντρικής Τράπεζας Ελλάδας και Νομισματική Πολιτική

Η Κ.Τ.Ε ενεργώντας με βάση τις ισχύουσες διατάξεις έχει το δικαίωμα:

- Να κατασκευάσει και να εκδίδει τραπεζικά γραμμάτια.
- Να εκδίδει γραμμάτια όψεως και τραπεζικές επιταγές πληρωτέες στο Κεντρικό Κατάστημα της Τράπεζας ή στα υπόλοιπα υποκαταστήματά της.
- Να αγοράζει ή να πωλεί κάθε είδους περιουσιακά στοιχεία σε συνάλλαγμα ή με πράξεις όψεως ή προθεσμίας, καθώς και πολύτιμα μέταλλα. Ως περιουσιακά στοιχεία σε συνάλλαγμα, εννοούνται οι τίτλοι ή κάθε άλλο περιουσιακό στοιχείο εκφρασμένο σε οποιοδήποτε άλλο νόμισμα ή σε λογιστικές μονάδες. Ακόμη έχει το δικαίωμα να τα κατέχει και να τα διαχειρίζεται.
- Να τηρεί λογαριασμούς του Δημοσίου, Δημοσίων Οργανισμών, πιστωτικών ιδρυμάτων, νομικών και φυσικών προσώπων που συμμετέχουν στις αγορές. Για να εξασφαλίσει τις απαιτήσεις της, η Τράπεζα μπορεί να δέχεται και ως ενέχυρο τίτλους με λογιστική μορφή.
- Να επιβλέπει τα συστήματα πληρωμών και συστήματα εκκαθάρισης εξω-χρηματιστικών συναλλαγών αλλά και να θέτει κανόνες λειτουργίας, επιδιώκοντας με αυτό τον τρόπο την αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία, τον περιορισμό του ανταγωνισμού και του συστηματικού κινδύνου.
- Να εκδίδει δάνεια Δημοσίου καθώς και να διεξάγει συναλλαγές του Δημοσίου.
- Να ενεργεί σαν πράκτορας-ανταποκριτής άλλων τραπεζών που βρίσκονται στην Ελλάδα ή το εξωτερικό.
- Να συναλλάσσεται στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου επί απαιτήσεων ή τίτλων σε οποιοδήποτε νόμισμα καθώς και πολύτιμα μέταλλα.
- Να ενεργεί πιστοδοτικές και πιστοληπτικές πράξεις με πιστωτικά ιδρύματα ή άλλα πρόσωπα που μετέχουν στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου. Οι παρεχόμενες πιστώσεις πρέπει να καλύπτονται από επαρκείς ασφάλειες, όπως είναι το ενέχυρο τίτλων σε λογιστική μορφή ή και με αγορά τίτλων με σύμφωνο επανα-πώλησης ή και με άλλες πιστωτικές συμφωνίες. Οι ασφάλειες αυτές εξετάζονται από το Συμβούλιο Νομισματικής Πολιτικής στα πλαίσια πάντοτε του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών.
- Να συνάπτει σχέσεις με Κεντρικές Τράπεζες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα άλλων χωρών καθώς και με διεθνείς οργανισμούς. Επίσης δικαιούται να διεξάγει κάθε είδους

τραπεζικές συναλλαγές στο πλαίσιο σχέσεων με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.

- Για σκοπούς νομισματικής πολιτικής, η Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδας υποχρεώνει τα πιστωτικά ιδρύματα να διατηρούν σε αυτή καταθέσεις (τόσο έντοκες όσο και άτοκες), δηλαδή να έχουν ένα ορισμένο ποσό ρευστών στην διάθεση τους. Τα ποσά αυτά καλούνται υποχρεωτικά ρευστά διαθέσιμα. Τα ποσοστά τους καθορίζονται από την Κ.Τ.Ε κάθε φορά, ανάλογα πάντα με την ποσότητα χρήματος που θέλει να κυκλοφορεί στην αγορά.
- Η Τράπεζα, μέχρι την υποκατάσταση του εθνικού μας νομίσματος, μπορούσε να χρησιμοποιεί και άλλα μέσα νομισματικής πολιτικής, τα οποία θα έκρινε αυτή κατάλληλα για την εξυπηρέτηση των σκοπών της.

1.4.3 Διοίκηση της Κεντρικής Τράπεζας της Ελλάδας

Την γενική διαχείριση των υποθέσεων της Τράπεζας αναλαμβάνει το Γενικό Συμβούλιο, το οποίο είναι καθ' όλα υπεύθυνο προς την Γενική Συνέλευση. Το Συμβούλιο έχει το δικαίωμα να λαμβάνει οποιαδήποτε απόφαση και να ασκεί οποιαδήποτε εξουσία, χωρίς βέβαια να εμπίπτει στις αρμοδιότητες της Γενικής Συνέλευσης ή του Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής ή του Διοικητού.

Όλα τα πιο πάνω όργανα διοίκησης υποχρεούνται από το νόμο να ασκούν τις αρμοδιότητες και τις εξουσίες τους μέσα στα πλαίσια των ορίων του καταστατικού.

1.5 Τι είναι τα Capital Controls

Τα capital controls είναι οι έλεγχοι κεφαλαίων που περιορίζουν την άνευ ορίων διεθνούς κίνησης των κεφαλαίων, ενώ μπορούν να επιβληθούν:

1. είτε στις εισροές, με τη μορφή της φορολόγησης, καθώς ανατιμείται το νόμισμα και επιδεινώνονται έτσι οι εξαγωγές,
2. είτε στις εκροές, με τη μορφή του περιορισμού των ποσοτήτων (δηλαδή αναλήψεων ή εμβασμάτων), όπως επίσης και με την αναγκαστική διαδικασία λήψης αδειας ή δήλωσης για τη μεταφορά κεφαλαίων στο εξωτερικό.

Διακρίνουμε τα εξής είδη ελέγχων κεφαλαίων:

1. Άμεσοι έλεγχοι κεφαλαίων, οι οποίοι ρυθμίζουν τις διασυνοριακές χρηματοπιστωτικές συναλλαγές, μέσω της υποχρεωτικής διαδικασίας της λήψης αδειών ή των απαγορεύσεων τους.
2. Έμμεσοι έλεγχοι κεφαλαίων, στους οποίους γίνεται προσπάθεια να ακριβύνουν οι συναλλαγές με το εξωτερικό, είτε μέσω της επιβολής φορολόγησης στις εκροές, είτε μέσω ενός συστήματος διπλών ή πολλαπλών ισοτιμιών, όπως γίνεται την περίοδο αυτή στη Βενεζουέλα.

Η χρηματοπιστωτική θεωρία υποστηρίζει πως απελευθερώνοντας την κυκλοφορία των κεφαλαίων επέρχεται η μείωση του κόστους τους, καθώς επίσης και η διευκόλυνση της εύρεσης τους, ενώ αντιθέτως, τα χρηματοπιστωτικά συστήματα, μέσω του ελεύθερου ανταγωνισμού, κερδίζουν σε ευελιξία και αποδοτικότητα.

Οι «ανοιχτές αγορές» εξασφαλίζουν ουσιαστικά την πειθαρχία της οικονομικής πολιτικής των κυβερνήσεων, οι οποίες είναι αναγκασμένες να υποτάσσονται στις αγορές, με την έννοια πως οι δυνατότητες για χρηματοδότηση των κρατών τους, όπως επίσης και το κόστος (δηλαδή τα επιτόκια), δυσχεραίνουν όταν τα χρέη τους αυξάνονται, όταν μειώνεται η ανταγωνιστικότητά τους ή στην περίπτωση ελλειμμάτων (ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, προϋπολογισμός) κοκ.

Η θεωρία αυτή χρησιμοποιήθηκε, περαιτέρω, από το νεοφιλελευθερισμό, έχοντας ως συνέπεια έκτοτε (1980) την απελευθέρωση των αγορών κεφαλαίων των περισσότερων χωρών, και την κατάργηση των ελέγχων στη διακίνησή τους. Καθώς όμως γκρέμισαν στην ουσία τα «τείχη» που τις προστάτευαν από το τοκογλυφικό κεφάλαιο, παρέδωσαν ένα μεγάλο μέρος της εθνικής κυριαρχίας τους στις αγορές, οι οποίες τώρα πλέον διοικούν τον πλανήτη απολυταρχικά.

Αυτή ήταν ακριβώς η αιτία για μία σειρά οικονομικών κρίσεων που συντάραξαν ολόκληρη την υφήλιο, όπως η Ασιατική, η Ρωσική, και κυρίως η πρόσφατη οικονομική κρίση του 2007. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, τα κράτη με απελευθερωμένες αγορές κεφαλαίων γίνονται πολύ εύκολα θύματα των κερδοσκόπων, όπως και στο παράδειγμα των ασιατικών κρατών που βυθίστηκαν στην κρίση αμέσως μετά το άνοιγμα των χρηματοπιστωτικών αγορών τους.

Αντιθέτως, οι χώρες που είχαν τότε αυστηρούς περιορισμούς, όπως είναι η Κίνα και η Ινδία, δεν τους άγγιξε η κρίση.

Εντούτοις, η κύρια αιτία των οικονομικών κρίσεων δεν είναι τόσο η απελευθέρωση των αγορών, όσο είναι η μεταβλητότητα (η αστάθεια) των διεθνών κεφαλαιακών ροών, η οποία σήμερα έχει αυξηθεί κατακόρυφα, εξαιτίας των συνεχών «πακέτων ρευστότητας» (QE) των κεντρικών τραπεζών.

Σε κάθε περίπτωση, βέβαια, θεωρείται πως ο έλεγχος κεφαλαίων είναι χρήσιμος, σε περιόδους ταραχώδεις για τις διεθνείς αγορές, καθώς τότε η οικονομία της χώρας που επιβάλλει αυτούς τους ελέγχους, προστατεύεται από κινδύνους μετάδοσης. Όταν όμως οι συνθήκες της χώρας είναι θετικές και αναπτυξιακές, οι έλεγχοι κεφαλαίων είναι αρνητικοί.

Εικόνα 3 - Capital Controls

1.6 Χαρακτηριστικά των Capital Controls

- ✓ Η ανάληψη μετρητών από τους συναλλασσόμενους, που γίνεται από την τράπεζα ή από μηχανήματα συναλλαγών της τράπεζας (ΑΤΜ) δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 60 ευρώ ημερησίως ανά καταθέτη και ανά τράπεζα. Εντούτοις, παρέχεται δυνατότητα μεταφοράς του ημερήσιου ορίου (60 ευρώ) σε επόμενη ημέρα ή ημέρες και το αργότερο έως το τέλος της εβδομάδας (κάθε Παρασκευή). Κάθε εβδομάδα, δηλαδή, ο δικαιούχος μπορεί να κάνει ανάληψη μέχρι το ποσό των τετρακοσίων είκοσι (420) ευρώ κατ' ανώτατο όριο.
- ✓ Επιτρέπεται η ανάληψη μετρητών από τραπεζικό κατάστημα σε ξένο νόμισμα μέχρι του ημερήσιου ορίου (με βάση την ισχύουσα ημερήσια συναλλαγματική ισοτιμία) των 60 ευρώ στο ξένο νόμισμα. Επίσης, και στην περίπτωση αυτή, ισχύει η δυνατότητα μεταφοράς του ημερήσιου ορίου σε επόμενη ημέρα μέχρι το αργότερο στο τέλος της εβδομάδας.
- ✓ Επιτρέπεται επίσης η κατάθεση τραπεζικών αλλά και ιδιωτικών επιταγών αποκλειστικά και μόνο σε πίστωση τραπεζικού λογαριασμού, ενώ δεν επιτρέπεται πληρωμή επιταγών με μετρητά.
- ✓ Επιταγές στις οποίες έχει βεβαιωθεί αδυναμία πληρωμής από την πληρώτρια τράπεζα, που έχουν ημερομηνία από την 20η Ιουλίου 2015 μέχρι και την 31η Αυγούστου 2015, καθώς επίσης συναλλαγματικές και γραμμάτια εις διαταγήν, που δεν εξοφλήθηκαν και έχουν ημερομηνία λήξης εντός του παραπάνω χρονικού διαστήματος, δεν εμφανίζονται στα αρχεία δεδομένων οικονομικής συμπεριφοράς που τηρούνται από τα πιστωτικά ιδρύματα ή από τους φορείς χάριν αυτών, εάν εξοφληθούν αποδεδειγμένα το αργότερο μέχρι και την 30η Σεπτεμβρίου 2015.
- ✓ Υπάρχει ακόμη δυνατότητα πρόσβασης σε θυρίδα, είτε τηρώντας τη συνήθη διαδικασία, δηλαδή σειρά χρονικής προτεραιότητας, είτε με συνεννόηση με την τράπεζα στην οποία γίνονται οι συναλλαγές.
- ✓ Επιτρέπονται οι πληρωμές των ελληνικών επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στο ηλεκτρονικό εμπόριο προς διεθνείς παρόχους υπηρεσιών - οι οποίοι είναι και απαραίτητοι για τη λειτουργία των εν λόγω επιχειρήσεων – ενδεικτικά όπως, η συνδρομή φιλοξενίας σε server ή η συνδρομή domain name, η συνδρομή σε παρόχους cloud-based υπηρεσιών λειτουργίας, όπως είναι οι πλατφόρμες των ηλεκτρονικών καταστημάτων (e-shop) ή οι πλατφόρμες επικοινωνίας με χρήστες, η συνδρομή για τη συντήρηση ελάχιστης παρουσίας για διαφημιστικούς λόγους σε Google ή Facebook.
- ✓ Επιτρέπεται ακόμη η μεταφορά χαρτονομισμάτων σε ευρώ ή και σε ξένο νόμισμα μέχρι το ποσό των δύο χιλιάδων ευρώ (2.000) ή του αντίστοιχου ισόποσου σε ξένο νόμισμα ανά φυσικό πρόσωπο και ανά ταξίδι στο εξωτερικό. Από τον περιορισμό των

2.000 ευρώ εξαιρούνται βέβαια οι μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού. Με πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος μπορεί να ρυθμίζονται επίσης και ειδικότερα θέματα εφαρμογής της παραπάνω απαγόρευσης, ή να προβλέπονται διαφοροποιήσεις για χώρες της ζώνης και για χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να θεσπίζονται ειδικές εξαιρέσεις για κάποιες κατηγορίες προσώπων.

- ✓ Επιτρέπεται η άνευ ορίου ποσού ανάληψης μετρητών από έναν τραπεζικό λογαριασμό, ανά δικαιούχο, στις πρεσβείες και στα μέλη των διπλωματικών αποστολών στην Ελλάδα με την επίδειξη της σχετικής έγγραφης βεβαίωσης από την οικεία πρεσβεία ή του διπλωματικού διαβατηρίου.
- ✓ Επιτρέπονται τέλος οι πληρωμές των συντάξεων καθώς και των προνοιακών επιδομάτων πάσης φύσεως στο εξωτερικό από τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης που διέπονται από το ελληνικό δίκαιο, με πίστωση λογαριασμού που τηρείται σε πιστωτικό ίδρυμα το οποίο εδρεύει και λειτουργεί εκτός Ελλάδος, με την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος της σύνταξης ή του επιδόματος της πρόνοιας να λαμβάνει με τον παραπάνω τρόπο τη σύνταξή του ή το επίδομα πριν από την έναρξη της τραπεζικής αργίας, η οποία κηρύχθηκε με την από 28 Ιουνίου 2015 ΠΝΠ (Α'65).

1.7 Ιστορική Ανάδρομη των Capital Controls

Πρώτη φορά στην οικονομική ιστορία που τέθηκε έλεγχος επί των κεφαλαίων, σε άτυπη εφαρμογή, ήταν το 1930, όταν διάφορες χώρες βγήκαν από τον κανόνα του χρυσού. Ο έλεγχος κεφαλαίων, για πρώτη φορά, «θεσμοθετήθηκε» μεταπολεμικά, με τη συνθήκη Μπρέτον Γουντς, όταν τότε τέθηκαν οι βάσεις για την ύπαρξη νομισματικής ελαστικότητας στο σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Ωστόσο, το σύστημα Μπρέτον Γουντς τη δεκαετία του 1970, άρχισε να αποσυντίθεται, καθώς πολλές χώρες τότε δεν μπορούσαν να ακολουθήσουν τις ισχυρά κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες και η απάντηση του διεθνούς οικονομικού στερεώματος σε αυτήν την εξέλιξη, ήταν η εισαγωγή των ελεύθερων μεταφορών των κεφαλαίων και αγαθών, θέτοντας με αυτόν τον τρόπο τις βάσεις για μια νέα φιλοσοφία στη παγκόσμια οικονομική διακυβέρνηση.

Με την ανεμπόδιστη και χωρίς περιορισμό μεταφορά των κεφαλαίων στη διεθνή οικονομία κατά τις τελευταίες δεκαετίες, βγήκαν στην επιφάνεια διάφορα προβλήματα που παρατηρούνταν για πρώτη φορά στην παγκόσμια οικονομική ιστορία. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, που ήταν κάποτε ο μοναδικός και ο κύριος υπερασπιστής της απρόσκοπτης ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων, άρχισε να αναγνωρίζει την αναγκαιότητα για ένα περιορισμένο και αυστηρά οργανωμένο έλεγχο κεφαλαίων σε εξαιρετικές περιστάσεις.

Για παράδειγμα, θεωρήθηκε ότι η φορολογία σε εξαγορά χρέους ή περιουσιακών στοιχείων μπορεί να περιορίσει την αποσταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών καθώς και τις χρηματοπιστωτικές φούσκες. Παράλληλα όμως, ο περιορισμός του εξωτερικού τραπεζικού δανεισμού, θεωρήθηκε ότι μπορεί να περιορίσει τη χρηματοπιστωτική αστάθεια αλλά και να προστατεύσει τις τράπεζες από πολύ μεγάλες ζημιές. Η φιλοσοφία αυτή ενισχύθηκε μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και εισήγαγε ακόμη μεγαλύτερους ελέγχους στη μεταφορά κεφαλαίων.

1.7.1 Μαλαισία, Αργεντινή, Ισλανδία και Κύπρος

Ωστόσο, ο προβληματισμός για τη χρησιμότητα των ελέγχων των κεφαλαίων, εξακολουθεί να προβληματίζει τους οικονομολόγους. Ένα κλασικό παράδειγμα της αμφισημίας αυτής της πολιτικής, αποτελεί η περίπτωση της κρίσης στη Μαλαισία στα τέλη του 1990 [1].

Η χρηματοοικονομική κρίση στην Ασία εκείνο την περίοδο, επηρέαζε αρνητικά και απειλούσε τα χρέη που κρατούνταν σε ξένα συναλλάγματα. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμβούλευε τότε νομισματική και δημοσιονομική λιτότητα έτσι ώστε να αποτραπεί η έξοδος των κεφαλαίων. Η Μαλαισία όμως δεν ακολούθησε τις συμβουλές του ΔΝΤ, επιβάλλοντας σκληρούς περιορισμούς σε συναλλαγές ξένων ισοτιμιών. Η Μαλαισία, λοιπόν, ελεύθερη από το βραχνά της υπεράσπισης του νομίσματός της από την έξοδο των κεφαλαίων, μπόρεσε να χαλαρώσει τη νομισματική της πολιτική. Παρά το ότι οι οικονομολόγοι εξακολουθούν να τσακώνονται για το πόσο αποτελεσματική ήταν αυτή η κίνηση, η Μαλαισία έδειξε ότι ήταν καλύτερα προστατευμένη συγκριτικά με τους γείτονές της και έθεσε τέλος το 2002 στους ελέγχους κεφαλαίων [1].

Η Αργεντινή, από την άλλη, αποτελεί άλλη μία χαρακτηριστική περίπτωση: η έξοδος των κεφαλαίων το 2001 καθώς και η μετατροπή των αργεντίνικων πέσος σε δολάρια, επέφεραν τον περιορισμό στις συναλλαγές ξένων ισοτιμιών και την υποτίμηση του εθνικού τους νομίσματος (πέσο). Οι αναλήψεις τότε περιορίστηκαν στα 250 πέσος ανά εβδομάδα, με σκοπό να μη χρεοκοπήσει το τραπεζικό της σύστημα. Ο έλεγχος των κεφαλαίων τερματίστηκε το 2002 και η Αργεντινή τα επόμενα χρόνια σημείωσε μια ισχυρή οικονομική ανάπτυξη. Παρόλο αυτά, οι κυβερνήσεις της Αργεντινής κατά καιρούς που η υποτίμηση του πέσο και ο πληθωρισμός απειλούν τη σταθερότητα της οικονομίας, εξακολουθούν να παρεμβαίνουν στις διεθνείς συναλλαγές [1].

Μία άλλη χώρα που ήταν χρηματοοικονομικά εκτεθειμένη, είναι η Ισλανδία, η οποία, απάντησε με περιορισμό στην κίνηση κεφαλαίων, στην κατάρρευση του τραπεζικού της συστήματος το 2008. Οι πολιτικές αυτές, που προορίζονταν για την αποτροπή της χρηματοπιστωτικής κατάρρευσης και τη βαθιά υποτίμηση του νομίσματός της, συνέβαλαν εντέλει στη σταθεροποίηση της οικονομίας της. Ωστόσο, ήταν αρκετά δύσκολο να ανατραπούν καθώς πέντε χρόνια μετά το ξέσπασμα της κρίσης, ο περιορισμός στη μεταφορά κεφαλαίων βρισκόταν σε ισχύ [1].

1.8 Πότε Εφαρμόζονται τα Capital Controls

Τα κεφάλαια τα οποία οι τράπεζες έχουν κάθε στιγμή διαθέσιμα προς ανάληψη είναι πολύ λιγότερα από τα κατατεθειμένα κεφάλαια των πελατών τους, λόγω της ύπαρξης του τραπεζικού πολλαπλασιαστή αλλά και του τρόπου δημιουργίας χρήματος από τις τράπεζες. Με αυτόν τον τρόπο οι τράπεζες καθίστανται ευάλωτες σε ένα κύμα μαζικών αναλήψεων.

Σε συνηθισμένες περιόδους, οι καταθέτες έχουν αρκετά προβλέψιμη συμπεριφορά, καθώς μια μικρή μειοψηφία μόνο προχωράει καθημερινά σε αναλήψεις σημαντικών χρηματικών ποσών. Αντίθετα, σε περιπτώσεις πανικού, οι τράπεζες είναι αδύνατον να ανταποκριθούν στον τεράστιο όγκο των αναλήψεων με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητος ο περιορισμός της διακίνησης κεφαλαίων, με σκοπό να προστατευθεί το τραπεζικό και το χρηματοπιστωτικό σύστημα από τα μαζικά bank runs.

Επιπλέον, για το λόγο ότι bank run αποτελεί ένα γεγονός συστημικού κινδύνου, ακόμα και οι πιο φερέγγυες τράπεζες οι οποίες έχουν προχωρήσει σε συνετές επενδύσεις και έχουν αποφύγει την προσφορά ριψοκίνδυνων δανείων, κινδυνεύουν από κατάρρευση.

Εάν μια τράπεζα θεωρείται φερέγγυα, έχει δηλαδή υψηλή πιστοληπτική ικανότητα όπως την έχουν κρίνει οι οίκοι αξιολόγησης, τότε σε περιόδους κρίσης, η κεντρική τράπεζα έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει σε έκτακτη χορήγηση δανείων για την παροχή της απαιτούμενης ρευστότητας μέχρι να ομαλοποιηθεί η κατάσταση στις χρηματαγορές.

Εάν ωστόσο μια τράπεζα δεν θεωρείται φερέγγυα, καθώς έχει προχωρήσει σε υπέρμετρο και ριψοκίνδυνο δανεισμό, όπως π.χ η Lehman Brothers το 2008, η κεντρική τράπεζα της χώρας μπορεί να κρίνει ότι η χορήγηση ρευστότητας δύναται ασύμφορη και ριψοκίνδυνη, οπότε θα αφήσει την τράπεζα να πτωχεύσει.

Τότε είναι και η στιγμή που επιβάλλονται οι έλεγχοι των κεφαλαίων ώστε να αποφευχθεί η «ντόμινο» κατάρρευση των αγορών.

1.9 Λίγα Λόγια για το Νομικό και Φυσικό Πρόσωπο

Η επιβολή των ελέγχων κεφαλαίων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι «απαγορευμένος καρπός», παρά το γεγονός ότι επιβλήθηκαν στην Κύπρο, εξαιτίας της υπερχρέωσης της χώρας, καθώς επίσης και του μεγάλου όγκου των ισολογισμών των τραπεζών της.

Ωστόσο, οι μαζικές εκροές των κεφαλαίων από την Ελλάδα έχουν φέρει το θέμα πάλι στην επικαιρότητα, και έχουν επιβληθεί μέτρα ανάλογα με αυτά της Κύπρου, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών (ανώτατα όρια) στις αναλήψεις, των ελέγχων στα σύνορα για τη μη «εξαγωγή» μετρητών κοκ.

Φυσικά η συμπεριφορά των Ελλήνων οφείλεται στον πανικό και τους φόβους τους, όσον αφορά τη χρεοκοπία της χώρας ή την έξοδο της από το ευρώ, με την διαπίστωση ότι οι συνθήκες στην ελληνική οικονομία έχουν επιδεινωθεί μετά την προκήρυξη των πρόωρων εκλογών.

Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 63 του συμφώνου λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πηγή), απαγορεύεται ρητά ο περιορισμός της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων, αν και το άρθρο 65 επιτρέπει στα κράτη μέλη ένα «περιθώριο ελιγμών», όταν κινδυνεύει η δημόσια τάξη ή/και η ασφάλεια τους.

Παρά λοιπόν το ότι η ερμηνεία του άρθρου δεν είναι καθόλου εύκολη, μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί, όταν όμως κριθούν αναγκαίοι, όπως άλλωστε αποδεικνύεται και από την περίπτωση της Κύπρου, η οποία ήταν όμως πολύ μικρή για να προκαλέσει προβλήματα, όπως μετάδοση της κρίσης, στις υπόλοιπες χώρες.

Όσον αφορά την Ελλάδα όμως τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά, τόσο στο μέγεθος της οικονομίας της, όσο και στον τραπεζικό της τομέα, κυρίως λόγω των πολλών θυγατρικών της στις χώρες των Βαλκανίων και στην Τουρκία.

Φυσικά η διάδοση ότι η επιβολή των ελέγχων στη διακίνηση κεφαλαίων αποτελεί το πρώτο στάδιο της εξόδου μίας χώρας από την Ευρωζώνη, δεν ευσταθούν, αν και καθιστούν αρκετά ευκολότερη μία τέτοια διαδικασία, η οποία όμως δεν είναι εφικτή στην περίπτωση της νομισματικής ένωσης.

1.9.1 Τι Ισχύει για το Άνοιγμα νέων Λογαριασμών σε Φυσικά-Νομικά Πρόσωπα

Νομικά Πρόσωπα

Η εξυπηρέτηση των νεοϊδρυθέντων νομικών προσώπων, μετά την 1η Μαΐου 2015, καθώς και των ατομικών επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών με έναρξη της δραστηριότητας/επαγγέλματος τους μετά την 1η Μαΐου 2015.

Φυσικά Πρόσωπα

- ✓ Η δημιουργία τραπεζικού λογαριασμού όψεως, με στόχο τη διενέργεια εράνων, εν ονόματι και υπέρ στοχοποιημένων φυσικών προσώπων που πάσχουν από μη ιάσιμες ασθένειες ή για την εξασφάλιση εράνων εκτέλεσης έργου κοινής ωφελείας ή φιλανθρωπικού σκοπού. Για τη δημιουργία των λογαριασμών αυτών επισυνάπτεται, κατά περίπτωση, η σχετική απόφαση του Υπουργού Υγείας ή του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Κοινωνικής Ασφάλισης.
- ✓ Το άνοιγμα λογαριασμού που έχει να κάνει ειδικού σκοπού χωρίς δικαίωμα ανάληψης από κάποιο φυσικό πρόσωπο για την εξυπηρέτηση ρυθμίσεων οφειλών σε φορείς κοινωνικής ασφάλισης και στο ελληνικό δημόσιο.

Εικόνα 4 - Τράπεζες Ελλάδας

1.9.2 Οι Μεταφορές Κεφαλαίων στο Εξωτερικό

Νομικά Πρόσωπα

Συναλλαγές νομικών προσώπων ή επιτηδευματιών προς το εξωτερικό στο πλαίσιο των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων, που δεν υπερβαίνουν τις πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ η καθεμία, κατόπιν προσκόμισης των σχετικών τιμολογίων και λοιπών παραστατικών και δικαιολογητικών, τα οποία θα συνοδεύονται υποχρεωτικά από υπεύθυνη δήλωση με την οποία τα ανωτέρω πρόσωπα δηλώνουν ότι τα ως άνω προσκομισθέντα έγγραφα είναι γνήσια και δεν έχουν προσκομισθεί σε άλλη τράπεζα. Οι εν λόγω συναλλαγές θα υπολογίζονται εντός του εβδομαδιαίου ορίου που ορίζεται από την Επιτροπής Έγκρισης Τραπεζικών Συναλλαγών για κάθε τράπεζα [2].

Φυσικά Πρόσωπα

Συναλλαγές φυσικών προσώπων που χαρακτηρίζονται από σοβαρούς λόγους υγείας ή σοβαρούς κοινωνικούς λόγους και αφορούν πληρωμές προς το εξωτερικό ή ανάληψη μετρητών, με την προσκόμιση των απαραίτητων δικαιολογητικών στην τράπεζα, από τα οποία αποδεικνύεται η συνδρομή των σχετικών προϋποθέσεων και με μηνιαίο όριο δύο χιλιάδων ευρώ ανά φυσικό πρόσωπο (με μία ή περισσότερες συναλλαγές) στο σύνολο των 2000 ευρώ, τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα.

Τα προαναφερόμενα αιτήματα θα τα συνοδεύει υποχρεωτικά μια υπεύθυνη δήλωση με την οποία τα προαναφερθέντα φυσικά πρόσωπα δηλώνουν ότι τα παραπάνω προσκομισθέντα έγγραφα είναι αυθεντικά και δεν έχουν παρουσιαστεί και προσκομιστεί σε άλλη τράπεζα.

1.9.3 Τι Ισχύει Γενικά για τα Νομικά Πρόσωπα

- ✓ Εφόσον προσκομισθεί σύμβαση με τράπεζα, ίδρυμα πληρωμών ή / και ινστιτούτο χρήματος ηλεκτρονικού που εδρεύει στην Ελλάδα. Σε αυτήν την περίπτωση και μόνο επιτρέπεται η δημιουργία νέου λογαριασμού για την εκκαθάριση συναλλαγών καρτών με βάση τη νέα αυτή σύμβαση [3].
- ✓ Αντίθετα, δεν επιτρέπεται η κατάρτιση συμβάσεων αποδοχής συναλλαγών με κάρτες πληρωμών, εφόσον η εκκαθάρισή τους πραγματοποιείται με πίστωση λογαριασμού του εμπόρου, ο οποίος τηρείται σε τράπεζα, ίδρυμα πληρωμών ή/και ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος εκτός Ελλάδος [3].
- ✓ Η εκκαθάριση των συναλλαγών με κάρτες πληρωμών, ελληνικών και ξένων, θα γίνεται με πίστωση του λογαριασμού της επιχείρησης σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη σχετική σύμβασή σας [3].
- ✓ Στην Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου προβλέπεται ότι όποιος αρνείται την πληρωμή με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες τιμωρείται, με βαρύτατα πρόστιμα ή/και φυλάκιση.

1.10 Το Χρονικό της Κύπρου

Τα αρχικά εφαρμοζόμενα μέτρα ήταν πολύ αυστηρά αλλά επέτρεπαν τη ολοκλήρωση εμπορικών συναλλαγών [4].

Αποφάσεις

- Η εφαρμογή διαταγμάτων επιβολής προσωρινών περιοριστικών μέτρων στις συναλλαγές από ειδική Επιτροπή που συστάθηκε δυνάμει του περί της Επιβολής Περιοριστικών Μέτρων στις Συναλλαγές σε Περίπτωση Έκτακτης Ανάγκης Νόμου του 2013 [4].
- Προσωρινή απαγόρευση έκδοσης εντολών πληρωμής ή μεταφοράς κεφαλαίων (16 Μαρτίου 2013) και αναστολή της λειτουργίας Συνεργατικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων [4].
- Η επανέναρξη της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (28 Μαρτίου 2013) και η έκδοση διαταγμάτων, βάσει του περί της Επιβολής Περιοριστικών Μέτρων στις Συναλλαγές σε Περίπτωση Έκτακτης Ανάγκης Νόμου του 2013 [4].
- Η κήρυξη ειδικών τραπεζικών αργιών και η εφαρμογή διαδικασίας επιλεκτικής εξουσιοδότησης πληρωμών από τη Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (19-27 Μαρτίου 2013) [4].

Η προσωρινή στάση των τραπεζικών αργιών, δημιούργησαν αρκετά προβλήματα στις αποπληρωμές λόγω της διαρκούς αβεβαιότητας που ακολούθησε και αποτέλεσαν αναγκαία την παρέμβαση της Κεντρικής Τράπεζας Κύπρου, σε διαρκή συνεργασία με την ΕΚΤ, με εθνικές κεντρικές τράπεζες, με στόχο να καταστεί εφικτή η ολοκλήρωση του κύκλου διεκπεραίωσης συναλλαγών και πληρωμών.

Τα capital controls επηρέασαν άμεσα η υλοποίηση και η ολοκλήρωση του κύκλου διεκπεραίωσης των συνηθισμένων πληρωμών της κυπριακής κυβέρνησης, ο διακανονισμός των πληρωμών μέσω καρτών και η εκκαθάριση των επιταγών.

Τα περισσότερα προβλήματα ξεπεράστηκαν και από τις πρώτες μέρες από την εφαρμογή του μέτρου αυτού.

Η Φύση των Περιορισμών

Το πρώτο Προεδρικό Διάταγμα που εκδόθηκε για τον περιορισμό των κεφαλαιακών ελέγχων στην Κύπρο είχε διάρκεια μιας εβδομάδας και περιλάμβανε τα εξής [5], [6]:

- Απαγόρευση πληρωμών και μεταφοράς χρημάτων μέσω πιστωτικής, χρεωστικής και προπληρωμένης κάρτας άνω των 5.000 ευρώ.
- Απαγόρευση μεταφοράς συναλλάγματος ή ευρώ άνω των 3.000 ευρώ ανά φυσικό πρόσωπο ανά ταξίδι στο εξωτερικό.
- Απαγόρευση εξαργύρωσης επιταγών, αλλά γινόταν κατάθεση επιταγών σε λογαριασμό.
- Απαγόρευση πληρωμών χωρίς μετρητά και την μεταφορά χρημάτων εκτός της Δημοκρατίας με εξαίρεση τις πιο κάτω περιπτώσεις:
 - Εισαγωγές με την παρουσίαση δικαιολογητικών εγγράφων.
 - Έξοδα διαμονής και δίδακτρα για φοιτητές μέχρι 10.000 ευρώ.
 - Πληρωμές μισθών υπαλλήλων που εργάζονται εκτός της Δημοκρατίας
 - Πληρωμές απαιτήσεων από ασφαλιστικές εταιρίες.
 - Πληρωμές και μεταφορές χρημάτων που έχουν την έγκριση της Επιτροπής.
- Απαγόρευση τον τερματισμό γραμματίων εκτός και αν τα χρήματα χρησιμοποιούνταν για την αποπληρωμή δανείου.

Το διάταγμα ίσχυε για χρηματοοικονομικές συναλλαγές, πληρωμές και μεταφορές που δεν είχαν ολοκληρωθεί πριν την έναρξη του διατάγματος, αλλά και για όλους τους λογαριασμούς ανεξαρτήτως του νομίματος με το οποίο είναι συνδεδεμένοι [5], [6].

Κεφάλαιο 2 - Το Παράδειγμα της Κύπρου

2.1 Πότε και Πόσο Εφαρμόστηκαν

Όπως και οι άλλες χώρες σαν την Αργεντινή και την Ισλανδία οι οποίες αντιμετώπισαν σοβαρή οικονομική κρίση στον πυρήνα της οικονομίας τους, έτσι και η Κύπρος ήρθε αντιμέτωπη με αυτό που ονομάζουμε περιορισμό των κεφαλαίων, τα γνωστά σε όλους μας Capitals Controls. Πρόκειται για ένα σενάριο που προκαλεί μεγάλη αναστάτωση και προβληματισμό σε χώρες με ιδιαίτερη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, καθώς από την επιβολή των capitals controls επηρεάζονται άμεση και έμμεση παράγοντες σε μία κοινωνία που έχουν σχέση με την οικονομία και την ορθή λειτουργία της.

Από τη σκληρή δοκιμασία των περιορισμών των κεφαλαίων πέρασε και η Κύπρος το 2013. Όλα άρχισαν στις 16 Μαρτίου 2013. Όπως είναι φυσικό και αυτό που συμβαίνει στην περίπτωση αυτή οι κυπριακές τράπεζες προκειμένου να προετοιμαστούν για αυτή την ξαφνική και πρωτόγνωρη λειτουργία σε καθεστώς επιβολής περιορισμών ρευστότητας κατέβασαν ρολά για 12 μέρες. Στις 28 Μαρτίου 2013 οι κυπριακές τράπεζες υπό το καθεστώς ελέγχων και περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων άρχισαν να επαναλειτουργούν. Η Κύπρος μπήκε σε αυτή την δοκιμασία για 2 ολόκληρα χρόνια. Πρόκειται για χρόνια σκληρής δουλειάς και πολλών μεταρρυθμίσεων προκειμένου να βγει η Κύπρος από αυτό που είναι ευρέως γνωστό ως Capitals Controls. Οι έλεγχοι στην περίπτωση της Κύπρου χαλάρωναν σταδιακά με καταληκτική ημέρα 6 Απριλίου 2015. Ήταν η ημερομηνία όπου άρθηκαν και οι τελευταίοι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων.

Όπως μας τονίζει και ο γνωστός οικονομολόγος Κύριος Κ. Κοκκαράκης “Η επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων κράτησε σχεδόν 2 χρόνια αλλά με διάφορες ελαφρύνσεις. Σήμερα η εμπιστοσύνη του κόσμου για τις Κυπριακές τράπεζες έχει ανακτηθεί πλήρως και οι κεφαλαιακοί έλεγχοι έχουν αρθεί, αφού προηγουμένως είχαν χαλαρώσει σημαντικά.”

2.2 Μέτρα που Επιβλήθηκαν

Τα Capital Controls ή αλλιώς κεφαλαιακοί έλεγχοι είναι η επιβολή στην κίνηση κεφαλαίων στις τράπεζες περιοριστικών μέτρων. Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για μία δύσκολη απόφαση, καθώς το μέτρο αυτό έρχεται σε πλήρη αντιδιαστολή με μία από τις βασικές αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή έχει να κάνει με την αρχή εκείνη όπου αφορά την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων. Η επιβολή ενός τέτοιου καθεστώσ έχει μία σειρά μέτρων που επιβάλλονται και συχνά παρουσιάζουν διαφοροποίηση από περίπτωση σε περίπτωση [7].

Τα Capital Controls επιβάλλονται και εφαρμόζονται από την αρμόδια αρχή όταν υπάρχει ο φόβος πως οι τράπεζες δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν μπροστά σε ένα μαζικό κύμα φυγής των καταθέσεων. Έτσι λοιπόν εξετάζοντας και αναλύοντας την περίπτωση από την εφαρμογή των Capital Controls στην Κύπρο τα μέτρα που επιβλήθηκαν αρχικά συνοψίζονται ως εξής:

1. Το ύψος των αναλήψεων από τους λογαριασμούς περιορίστηκε στα 300 ευρώ.
2. Όσοι από τους πολίτες ταξίδευαν στο εξωτερικό έπαιρναν περιορισμένα χρήματα 2000 ευρώ.
3. Για τους φοιτητές του εξωτερικού είχε οριστεί και επιτραπεί το ποσό ως 5000 ευρώ το τρίμηνο.
4. Δικαιολογητικά απαιτούνταν στην Κύπρο και για συναλλαγές εσωτερικού, αν αυτές γίνονταν μέσω της μεταφοράς ποσών από τραπεζικό λογαριασμό σε τραπεζικό λογαριασμό εντός Κύπρου.
5. Για τις επενδύσεις του εξωτερικού απαγορεύτηκε η εξαγωγή συναλλάγματος.
6. Οι επιταγές που αφορούν καταθέσεις όψεως χρησιμοποιούνταν μόνο για καταθέσεις στο όνομα του δικαιούχου.
7. Οι προθεσμιακές καταθέσεις που έληγαν τον επόμενο μήνα της επιβολής των περιορισμών παρατάθηκαν τουλάχιστον ένα μήνα και στη συνέχεια μόνο ένα μέρος αυτών μπορούσε να μεταφερθεί σε λογαριασμό όψεως.
8. Ένα άλλο επίσης μέτρο ήταν να μπει μηνιαίο πλαφόν της τάξης των 5000 ευρώ στα εμβάσματα
9. Απαγορεύεται σε πιστωτικό ίδρυμα να εκτελεί πληρωμές χωρίς μετρητά ή μεταφορές χρημάτων που στοχεύουν στην παράκαμψη των περιοριστικών μέτρων

10. Χρηματοοικονομική συναλλαγή, πληρωμή ή και μεταφορά, η οποία δεν έχει ολοκληρωθεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος Διατάγματος, υπόκειται στα περιοριστικά μέτρα.

11. Τα περιοριστικά μέτρα ισχύουν για όλους τους λογαριασμούς, πληρωμές και μεταφορές χρημάτων, ανεξαρτήτως του νομίσματος

Έτσι λοιπόν, η Κυπριακή χώρα με κορμό αυτά τα αρχικά μέτρα που συνοψίσαμε σε πρώτο στάδιο αλλά και μια ολόκληρη αλυσίδα μέτρων που θα αναλύσουμε στην συνέχεια, άρχισε να έρχεται σε επαφή με το κυριότερο μέτρο το οποίο αναπαράγει όλα τα προηγούμενα και έχει το όνομα CAPITAL CONTROLS. Η πιστή και η υπεύθυνη εφαρμογή αυτών των μέτρων από την Κυπριακή κοινωνία, ήταν ο κυριότερος παράγοντας που θα οδηγούσε την χώρα μόλις δύο χρόνια αργότερα στην άρση των περιοριστικών μέτρων και ουσιαστικά εκτός σιγά σιγά από την οικονομική κρίση [7].

2.3 Επιπτώσεις για την Χώρα

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, όταν μια χώρα αντιμετωπίζει σοβαρό οικονομικό πρόβλημα και υπάρχει έντονος ο κίνδυνος ενός Bank Run τότε, προκειμένου να προστατευθεί το τραπεζικό σύστημα της χώρας θέτονται και οι περιορισμοί (capital controls) με την όποια σειρά μέτρων αυτοί συνεπάγονται.

Πρόκειται για μία περίπτωση που προκαλεί ιδιαίτερη αναστάτωση στον οικονομικό και κοινωνικό βίο της χώρας που επιβάλλονται. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι διότι όλα αυτά τα μέτρα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ορθή και ομαλή λειτουργία μιας αναπτυγμένης χώρας-κράτος.

Στην περίπτωση της Κύπρου η επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων στην Κύπρο που εφαρμόστηκαν στόχευε κυρίως στη διακοπή της δυνατότητας μεταφοράς χρήματος μεταξύ τραπεζικών ιδρυμάτων. Ελαστική αντιμετώπιση στο πλαίσιο των μέτρων είχαν εξαρχής οι δαπάνες προς το εξωτερικό για μισθοδοσία, δίδακτρα και σπουδές καθώς και εμβάσματα για ιατρικές δαπάνες.

Ένα σημαντικό σημείο που πρέπει να τονιστεί είναι ότι αρχικά η μη δυνατότητα ανάληψης του ημερήσιου ορίου των 300 ευρώ και 500 ευρώ ένα μήνα αργότερα δεν οδηγούσε στην απώλεια δυνατότητας ανάληψης του ποσού αυτού μια επόμενη μέρα. Η εν λόγω περίπτωση αυτή συνδέεται με την αξιόπιστη διευθέτηση της φερεγγυότητας των τραπεζών που το 2013 στην Κύπρο ήταν ένα ζήτημα αλλά κυρίως και στην εφαρμογή ενός προγράμματος μέσα σε ένα πλαίσιο και καλό πνεύμα συνεργασίας με τους εταίρους.

Οι εταίροι είναι εκείνη οι οποίοι έχουν τον δικό τους σημαντικό ρόλο σε ολόκληρη την πορεία που θα ακολουθήσει από εδώ και στο εξής η Κύπρος. Όπως ορίζει το νομικό πλαίσιο του 1993, την αρμοδιότητα για τα capital controls την έχει ο διοικητής της τράπεζας της Κύπρου αλλά η απόφαση δεν μπορεί να εφαρμοστεί εάν δεν συναινέσει ο Υπουργός Οικονομικών και δεν χορηγήσει την σχετική έγκριση η κομισιόν.

Ένα ακόμα σημείο αναφοράς σε όλο αυτό το πλαίσιο των περιορισμών είναι ότι για να επιβληθούν τα capital controls θα πρέπει προηγουμένως η ΕΚΤ να έχει σταματήσει να στηρίζει τις τράπεζες μέσω του ELA. Σε αυτή την περίπτωση ενημερώνεται ο πρωθυπουργός ο οποίος καλείται με το επιτελείο του να αποφασίσει αν θα επιβάλει capital control [8].

Όσοι θυμούνται την περίπτωση της Κύπρου σύμφωνα με ένα νόμο του 1993 αυτό ξεκίνησε με το κλείσιμο των Κυπριακών τραπεζών για ημέρες μεταξύ της 16 και 28 Μαρτίου του 2013. Ήταν ημέρες μεγάλης κοινωνικής αναστάτωσης για τους πολίτες αυτής της χώρας. Μέσα σε ένα πρωτόγνωρο για αυτούς κλίμα αναπροσδιορισμού των συνηθειών τους όλοι αναρωτιόνταν τι μπορεί να γίνει από εδώ και πέρα. Έτσι λοιπόν το διάστημα αυτό έδωσε τη δυνατότητα στη χώρα να διαπραγματευθεί μία συμφωνία με τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Το αποτέλεσμα τελικά αυτής της σκληρής και κρίσιμης διαπραγμάτευσης για την χώρα ήταν τελικά οι τράπεζες να ανοίξουν εκ νέου με ένα σχέδιο ανακεφαλαιοποίησης για το

χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας, το οποίο περιελάμβανε την επιβολή περιορισμών στις αναλήψεις.

Η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 5,4% το 2013 μετά από μια πτώση 2,4% το 2012. Αν και επώδυνη, ήταν ωστόσο ηπιότερη από την πτώση 8,7% που προβλεπόταν τον Απρίλιο από την Τρόικα. Η κυπριακή οικονομία έχει αποδειχθεί να είναι πιο ανθεκτική από ό,τι αναμενόταν, σχολιάζει το δημοσίευμα.

Σημειώνεται ότι η χώρα είχε τελικά και άλλα δυνατά σημεία, πλην της στήριξης στις τράπεζες, όπως ο τουρισμός και οι υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις.

Ο «Economist» θεωρεί ότι το μεγαλύτερο σύννεφο πάνω από την κυπριακή οικονομία είναι η κατάσταση της Τράπεζας Κύπρου.

Γίνεται αναφορά στη μείωση του αριθμού υποκαταστημάτων και μελών προσωπικού, καθώς και σε «αλλαγή νοοτροπίας» όλου του τραπεζικού συστήματος από τον κ. Χούρικαν, με τη γρήγορη επέμβαση σε περιπτώσεις που πελάτες δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους. Παρόλα αυτά, ο Economist χαρακτηρίζει το έργο που απομένει για την ανάκαμψη της Τράπεζας Κύπρου ως «τεράστιο», για δύο λόγους.

Πρώτον, με την απορρόφηση των δανείων της Λαϊκής η τράπεζα διπλασίασε την έκθεσή της στην κυπριακή οικονομία και ιδίως στην αγορά ακινήτων.

Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι στο τέλος του 2013 το 53% των δανείων της Τράπεζας Κύπρου ήταν μη εξυπηρετούμενα, με το περιοδικό να εκτιμά ότι το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί. Δεύτερον, τα γεγονότα της άνοιξης του 2013 έχουν διαβρώσει την εμπιστοσύνη στις τράπεζες και ιδίως στην Τράπεζα Κύπρου, τα δάνεια της οποίας είναι 45% περισσότερα από τις καταθέσεις.

Ο «Economist» καταλήγει ότι όσο ο κύριος δανειστής της χώρας παραμένει χτυπημένος, είναι δύσκολο να δει κανείς πώς η Κύπρος μπορεί να πραγματοποιήσει μία βιώσιμη ανάκαμψη. Το τελικό σχόλιο της έκθεσης είναι ότι «αν και η οικονομία έχει υποστεί μικρότερο από το αναμενόμενο πλήγμα, παραμένει στην εντατική» [9].

2.4 Επιπτώσεις για την Κοινωνία

Παρά τη βαθιά ύφεση, η Κύπρος παραμένει μια σχετικά ευημερούσα χώρα, με κατά κεφαλήν ΑΕΠ (προσαρμοσμένο σε πρότυπα αγοραστικής δύναμης) στο 86 τοις εκατό του μέσου όρου της ΕΕ το 2013, σύμφωνα με εκτίμηση της Eurostat. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ - προσαρμοσμένο στη ΜΑΔ - στο βόρειο μέρος του νησιού εκτιμήθηκε σε μια πρόσφατη έρευνα στο 65 τοις εκατό του μέσου όρου της ΕΕ το 2012. Ωστόσο, ο αντίκτυπος της κρίσης ήταν σοβαρός όσον αφορά στην απώλεια θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα για τους νέους (ηλικίας 15-24). Η συνολική ανεργία το Νοέμβριο του 2014 ήταν 15,3 τοις εκατό, ενώ τα επίπεδα της ανεργίας στους νέους ήταν 34,8 τοις εκατό σύμφωνα με τη Eurostat. Και οι δύο δείκτες φαίνεται να είναι σε πτωτική τάση από ιστορικά υψηλά επίπεδα [10], [11].

Το 2013, το ποσοστό των νέων χωρίς επαγγελματική δραστηριότητα, ούτε εκπαίδευση, ούτε κατάρτιση (NEET) αντιπροσώπευαν το 18,7 τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού των νέων (15-24 ετών). Ενώ το μορφωτικό επίπεδο συμβαδίζει με τους μέσους όρους της ΕΕ, η ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης (όπως μετρήθηκε από το πρόγραμμα του 2012 για τη διεθνή αξιολόγηση των μαθητών, PISA) βρίσκεται χαμηλά στην κατάταξη. Σημαντικές κοινωνικές μεταρρυθμίσεις έχουν εισαχθεί για την προστασία ευάλωτων ομάδων. Στο φως της αυξανόμενης ανεργίας και φτώχειας στη διάρκεια της κρίσης, η κυβέρνηση εισήγαγε το 2014 ένα σχέδιο για εγγυημένο ελάχιστο εισόδημα που εξισορροπεί τον στόχο μείωσης της φτώχειας με κίνητρα για να ζητήσουν ή να παραμείνουν στην εργασία.

Παράλληλα, η κυβέρνηση έχει κάνει μια σειρά μεταρρυθμίσεων στο συνταξιοδοτικό σύστημα, περιλαμβανομένης αύξησης δύο ετών για τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης για πολλές ομάδες, με την ηλικία συνταξιοδότησης να αυξάνεται κάθε πέντε χρόνια, με ισχύ από το 2018, σύμφωνα με τις αλλαγές στο προσδόκιμο ζωής. Όσον αφορά την κατάταξη της στο δείκτη ισότητας των φύλων (GII), η Κύπρος παίρνει την 23η θέση. Σύμφωνα με την έρευνα εργατικού δυναμικού της Κύπρου, το 2013, το 67,2 τοις εκατό των γυναικών και το 80,6 τοις εκατό των ανδρών ηλικίας 15-64 ετών συμμετείχαν στο εργατικό δυναμικό. Αυτό είναι σε γενικές γραμμές σύμφωνο με τον μέσο όρο της ΕΕ και υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΤΑΑ. Σύμφωνα με την Eurostat, το 2012 το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των δυο φύλων στην Κύπρο ήταν στο 16,2%. Οι γυναίκες συγκεντρώνονται κυρίως σε τομείς στους οποίους συνηθίζουν να κυριαρχούν αριθμητικά οι γυναίκες, όπως η δημόσια διοίκηση και οι κοινωνικές υπηρεσίες, ενώ εκπροσωπούνται λιγότερο σε άλλους τομείς, όπως τον τομέα των οικοδομών, τα ορυχεία ή το φυσικό αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια. Κρίνοντας από τα περιορισμένα δεδομένα, υπάρχουν λιγότερες γυναίκες.

Την επομένη μέρα των κεφαλαιακών περιορισμών, οι κύπριοι πολίτες έπρεπε να προσαρμοστούν από ένα ελεύθερο σύστημα κίνησης κεφαλαίων σε ένα πιο αυστηρό σύστημα διαχείρισης των κινήσεων των χρηματικών συναλλαγών, που έχει καθιερωθεί με την αγγλική ορολογία CAPITAL CONTROL. Όταν επιβλήθηκαν οι έλεγχοι στο τοπικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, ο έκτοτε νόμος καθιστούσε την δυνατότητα ημερήσιων αναλήψεων έως και 300 ευρώ ημερησίως ανά άτομο (συμπεριλαμβανόμενων μαζί με τις πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες) συνολικά από όλες τις τράπεζες.

Από την άλλη όμως αρκετοί ήταν οι κύπριοι εκείνοι οι οποίοι επειδή δεν υπήρχε η δυνατότητα ελέγχου, μπορούσαν να αναλαμβάνουν έως 300 ευρώ ημερησίως από κάθε τράπεζα που είχαν καταθετικό λογαριασμό.

Όλη αυτή η αναταραχή οδήγησε σε μια μαζική συσσώρευση του κοινωνικού βίου της Κύπρου στα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας προκειμένου να ενημερωθούν για τι θα γίνει με τις τραπεζικές τους καταθέσεις και συναλλαγές. Η δυνατότητα ανάληψης του ποσού των 300 ευρώ ήταν μια δικλείδα ασφαλείας για όλους προκειμένου έστω και με αυτή την δυνατότητα που είχαν να καλύψουν τις υποχρεώσεις και ανάγκες τους.

Ένα ενδεχόμενο κίνδυνο που δεν ήταν στην θέση να αντιμετωπίσουν οι κύπριοι πολίτες και που είχαν τεράστιο φόβο ήταν το κούρεμα των καταθέσεών τους.

Η WASHINGTON POST σε κύριο άρθρο της με τίτλο «in Cyprus, making up a euro solution on the fly» χαρακτηρίζει σαφώς βελτιωμένο το νέο σχέδιο διάσωσης για την Κύπρο σε σχέση με το αρχικό, καθώς απαλλάσσει από το κούρεμα τις εγγυημένες καταθέσεις των μικρό καταθετών, δίνει ένα de facto τέλος στο μη βιώσιμο τραπεζικό σύστημα της χώρας, που λειτουργούσε ως ένα υπεράκτιο χρηματοπιστωτικό κέντρο, ενώ επιφορτίζει το κόστος διάσωσης στους μεγάλο καταθέτες.

Το κυπριακό σχέδιο διάσωσης έφερε ωστόσο στην επιφάνεια τις δυσλειτουργίες της Ευρωζώνης και τις διαφορετικές προσεγγίσεις που εξαρτώνται από τα ιδιαίτερα εθνικά και οικονομικά συμφέροντα.

“Λίγοι Κύπριοι αρνούνται ότι η χώρα τους βίωνε έναν συγκεκριμένο τρόπο ζωής επί περιορισμένο χρονικό διάστημα, καθώς οι κυπριακές τράπεζες ήταν πολύ μεγάλες χάρη σε ξένο χρήμα αμφιβόλου προελεύσεως”, υποστηρίζει ο Raymondzhong, εκ του συντακτικού επιτελείου της WALL STREET JOURNAL σε ανταπόκριση από τη Λευκωσία στην ηλεκτρονική της έκδοση με τίτλο «Σκέψεις για την επανάσταση στην Κύπρο» («Reflections on the Revolution in Cyprus»).

Ωστόσο, τονίζεται, η εξεύρεση ενός νέου τρόπου ζωής για ένα έθνος 840.000 πολιτών δεν θα είναι εύκολη ή γρήγορη, καθώς το μεγαλύτερο πρόβλημα έχει να κάνει με τους ανθρώπινους πόρους [10], [11].

2.5 Επιπτώσεις για τις Επιχειρήσεις

Η Κύπρος έχει ανοιχτή και απελευθερωμένη οικονομία, με σχετικά ευνοϊκό περιβάλλον για επιχειρηματική δραστηριότητα. Η χώρα κατατάσσεται 64η (από 189 χώρες) στην βαθμολογία της Παγκόσμιας Τράπεζας το 2015 όσον αφορά την ευκολία των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Η Κύπρος έχει χαμηλή βαθμολογία στην λήψη ηλεκτρικής ενέργειας, την εγγραφή ιδιοκτησιών και την εκτέλεση συμβάσεων. Επιπλέον, αν και η κατάταξη στην επίλυση της αφερεγγυότητας είναι σχετικά καλή (51η), οι νόμοι περί αφερεγγυότητας και κατάσχεσης και η εφαρμογή τους αποδείχθηκε ανεπαρκής για την αντιμετώπιση των συνεπειών που κληροδότησαν οι πτωχεύσεις και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (NPLs) που επέφερε η κρίση. Στα τέλη του Μαρτίου 2014, το επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων έφθασε το 52 τοις εκατό του συνόλου των δανείων, ένα εξαιρετικά υψηλό σύνολο κατά τα διεθνή πρότυπα, και παρέμεινε γύρω στο 50 τοις εκατό μέχρι το τέλος του 2014.

Τον Σεπτέμβριο του 2014 το κοινοβούλιο ψήφισε νόμο για τις κατασχέσεις που έχει ως στόχο να μειώσει σημαντικά το χρόνο που απαιτείται για εκποίηση των επιχειρηματικών δανείων και υποθηκών, αλλά, όπως σημειώνεται, ο νόμος αυτός έχει ανασταλεί ακολούθως μέχρι το τέλος του Ιανουαρίου. Στην τελευταία έκθεση για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, η Κύπρος κατατάσσεται 58η από 144 χώρες, χωρίς μεγάλες αλλαγές από την κατάταξη ένα χρόνο πριν. Όπως ήταν αναμενόμενο, η Κύπρος βαθμολογείται χειρότερα στους τομείς του μακροοικονομικού και χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος. Στο βόρειο τμήμα, μια μελέτη από το τουρκοκυπριακό εμπορικό επιμελητήριο (TKEE), χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ, εντόπισε μια σειρά από προβλήματα ανταγωνιστικότητας, που σχετίζονται κυρίως με εμπόδια στην επιχειρηματική δραστηριότητα, την κακή ποιότητα των υποδομών και την περιορισμένη πρόσβαση στις παγκόσμιες αγορές.

Συγκεκριμένα για τις Κυπριακές επιχειρήσεις ίσχυαν τα εξής:

Μια επιχείρηση που επιθυμεί να αρχίσει να δέχεται συναλλαγές με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες. Μπορεί να το κάνει, εφόσον καταρτιστεί σύμβαση με τράπεζα, ίδρυμα πληρωμών ή/και ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος. Σε αυτήν την περίπτωση, επιτρέπεται το άνοιγμα νέου λογαριασμού για την εκκαθάριση συναλλαγών καρτών με βάση τη νέα αυτή σύμβαση [12].

Αντίθετα, δεν επιτρέπεται η κατάρτιση συμβάσεων αποδοχής συναλλαγών με κάρτες πληρωμών, εφόσον η εκκαθάρισή τους πραγματοποιείται με πίστωση λογαριασμού του εμπόρου, ο οποίος τηρείται σε τράπεζα, ίδρυμα πληρωμών ή/και ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος εκτός Κύπρου

Μια επιχείρηση που δέχεται συναλλαγές με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες θα πιστώνεται ο λογαριασμός εφόσον

Η εκκαθάριση των συναλλαγών με κάρτες πληρωμών, Κυπραίων και ξένων, θα γίνεται με πίστωση του λογαριασμού της επιχείρησης σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη σχετική σύμβασή.

Μια επιχείρηση δεν έχει το δικαίωμα να αρνηθεί συναλλαγές με κάρτες, διότι στην Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου προβλέπεται ότι όποιος αρνείται την πληρωμή με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες τιμωρείται, με βαρύτατα πρόστιμα ή/και φυλάκιση, κατά τις διατάξεις:

- των άρθρων 288 παρ. 1 και 452 του Ποινικού Κώδικα,
- του άρθρου 13α του ν. 2251/1994 (Α' 191),
- του άρθρου 18 α ν. 146/1914 (Α' 21), και
- του άρθρου 19 ν. 4177/2013 (Α' 173), όπως ισχύουν.

Τέλος οι κυπριακές επιχειρήσεις για να εισάγουν προϊόντα από το εξωτερικό, ή γενικότερα να καταβάλουν ποσά εκτός Κύπρου, θα έπρεπε να πάρουν άδεια εξαγωγής συναλλάγματος από την Κεντρική Τράπεζα Κύπρου και αφού προηγουμένως είχαν καταθέσει μια σειρά δικαιολογητικών εγγράφων. Συχνά, λόγω φόρτου εργασίας, οι άδειες αυτές καθυστερούσαν σημαντικά. Το καθημερινό όριο για τις επιχειρήσεις ήταν 5000 ευρώ, ενώ είχε συσταθεί επιτροπή που εξέταζε ποσά για τις επιχειρήσεις μεταξύ 5000 – 200.000 ευρώ.

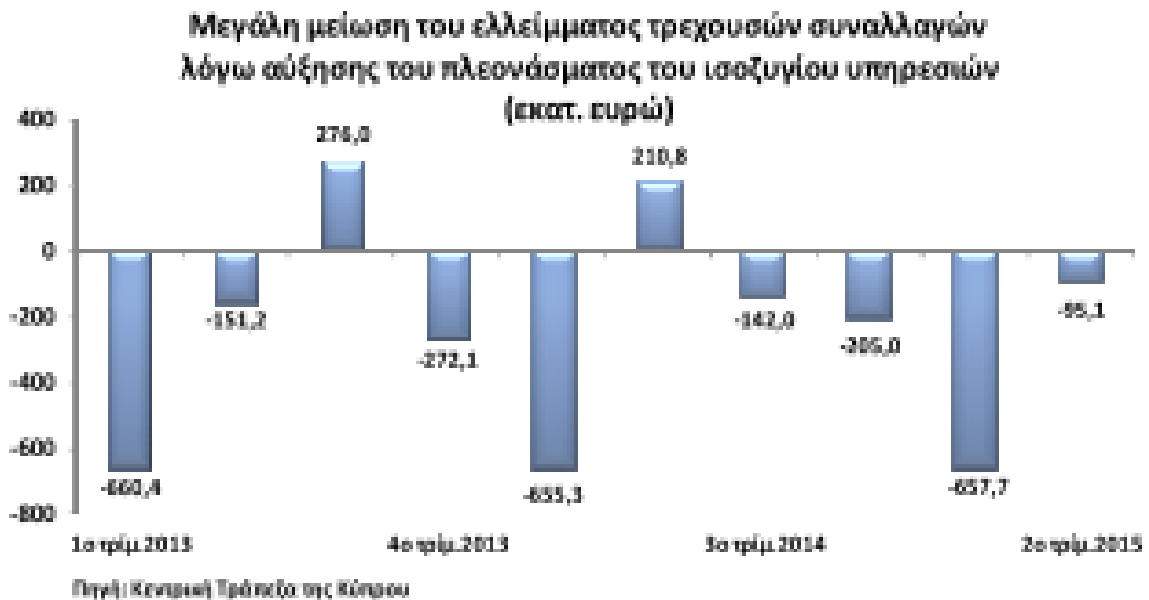
Ωστόσο, οι Κύπριοι δεν μπορούσαν να ανοίξουν καινούριους λογαριασμούς σε άλλες τράπεζες με τις οποίες μέχρι τότε δεν συνεργάζονταν.

Δικαιολογητικά απαιτούνταν και για συναλλαγές εσωτερικού, αν αυτές γίνονταν μέσω της μεταφοράς ποσών από τραπεζικό λογαριασμό σε τραπεζικό λογαριασμό εντός Κύπρου

Για παράδειγμα, όποιος ήθελε να αγοράσει αυτοκίνητο, θα έπρεπε πρώτα να έρθει σε συμφωνία με τον έμπορο, να καταθέσει τη συμφωνία στην τράπεζα και μετά να του δοθεί η δυνατότητα μεταφοράς υπολοίπου από το λογαριασμό του στο λογαριασμό του πωλητή [12].

2.6 Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

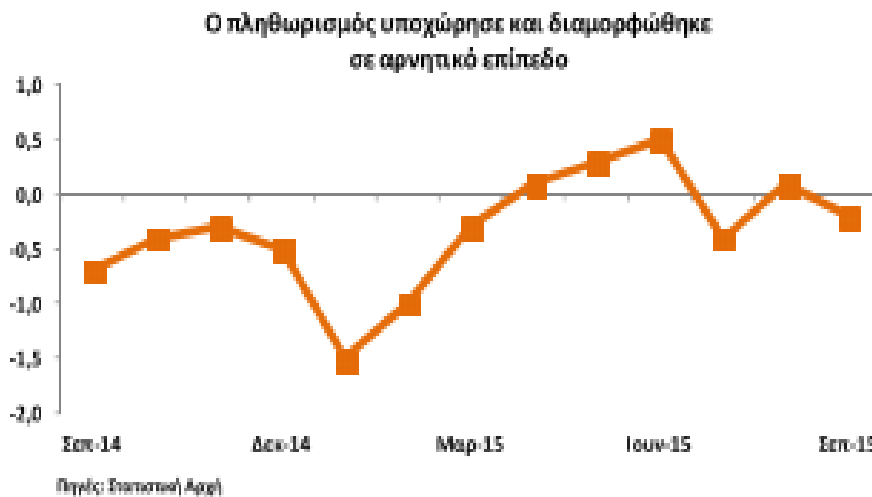
Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε στα €95,1 εκατ. στο 2ο 3μηνο 2015 από €657,7 εκατ. στο 1ο 3μηνο 2015. Η μείωση αποδίδεται στην αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών στα €850,2 εκατ. από €306,3 εκατ. στο 1ο 3μηνο 2015 ως αποτέλεσμα των υψηλότερων εσόδων από τον τουρισμό. Παράλληλα, μείωση σημείωσε το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου στα €705,9 εκατ. από €794,3 εκατ. στο 1ο 3μηνο 2015 λόγω της μμεγαλύτερης αύξησης των εξαγωγών σε σχέση με τις εισαγωγές. Αντίθετα, αύξηση παρουσίασαν τόσο το έλλειμμα του ισοζυγίου εισοδημάτων στα €120,6 εκατ. από €62,3 εκατ. στο 1ο 3μηνο 2015, όσο και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων στα €118,8 εκατ. από €107,5 εκατ. στο 1ο 3μηνο 2015.

Εικόνα 5 - Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

2.6.1 Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε σε αρνητικό επίπεδο στο -0,2% τον Σεπτέμβριο από 0,1% τον Αύγουστο, ενώ παρέμεινε χαμηλότερα του στόχου της ΤτΠΓΔΜ (1,0%). Σημειώνεται ότι στην περίοδο Ιαν.- Σεπτ.2015, ο πληθωρισμός, σε μέσο επίπεδο, διαμορφώθηκε στο -0,3%. Σε μηνιαία βάση, ο πληθωρισμός υποχώρησε στο -0,2% τον Σεπτέμβριο, έναντι 0,0% τον Αύγουστο, με τη μεγαλύτερη μείωση να καταγράφεται στις τιμές των αεροπορικών μεταφορών (-14,7%) και τη μεγαλύτερη αύξηση στις τιμές των νοσοκομειακών υπηρεσιών (3,2%).

Εικόνα 6 - Πληθωρισμός

Τέλος στο πλαίσιο των ελέγχων που γίνονταν, καμιά εξαγωγή συναλλάγματος δεν επιτρεπόταν για επενδυτικούς σκοπούς, ενώ σε κάθε περίπτωση οι επιταγές γίνονταν δεκτές μόνο για καταθέσεις στο όνομα του δικαιούχου, με τελικό αποτέλεσμα να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο χρηματοδότησης στο εμπόριο και στις συναλλαγές γενικότερα.

Έκτοτε η κατάσταση ομαλοποιήθηκε και οι έλεγχοι χαλάρωναν σταδιακά.

Στις 6 Απριλίου 2015 άρθηκαν και οι τελευταίοι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίου.

Η Κύπρος επέστρεψε στην ομαλότητα μετά από δύο χρόνια και ενώ εφάρμοσε πιστά ένα μεγάλο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής.

Κεφάλαιο 3 - Το Παράδειγμα της Ελλάδας

3.1 Πότε και Πως Εφαρμόστηκαν

Οι έλεγχοι κεφαλαίων (Capital Controls) ξεκίνησαν από Δευτέρα 6/7 στις ελληνικές τράπεζες για να αντιμετωπιστούν οι εκροές καταθέσεων και να αποφευχθεί ο πανικός. Κλειστό έμεινε και το Χρηματιστήριο Αθηνών.

Σύμφωνα με κύκλους του ΥΠ.ΟΙΚ. οι τράπεζες έκλεισαν για τουλάχιστον 6 εργάσιμες μέρες, ενώ παρέμειναν κλειστές και τη Δευτέρα 6/7, μια μέρα μετά τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος.

Τη Δευτέρα, το μεσημέρι άνοιξαν τα ATMs.

Η επιβολή capital controls έχει στόχο τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος. Τα μέτρα τέθηκαν σε ισχύ με τη μορφή τραπεζικής αργίας (bankholiday), ώστε να απορροφηθούν οι κραδασμοί στο τραπεζικό σύστημα. Η τραπεζική αργία προβλέπεται με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου

Νωρίτερα είχε δημιουργηθεί σύγχυση με τις δηλώσεις του υπουργού Οικονομικών Γιάννη Βαρουφάκη. Αρχικά μεταδόθηκε ότι θα επιβληθεί έλεγχος κεφαλαίων, ωστόσο στη συνέχεια το διέψευσε. Λίγες ώρες αργότερα ανακοινώθηκε η απόφαση για έλεγχο κεφαλαίων.

3.2 Χαρακτηριστικά των Capital Controls

- Τα capital controls είναι η επιβολή περιοριστικών μέτρων στην κίνηση κεφαλαίων στις τράπεζες [13].
- Τα capital controls είναι μια πολύ δύσκολη απόφαση, καθώς έρχεται σε πλήρη αντιδιαστολή με μια από τις βασικές αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκείνη της ελεύθερης κίνησης κεφαλαίων [13].
- Η απόφαση για capital controls λαμβάνεται κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις, για λόγους που σχετίζονται με το δημόσιο συμφέρον και τη δημόσια ασφάλεια, ως ύστατο μέτρο θωράκισης της οικονομίας [13].
- Όπως ορίζει το νομικό πλαίσιο του 1993, την αρμοδιότητα για τα capital controls την έχει ο διοικητής της Τραπέζης της Ελλάδος, αλλά η απόφαση δεν μπορεί να εφαρμοστεί εάν δεν συναινέσει ο υπουργός Οικονομικών και δεν χορηγήσει τη σχετική έγκριση η Κομισιόν [13].
- Τα capital controls επιβάλλονται μόνο όταν υπάρχει φόβος πως οι τράπεζες δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν μπροστά σε ένα μαζικό κύμα φυγής καταθέσεων [13].
- Για να επιβληθούν τα capital controls θα πρέπει προηγουμένως η ΕΚΤ να έχει σταματήσει να στηρίζει τις τράπεζες μέσω του ELA [13].

3.3 Μέτρα που Επιβλήθηκαν

Η ανάληψη μετρητών από τους συναλλασσόμενους από τραπεζικό κατάστημα ή ATM δεν μπορεί να υπερβαίνει ημερησίως το ποσό των 60 ευρώ ανά καταθέτη, ανά τράπεζα. Ωστόσο, παρέχεται η δυνατότητα μεταφοράς του ημερήσιου ορίου των 60 ευρώ σε επόμενη ημέρα ή ημέρες και πάντως το αργότερο στο τέλος της εβδομάδας (κάθε Παρασκευή). Δηλαδή, κάθε εβδομάδα ο δικαιούχος μπορεί να κάνει ανάληψη έως του ποσού των τετρακοσίων είκοσι (420) ευρώ κατ' ανώτατο όριο.

Επιτρέπεται η ανάληψη μετρητών σε ξένο νόμισμα από τραπεζικό κατάστημα μέχρι του ημερήσιου ορίου του ισόποσου (με βάση την ισχύουσα ημερήσια συναλλαγματική ισοτιμία) των 60 ευρώ στο ξένο νόμισμα. Και στην περίπτωση αυτή ισχύει η δυνατότητα μεταφοράς του ημερήσιου ορίου σε επόμενη ημέρα και πάντως το αργότερο στο τέλος της εβδομάδας (κάθε Παρασκευή).

Επιτρέπεται η κατάθεση τραπεζικών και ιδιωτικών επιταγών αποκλειστικά και μόνο σε πίστωση τραπεζικού λογαριασμού. Πληρωμή επιταγών με μετρητά δεν επιτρέπεται.

Οι πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες μπορούν να χρησιμοποιούνται κανονικά για αγορές αγαθών και υπηρεσιών εντός Ελλάδος, μέχρι το όριο που προβλέπει η σύμβαση με την τράπεζα εφόσον οι επιχειρήσεις από τις οποίες γίνεται η αγορά των αγαθών ή υπηρεσιών εκκαθαρίζουν τις συναλλαγές καρτών σε λογαριασμό που τηρούν σε τράπεζα που λειτουργεί στην Ελλάδα.

Αντίθετα, εάν οι επιχειρήσεις που λειτουργούν στην Ελλάδα έχουν εγκαταστήσει τερματικό αποδοχής καρτών πληρωμών (POS) από τράπεζα του εξωτερικού, οι πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες που έχουν εκδοθεί από τράπεζες και ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος που λειτουργούν στην Ελλάδα απαγορεύεται να χρησιμοποιούνται.

Απαγορεύεται να ανοίγονται νέοι λογαριασμοί όψεως ή καταθετικοί, εφόσον με το ως άνω άνοιγμα λογαριασμού δημιουργείται νέος κωδικός πελάτη (Customer ID) στην τράπεζα. Απαγορεύεται επίσης η ενεργοποίηση αδρανών λογαριασμών και αναστέλλεται η προθεσμία των άρθρων 7 και 8 του Ν. 4151/2013. Ωστόσο, επιτρέπεται το άνοιγμα λογαριασμού μέσω της δημιουργίας νέου κωδικού πελάτη (Customer ID) αποκλειστικά για τις ακόλουθες συναλλαγές, η αναγκαιότητα των οποίων πρέπει να τεκμηριώνεται εγγράφως από τον αρμόδιο φορέα και με την προϋπόθεση υποβολής υπεύθυνης δήλωσης από τον αιτούντα ότι δεν υφίσταται άλλος διαθέσιμος λογαριασμός μέσω του οποίου αυτές μπορούν να διενεργηθούν:

- ✓ η πληρωμή μισθοδοσίας προσωπικού, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης και εξαργύρωσης εργοσήμου,
- ✓ η πληρωμή υποχρεώσεων του καταθέτη προς την ίδια τράπεζα, που προκύπτουν από συμβάσεις που είχαν καταρτισθεί προ της 28ης Ιουνίου 2015,
- ✓ η καταβολή νέων συντάξεων και νέων προνοιακών επιδομάτων,

- ✓ η εκκαθάριση συναλλαγών καρτών από νέες συμβάσεις αποδοχής (acquiring), ακόμη και σε περίπτωση ύπαρξης τραπεζικού λογαριασμού σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα, εφόσον ο λογαριασμός θα τροφοδοτείται αποκλειστικά με το προϊόν εκκαθάρισης των συναλλαγών με κάρτες. Οι αναλήψεις και μεταφορές ποσών υπόκεινται στους ίδιους περιορισμούς που ισχύουν και για τους λοιπούς λογαριασμούς,
- ✓ η εξυπηρέτηση νομικών προσώπων, όπως και ατομικών επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών, που δεν διαθέτουν λογαριασμό εξυπηρέτησης της δραστηριότητας τους σε κανένα πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί στην Ελλάδα,
- ✓ η εξυπηρέτηση νεοφυών εταιρειών (startups) που συμμετέχουν σε προγράμματα στήριξης της νέας επιχειρηματικότητας,
- ✓ η κατάθεση μετρητών ως εξασφάλιση (cash collateral) εγγυητικής επιστολής, ενέγγυας πίστωσης ή δανείου στην ίδια τράπεζα,
- ✓ το άνοιγμα λογαριασμού υπέρ τρίτου με σκοπό είτε τη συμμόρφωση προς επιταγή για εκτέλεση χρηματικής απαίτησης, βάσει διαταγής πληρωμής, δικαστικής απόφασης ή άλλου εκτελεστού τίτλου είτε την εξόφληση απαίτησης, για την οποία έχει επιβληθεί κατάσχεση εις χείρας τρίτου, υπέρ του δικαιούχου της απαίτησης, εκτός εάν αυτός έχει δηλώσει καταθετικό λογαριασμό με οποιαδήποτε διαδικαστική πράξη,
- ✓ η πίστωση ποσών από την αλλοδαπή σε ευρώ ή ξένο νόμισμα, ύψους τουλάχιστον δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ ή του ισόποσου σε ξένο νόμισμα,
- ✓ η μεταφορά του λογαριασμού διαχείρισης μισθοδοσίας ενός εργοδότη από μια τράπεζα σε άλλη, στην οποία αυτός ήδη τηρεί λογαριασμό, και το, συνεπεία της μεταφοράς αυτής, άνοιγμα λογαριασμών μισθοδοσίας των εργαζόμενων στην τελευταία τράπεζα. Οι εργαζόμενοι στην περίπτωση αυτή θα έχουν δικαίωμα ανάληψης μετρητών από τη μια από τις δυο τράπεζες, εκτός εάν κωδικοί πελάτη (Customer ID) προϋπήρχαν και στις δυο τράπεζες. Ο καθορισμός της τράπεζας, από την οποία ο εργαζόμενος θα έχει δικαίωμα ανάληψης μετρητών, βάσει του κωδικού πελάτη (Customer ID), γίνεται με υπεύθυνη δήλωση του. Η ανωτέρω δήλωση κατατίθεται και στις δύο τράπεζες,
- ✓ το άνοιγμα λογαριασμού όψεως ή καταθέσεως με δικαιούχο οπλίτη που καλείται να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία μετά την έναρξη ισχύος της παρούσας Πράξης, εφόσον δεν υφίσταται άλλος διαθέσιμος λογαριασμός στο όνομά του. Για το άνοιγμα του λογαριασμού, εκτός των άλλων δικαιολογητικών που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία, προσκομίζεται το σχετικό έγγραφο της Στρατολογίας από το οποίο προκύπτει ότι ο δικαιούχος καλείται να υπηρετήσει τη στρατιωτική του θητεία,

- ✓ το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού όψεως, για το σκοπό της διενέργειας εράνων, στο όνομα και υπέρ συγκεκριμένων φυσικών προσώπων που πάσχουν από ανίατες ασθένειες ή για τη διενέργεια εράνων γενικού φιλανθρωπικού σκοπού ή εκτέλεσης έργου κοινής ωφελείας. Για το άνοιγμα των λογαριασμών αυτών προσκομίζεται, κατά περίπτωση, η σχετική απόφαση του Υπουργού Υγείας ή του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης,
- ✓ το άνοιγμα λογαριασμού ειδικού σκοπού χωρίς δικαίωμα ανάληψης από φυσικό πρόσωπο για την εξυπηρέτηση ρυθμίσεων οφειλών σε φορείς κοινωνικής ασφάλισης και στο Ελληνικό Δημόσιο,
- ✓ το άνοιγμα λογαριασμού από φορείς κοινωνικής ασφάλισης αποκλειστικά για την είσπραξη ασφαλιστικών εισφορών και λοιπών οφειλών,
- ✓ το άνοιγμα λογαριασμού όψεως ή καταθέσεως ή η προσθήκη συνδικαιούχου σε υφιστάμενο λογαριασμό, σε πρόσωπα που φέρουν την ιδιότητα του φοιτητή ή σπουδαστή, εφόσον ο τόπος σπουδών είναι διαφορετικός από τον μέχρι τώρα τόπο μόνιμης κατοικίας τους, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υφίσταται άλλος διαθέσιμος λογαριασμός στο όνομά τους με την ιδιότητα του δικαιούχου ή συνδικαιούχου. Για την πιστοποίηση της φοιτητικής και σπουδαστικής ιδιότητας, απαιτείται βεβαίωση εγγραφής στο τρέχον εξάμηνο από Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πανεπιστημιακής ή Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Κολλέγιο, Κέντρο Ελευθέρων Σπουδών, Κέντρο Μεταλλουργικής Εκπαίδευσης ή σχολή επαγγελματικής κατάρτισης ή μαθητείας. Ομοίως, επιτρέπεται το άνοιγμα λογαριασμού όψεως ή καταθέσεως σε φοιτητές ή σπουδαστές που, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2015–2016, συμμετέχουν σε προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών – σπουδαστών ERASMUS και η ύπαρξη λογαριασμού αποτελεί προϋπόθεση για την καταβολή της προβλεπόμενης αποζημίωσης, εφόσον δεν υπάρχει άλλος διαθέσιμος λογαριασμός του οποίου είναι δικαιούχοι ή συνδικαιούχοι. Για την πιστοποίηση της συμμετοχής των προαναφερόμενων φοιτητών ή σπουδαστών στα εν λόγω προγράμματα απαιτείται η σχετική βεβαίωση της σχολής φοίτησης,
- ✓ το άνοιγμα αποκλειστικά και μόνον ενός λογαριασμού, χωρίς δικαίωμα ανάληψης μετρητών, για την εξυπηρέτηση δανείου που έχει ληφθεί πριν ή μετά τη λήξη της τραπεζικής αργίας από την τράπεζα στην οποία ανοίγεται ο λογαριασμός, ακόμη και σε περίπτωση ύπαρξης τραπεζικού λογαριασμού σε άλλη τράπεζα,
- ✓ το άνοιγμα πάσης φύσεως λογαριασμών υπέρ Ε.Λ.Ε.ΓΕ.Π/Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. για την κατάθεση εμβασμάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση και επιχορηγήσεων από τον Τακτικό Προϋπολογισμό ή το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων,
- ✓ η καταβολή παροχών υγείας και επιδοτήσεων από δημόσιους φορείς, υπό την προϋπόθεση ότι ο λογαριασμός θα τροφοδοτείται μόνο από το φορέα που παρείχε την έγγραφη τεκμηρίωση για την αναγκαιότητα ανοίγματος λογαριασμού στη

συγκεκριμένη τράπεζα, και κάθε άλλη περίπτωση, κατόπιν έγκρισης από την Επιτροπή Έγκρισης Τραπεζικών Συναλλαγών.

Απαγορεύεται να προστίθενται συνδικαιούχοι στους ήδη υφιστάμενους καταθετικούς λογαριασμούς, εφόσον δημιουργείται νέος κωδικός πελάτη (Customer ID) στην τράπεζα.

Επιτρέπεται η μεταφορά χαρτονομισμάτων σε ευρώ ή και σε ξένο νόμισμα έως του ποσού των ευρώ δύο χιλιάδων (2.000) ή του ισόποσου σε ξένο νόμισμα ανά φυσικό πρόσωπο και ανά ταξίδι στο εξωτερικό. Από τον περιορισμό των 2.000 ευρώ εξαιρούνται οι μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού. Με πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος μπορεί να ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα εφαρμογής της παραπάνω απαγόρευσης, να προβλέπονται διαφοροποιήσεις για χώρες της ζώνης SCHENGEN και για χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να θεσπίζονται ειδικές εξαιρέσεις για κατηγορίες προσώπων.

Η πληρωμή διδάκτρων γίνεται χωρίς τον περιορισμό έγκρισης από την Επιτροπή Έγκρισης Τραπεζικών Συναλλαγών υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- ✓ προσκόμιση των απαραίτητων δικαιολογητικών στην τράπεζα μέσω της οποίας διενεργείται η συναλλαγή, και
- ✓ μεταφορά του σχετικού χρηματικού ποσού με πίστωση σε τραπεζικό λογαριασμό του εκπαιδευτικού ιδρύματος και όχι σε λογαριασμό του ίδιου του δικαιούχου.

Επίσης, επιτρέπεται η μεταφορά μέγιστου ποσού πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ ή του ισόποσου αυτού σε ξένο νόμισμα, ανά ημερολογιακό τρίμηνο, συνολικά, για έξοδα διαμονής και διαβίωσης φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό ή συμμετέχουν σε προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών. Η πληρωμή συντελείται, υποχρεωτικά, σε λογαριασμό, που τηρείται στο εξωτερικό, με δικαιούχο το φοιτητή.

Ωστόσο, στις περιπτώσεις που τα ανωτέρω ποσά πιστώνονται απευθείας σε λογαριασμούς φοιτητικής εστίας ή εκμισθωτή κατοικίας φοιτητή, με την προσκόμιση μισθωτηρίου συμβολαίου ή άλλων σχετικών δικαιολογητικών, τότε επιτρέπεται η μεταφορά μέγιστου ποσού οκτώ χιλιάδων ευρώ (8.000) ή του ισόποσου αυτού σε ξένο νόμισμα ανά ημερολογιακό τρίμηνο [14].

Επιτρέπεται η χωρίς περιορισμό ποσού ανάληψη μετρητών, καθώς και η αποστολή εμβασμάτων στο εξωτερικό, έως του ποσού των 5.000 ευρώ μηνιαίως από έναν, ανά δικαιούχο, τραπεζικό λογαριασμό από τα μέλη των διπλωματικών αποστολών και των έμμισθων προξενικών αρχών, καθώς και από τους υπαλλήλους των αναφερόμενων στην παρ. 16 του άρθρου πρώτου της από 18/7/2015 ΠΝΠ διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών, οι οποίοι εξομοιώνονται με τα μέλη των διπλωματικών αποστολών, κατόπιν επίδειξης της ειδικής ταυτότητας που τους εκδίδει το Υπουργείο Εξωτερικών [14].

3.4 Επιπτώσεις για τη Χώρα

Η ενίσχυση του κλίματος αβεβαιότητας σε σχέση με τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και η επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων αναμένεται να επιδράσουν με αρνητικό τρόπο στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, εκτιμά «η Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης και Έρευνας Διεθνών Κεφαλαιαγορών της Eurobank στη νέα έκδοση του περιοδικού δελτίου GreeceMacroMonitor.»

Όπως αναφέρεται στη μελέτη με τίτλο «Προκαταρκτική ανάλυση για τις μακροοικονομικές επιπτώσεις των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων», ήδη διαφαίνονται τα πρώτα σημάδια ενός ακόμη υφεσιακού έτους, το έβδομο τα τελευταία οκτώ χρόνια, με μειωμένη κατανάλωση, καθυστέρηση προγραμματισμένων επενδυτικών σχεδίων, αναιμικές εξαγωγές και υψηλή ανεργία.

«Οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις, όπως η συμφωνία της Συνόδου Κορυφής της 12ης Ιουλίου, η ψήφιση των προαπαιτούμενων μεταρρυθμίσεων για το δάνειο “γέφυρα”, με σκοπό την κάλυψη των άμεσων χρηματοδοτικών αναγκών της χώρας, καθώς και η άρση της τραπεζικής αργίας, αποτελούν βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, αναμένεται ότι οι αρνητικές συνέπειες της πρόσφατης αναταραχής θα συνεχίσουν να γίνονται αισθητές για κάποιο χρονικό διάστημα», υποστηρίζουν οι αναλυτές της τράπεζας.

Σκοπός της μελέτης είναι η παρουσίαση μίας προκαταρκτικής αξιολόγησης των δυνητικών επιπτώσεων των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Ειδικότερα, διακρίνουμε δύο βασικούς μηχανισμούς μετάδοσης της προαναφερθείσας διαταραχής. Ο πρώτος σχετίζεται με τα κόστη συναλλαγών (transaction costs) και ο δεύτερος με την αύξηση της αβεβαιότητας και τη χειροτέρευση του οικονομικού κλίματος.

Σε ότι αφορά τα κόστη συναλλαγών, η Eurobank προβλέπει τα ακόλουθα.

3.4.1 Συναλλακτικές συνήθειες και κόστος προσαρμογής

Ο περιορισμός ανάληψης μετρητών από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα οδηγεί σε αύξηση του σχετικού κόστους συναλλαγών με τη χρήση φυσικού χρήματος. Δυνητικά, η εξέλιξη αυτή θα ενισχύσει τα κίνητρα των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων να πραγματοποιούν συναλλαγές με πλαστικό χρήμα.

Ωστόσο, η μετάβαση προς το νέο υπόδειγμα συναλλαγών δεν θα είναι στιγμιαία. Τουναντίον, θα υπάρξει μία περίοδος προσαρμογής που εμπεριέχει χρονικό κόστος. Το συγκεκριμένο επιχείρημα ενισχύεται και από το γεγονός ότι η Ελλάδα κατατάσσεται στην 26η θέση μεταξύ των 28 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ότι αφορά τη ροπή προς πραγματοποίηση ηλεκτρονικών συναλλαγών (European Commission, DESI (2015)). Τα προαναφερθέντα στοιχεία αναμένεται να δημιουργήσουν αρνητικές διαταραχές τόσο στον τομέα της ζήτησης (μείωση της κατανάλωσης) όσο και σε αυτόν της προσφοράς (μείωση της παραγωγής). Όσο πιο σύντομη είναι η περίοδος προσαρμογής, τόσο πιο μικρό θα είναι το συνολικό κόστος (αύξηση της ανεργίας και μείωση των εισοδημάτων) για την οικονομία.

3.4.2 Εξωτερικός Τομέας και Επενδύσεις

Οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων αναμένεται να οδηγήσουν σε συρρίκνωση των εισαγωγών, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα.

Η εξέλιξη αυτή θα έχει επιπτώσεις τόσο στην εγχώρια όσο και στην εξωτερική αγορά, κυρίως εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι μεγάλο μέρος του εξαγωγικού εμπορίου στηρίζεται σε εισαγόμενες πρώτες ύλες.

Παράλληλα, δυσχεραίνονται οι αποφάσεις για την υλοποίηση επενδύσεων στην ελληνική οικονομία. Στην αναμενόμενη απόδοση του δυνητικού επενδυτή θα πρέπει τώρα να συμπεριληφθεί και ένα επιπλέον ασφάλιστρο κινδύνου, εξαιτίας της επιβολής των περιορισμών κεφαλαίων. Όλα τα παραπάνω είναι πιθανόν να οδηγήσουν σε χειροτέρευση της κατάταξης της χώρας στους διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας.

3.4.3 Τουρισμός

Οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων επιβλήθηκαν σε μία περίοδο αιχμής για την τουριστική δραστηριότητα. Υπενθυμίζεται ότι στην περίπτωση της Ελλάδας, η κορύφωση των τουριστικών εσόδων λαμβάνει χώρα μεταξύ Μαΐου και Σεπτεμβρίου κάθε έτους.

Παρόλο που, όπως φαίνεται, υπήρξε κάποια βραχυπρόθεσμη επίπτωση σε όρους αφίξεων, αναμένεται σχετική ανάκαμψη, μέχρι το τέλος της τουριστικής περιόδου.

Επιπρόσθετα, οι παρεχόμενες υπηρεσίες του τουριστικού κλάδου βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στις εισαγωγές προϊόντων. Συνεπώς, η συνέχιση της δυσχερούς κατάστασης που σήμερα παρατηρείται στο εισαγωγικό εμπόριο δύναται να έχει έμμεσες επιδράσεις και στο τουριστικό προϊόν. Το 2014, η άμεση συνεισφορά του εν λόγω κλάδου στην εγχώρια παραγωγική δραστηριότητα ήταν υψηλή, 9,5% του ΑΕΠ. Επομένως, ακόμα και μικρές αρνητικές διαταραχές στον τουριστικό κλάδο δεν θα έχουν αμελητέες επιπτώσεις για το σύνολο της οικονομίας.

Σε ότι αφορά την αύξηση της αβεβαιότητας, οι αναλυτές της τράπεζας επισημαίνουν ότι η επιδείνωση του κλίματος αβεβαιότητας δεν οφείλεται μόνο στην επιβολή των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, αλλά, κυρίως, στη σημαντική καθυστέρηση των διαπραγματεύσεων για το νέο πρόγραμμα δανειοδότησης της ελληνικής οικονομίας.

Ως εκ τούτου, η επιτυχής ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, η σταδιακή σταθεροποίηση της οικονομίας και η ανάκτηση της εμπιστοσύνης στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα, αναμένεται να οδηγήσουν σε βαθμιαία αποκλιμάκωση της αβεβαιότητας.

Η Eurobank εκτιμά πως η εξέλιξη αυτή θα δημιουργούσε τις απαραίτητες συνθήκες για τη σταδιακή απελευθέρωση των περιορισμών ή ακόμα και την ολοκληρωτική κατάργησή τους.

3.5 Επιπτώσεις για την Κοινωνία

Ο ελληνικός ιδιωτικός τομέας σκληραγωγημένος από την πολυετή οικονομική κρίση, έχοντας βιώσει περιόδους όξυνσης της αβεβαιότητας αλλά και την πρόσφατη εμπειρία των κεφαλαιακών ελέγχων στην Κύπρο, είχε αρχίσει να προβαίνει ήδη, από τα τέλη του 2014, σε προληπτικές κινήσεις με σκοπό να περιορίσει τις επιπτώσεις της αβεβαιότητας και των ελέγχων, στη λειτουργία του και στη δυνατότητά του να έχει απρόσκοπτη πρόσβαση στα αποθέματα ρευστότητάς [15], [16].

Η πληροφόρηση για την πορεία της οικονομικής δραστηριότητας μέσω των στοιχείων που απορρέουν από τους δείκτες συγκυρίας που έχουν αρχίσει σταδιακά να δημοσιεύονται για το 3ο τρίμηνο του 2015, καταδεικνύουν κάμψη αλλά όχι ραγδαία συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι συγκεκριμένοι δείκτες εμφανίζουν μεγαλύτερη συσχέτιση με το ΑΕΠ και σε πολλές περιπτώσεις χρησιμοποιούνται άμεσα για την κατάρτισή του. Η εξέλιξη αυτή είναι ιδιαίτερος ενθαρρυντική, καθώς τα περισσότερα στοιχεία αφορούν το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου με τον Ιούλιο να είναι ο μήνας επιβολής των κεφαλαιακών ελέγχων, και ειδικότερα ο μήνας της τραπεζικής αργίας τριών εβδομάδων και υπολειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επίσης, ήταν ο μήνας κορύφωσης της αβεβαιότητας με την διακίνηση σεναρίων, σε ανώτατο επίπεδο, από ξένους αξιωματούχους κόμη και για προσωρινή αναστολή της συμμετοχής της χώρας μας στην Ευρωζώνη.

Η επίτευξη νέας συμφωνίας για ένα τριετές πρόγραμμα χρηματοδοτικής στήριξης στις 13 Ιουλίου και η ενεργοποίησή του τον Αύγουστο, σε συνδυασμό με τη σταδιακή πορεία χαλάρωσης των κεφαλαιακών περιορισμών - ειδικά για τις επιχειρήσεις - δημιουργούν βάσιμη αισιοδοξία για υποχώρηση των πτωτικών πιέσεων στην οικονομική δραστηριότητα, αναφέρεται στην ανάλυση της Εθνικής Τράπεζας. Αναμφισβήτητα, οι υφεσιακές πιέσεις δεν είναι δυνατό να εκλείψουν από το 2ο εξάμηνο του 2015, εξαιτίας της επιβεβλημένης εντατικοποίησης της δημοσιονομικής προσπάθειας και της εξασθένησης της σημαντικής εποχικής στήριξης που παρέχει ο τουρισμός, αλλά αναμένεται να είναι παροδικές.

Συγκεκριμένα, η μελέτη αναφέρει - Η ετήσια μείωση της αξίας των εισαγωγών (εκτός πετρελαίου) διαμορφώθηκε στο -16,7% το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου (-22,6% ετησίως, τον Ιούλιο και -8,4% τον Αύγουστο) με τη συνολική αξία τους όμως, να είναι σχεδόν 60% υψηλότερη της αξίας των διοικητικών εγκρίσεων από την κεντρική επιτροπή και τις αρμόδιες υποεπιτροπές για έγκριση πληρωμών στο εξωτερικό, που σωρευτικά χορηγήθηκαν κατά την ίδια χρονική περίοδο. Το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό της ικανότητας μεγάλων ή/και εξαγωγικών επιχειρήσεων να διενεργούν πληρωμές στο εξωτερικό μέσω συμφωνιών και διακρατούμενης ρευστότητας εκτός της χώρας, χωρίς να απαιτείται να εμβάζουν χρήματα από την Ελλάδα.

Η συρρίκνωση των εισαγωγών δείχνει να είναι σχετικά ήπια και μειούμενη για το πρώτο δίμηνο επιβολής των κεφαλαιακών ελέγχων, κατά τη διάρκεια του οποίου φυσιολογικά αναμενόταν να είναι και ισχυρότερος ο αρνητικός αντίκτυπος στις εισαγωγές. Η τάση

περαιτέρω χαλάρωσης των ορίων χρηματοδότησης το Σεπτέμβριο είναι ενθαρρυντική, καθώς εκτιμάται ότι οι χρηματοδοτήσεις προσεγγίζουν το 90% της μέσης αξίας των εισαγωγών που πραγματοποιούνταν τον αντίστοιχο μήνα κατά την περίοδο 2011-2014. Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική, ειδικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που εμφανίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα στις συναλλαγές τους με το εξωτερικό.

Οι εξαγωγές εμφανίζονται ανθεκτικές παρά τις αντιξοότητες. Συγκεκριμένα, ο τουρισμός μετά από ένα μικρό διάστημα κόπωσης 2-3 εβδομάδων τον Ιούλιο, ανέκτησε το μεγαλύτερο τμήμα της δυναμικής του με τις αφίξεις και τις ταξιδιωτικές εισπράξεις να αυξάνονται κατά 5,9% και 3,8% ετησίως το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου 2015. Παρά τις αρχικές ανησυχίες, οι κεφαλαιακοί περιορισμοί, καθαυτοί, δεν φαίνεται να επιβαρύνουν τις προοπτικές του κλάδου για το 2016. Ταυτόχρονα, οι εξαγωγές αγαθών, εκτός πετρελαίου και πετρελαϊκών προϊόντων, σημείωσαν αύξηση 6,9% σε ετήσια βάση, το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου, διατηρώντας σημαντικό τμήμα της θετικής δυναμικής του Ιου εξαμήνου, κατά το οποίο οι εξαγωγές είχαν αυξηθεί κατά 13,8% ετησίως.

Η μεταποιητική δραστηριότητα μετά τη σημαντική και, εν πολλοίς, αναμενόμενη κάμψη που σημείωσε τον Ιούλιο (-5,9% σε ετήσια βάση), ανέκαμψε τον Αύγουστο αυξανόμενη κατά 4,2% ετησίως. Η παραγωγή εξωστρεφών κλάδων, καθώς και τομέων που σχετίζονται με τον τουρισμό (λ.χ. τρόφιμα, ποτά, βασικά μέταλλα, φάρμακα) σημείωσαν ισχυρές αυξήσεις, καταδεικνύοντας ότι σημαντικό τμήμα του επιχειρηματικού τομέα ανταπεξέρχεται με επιτυχία στις νέες προκλήσεις.

Ο εποχικά διορθωμένος δείκτης όγκου πωλήσεων στο λιανικό εμπόριο σημείωσε πτώση 4,7% ετησίως τον Ιούλιο, διαμπεύοντας τους φόβους για απόλυτο πάγωμα της αγοράς σε μία περίοδο κλειστών τραπεζών, υψηλής αβεβαιότητας και δυσκολιών σημαντικού τμήματος των συνταξιούχων να αντλήσουν ρευστότητα από τους τραπεζικούς τους λογαριασμούς τους. Είναι αξιοσημείωτο ότι η μεγαλύτερη κάμψη σημειώθηκε στις πωλήσεις εισαγόμενων διαρκών καταναλωτικών αγαθών (-14,4% ετησίως τον Ιούλιο, εκτός των αυτοκινήτων) και άλλων αγαθών με υψηλή εισοδηματική ελαστικότητα, σε αντίθεση με κατηγορίες βασικών αγαθών (όπως τρόφιμα, φάρμακα) που εμφανίστηκαν πολύ πιο ανθεκτικές.

Η πορεία των δημοσίων εσόδων και ειδικά συγκεκριμένων κατηγοριών φόρων που εμφανίζουν υψηλή συσχέτιση με την οικονομική δραστηριότητα, όπως τα έσοδα από ΦΠΑ (εκτός καυσίμων) που μειώθηκαν κατά 4,8%, σε ετήσια βάση, το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου, δεν προοιωνίζουν ραγδαία κάμψη της δραστηριότητας. Αυτό ισχύει ακόμη και κατόπιν εξαιρετικά συντηρητικών προσαρμογών για την επίπτωση στα έσοδα, εξαιτίας της μετάθεσης πληρωμών κατά ένα μήνα, του ρόλου του αποπληθωρισμού και της μετάταξης τμήματος των προϊόντων και υπηρεσιών στον υψηλότερο συντελεστή του 23% από τις 20 Ιουλίου. Μεγάλο τμήμα των νοικοκυριών και επιχειρήσεων είχαν έγκαιρα προετοιμαστεί για να αντιμετωπίσουν τις βραχυπρόθεσμες πιέσεις από την επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων.

Ο ελληνικός ιδιωτικός τομέας σκληραγωγημένος από την πολυετή οικονομική κρίση, έχοντας βιώσει περιόδους όξυνσης της αβεβαιότητας αλλά και την πρόσφατη εμπειρία των κεφαλαιακών ελέγχων στην Κύπρο, είχε αρχίσει να προβαίνει ήδη, από τα τέλη του 2014, σε

προληπτικές κινήσεις με σκοπό να περιορίσει τις επιπτώσεις της αβεβαιότητας και των ελέγχων, στη λειτουργία του και στη δυνατότητά του να έχει απρόσκοπτη πρόσβαση στα αποθέματα ρευστότητας του [15], [16].

Σε αυτό το πλαίσιο:

- Επιχειρήσεις και νοικοκυριά απέσυραν και διακράτησαν σε μορφή μετρητών ή μετέφεραν στο εξωτερικό περίπου 41 δισ. ευρώ τραπεζικών καταθέσεων μεταξύ Νοεμβρίου 2014 και Ιουνίου 2015. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις εκτός χρηματοπιστωτικού τομέα απέσυραν 9.3περίπου δισ. ευρώ από τις τράπεζες σε αυτή την περίοδο, ποσοστό που αντιστοιχούσε στο 39% των συνολικών τους καταθέσεων (Νοεμβρίου 2014). Αντιστοίχως, τα νοικοκυριά απέσυραν 32 δισ. ευρώ ήτοι το 24% των καταθέσεων τους, εκ των οποίων σχεδόν το ήμισυ διακρατήθηκε υπό μορφή μετρητών.
- Οι ελληνικές επιχειρήσεις -ειδικά οι εξωστρεφείς - ανέπτυξαν στρατηγικές για να αποφύγουν τα εμπόδια στη λειτουργία τους από την επιβολή ελέγχων. Στα πλαίσια αυτά, μετέφεραν ή διακράτησαν στο εξωτερικό ρευστότητα από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα εκτός συνόρων και δόμησαν έτσι τις χρηματοοικονομικές τους συναλλαγές με ξένους αντισυμβαλλόμενους(πελάτες και προμηθευτές) ώστε να περιορίζουν τη χρήση εμβασμάτων από την Ελλάδα.
- Στα πλαίσια προγραμματισμού της παραγωγής τους, πολλές επιχειρήσεις επιτάχυναν τις εισαγωγές παραγωγικών πόρων και πρώτων υλών στο 1ο εξάμηνο του 2015,όπως αυτό αντανακλάται στο ρυθμό αύξησης των εισαγωγών στις συγκεκριμένες κατηγορίες (κατά 11,7% κατά μ.ο. στο 1οεξάμηνο του 2015 -- υπερδιπλάσιος του μ.ο. της τελευταίας τριετίας).
- Παράλληλα, υπερδιπλασιάστηκαν οι συναλλαγές χωρίς τη χρήση μετρητών (χρεωτικές/πιστωτικές κάρτες και ηλεκτρονική τραπεζική) απορροφώντας σημαντικό τμήμα των επιπτώσεων στη ζήτηση από την τραπεζική αργία και τους περιορισμούς στις αναλήψεις μετρητών.
- Οι μικρότερες, εσωστρεφείς και περισσότερο εξαρτημένες σε εισαγωγές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν πολύ σημαντικότερες προκλήσεις και γι' αυτό η έγκαιρη περαιτέρω χαλάρωση των περιορισμών καθώς και η προσαρμογή τους ώστε να αμβλύνουν ενδεχόμενες στρεβλώσεις που δημιουργούνται, αποτελεί βασική προτεραιότητα. Η διεθνής εμπειρία αλλά και το παράδειγμα της Κύπρου δείχνουν ότι σημαντικό τμήμα των υφεσιακών πιέσεων που χαρακτηρίζουν τις περιόδους επιβολής κεφαλαιακών ελέγχων, απορρέουν κυρίως από τις πολιτικές που εφαρμόζονται προκειμένου να περιοριστούν υφιστάμενες σημαντικές μακροοικονομικές ανισορροπίες, καθώς και την αποστέρηση της οικονομίας από εξωτερική χρηματοδότηση. Στην περίπτωση όμως, της Ελλάδας οι ανωτέρω κίνδυνοι φαίνεται να είναι πλέον, εξαιρετικά περιορισμένοι δεδομένου ότι:

- Η ελληνική οικονομία μέσα από μία κοινωνικά επώδυνη διαδικασία έχει περιορίσει ή/και εξαλείψει τόσο το δημοσιονομικό έλλειμμα όσο και το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με συνέπεια να έχει ελαχιστοποιηθεί η ανάγκη εντατικής και παρατεταμένης εφαρμογής υφεσιακών πολιτικών προσαρμογής.
- Ο επιχειρηματικός κλάδος έχει υλοποιήσει σημαντικές και επώδυνες αναδιαρθρώσεις που συνοδεύτηκαν από συρρίκνωση του πληθυσμού των επιχειρήσεων κατά 30% - κυρίως μικρού και πολύ μικρού μεγέθους - και αύξηση της συγκριτικής συνεισφοράς στην επιχειρηματική δραστηριότητα των μεγαλύτερων και περισσότερο εξωστρεφών επιχειρήσεων που είναι ανθεκτικότερες απέναντι στις τρέχουσες προκλήσεις.
- Η μείωση επίσης, του κόστους εργασίας ήταν πρωτοφανής, με το μέσο μισθό να συρρικνώνεται κατά 23% και το συγκριτικό μέσο μοναδιαίο κόστος εργασίας να μειώνεται σωρευτικά κατά 17,5% μεταξύ 2009 και 2014, επαυξάνοντας τα περιθώρια των επιχειρήσεων να αντιμετωπίζουν διακυμάνσεις στη ζήτηση και τις γενικότερες οικονομικές συνθήκες.
- Ο ελληνικός μεταποιητικός τομέας, σε αντίθεση με άλλες χώρες της ΕΕ, εμφανίζει χαμηλό βαθμό διασύνδεσης με ευρύτερες διεθνοποιημένες παραγωγικές αλυσίδες (λ.χ. μεγάλοι βιομηχανικοί όμιλοι που διενεργούν στάδια της παραγωγής τους σε διάφορες χώρες) ο οποίος συνεπάγεται υψηλά επίπεδα διακρατικού εμπορίου ενδιάμεσων/επεξεργασμένων αγαθών στα πλαίσια μιας διεθνοποιημένης διαδικασίας παραγωγής. Ως εκ τούτου, και οι κίνδυνοι συρρίκνωσης της εγχώριας παραγωγικής διαδικασίας εξαιτίας των περιορισμών των κεφαλαιακών ελέγχων, ελαχιστοποιούνται.
- Η ενεργοποίηση του νέου τριετούς προγράμματος χρηματοδοτικής στήριξης, σε συνδυασμό με την ευνοϊκότερη και εμπροσθοβαρή διάρθρωση της διαθέσιμης χρηματοδότησης από την ΕΕ και την αυξανόμενα υποβοηθητική στάση της ΕΚΤ, δημιουργούν ένα ευνοϊκό πλαίσιο για σταδιακή εξομάλυνση των συνθηκών ρευστότητας και εξωτερικής χρηματοδότησης της οικονομίας. Εκτιμήσεις της Δ/σης Οικ. Ανάλυσης της ΕΤΕ βασισμένες στα υποδείγματα πρόβλεψης βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων τάσεων της οικονομικής δραστηριότητας, που συνδυάζουν πληροφόρηση από δείκτες συγκυρίας και προβλεπτικούς δείκτες καθώς και εκτιμήσεις της επίδρασης της δημοσιονομικής πολιτικής, καταδεικνύουν ότι η ύφεση θα είναι σημαντικά ηπιότερη από τις επίσημες προβλέψεις το 2015. Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά -1,3% ετησίως το 2015 (έναντι πρόβλεψης του προγράμματος για ύφεση -2,3% το 2015) με την ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ για το 2016 να διαμορφώνεται στο -1,2%. Η ενίσχυση της δημοσιονομικής προσπάθειας με εφαρμογή νέων μέτρων που αντιστοιχούν στο 2,5% του ΑΕΠ του 2ου εξαμήνου του 2015, εκτιμάται ότι ερμηνεύει το μεγαλύτερο τμήμα της προβλεπόμενης μέσης συρρίκνωσης του ΑΕΠ κατά 3,7% ετησίως την ίδια περίοδο. Η υφεσιακή επίδραση από την κάμψη του ΑΕΠ στο 2ο εξάμηνο του 2015 μετακυλύετε επίσης και ως

αρνητική επίδραση στο ΑΕΠ του 2016 της τάξης του -2,5%. Η ετήσια επίπτωση από τα νέα δημοσιονομικά μέτρα το 2016 εκτιμάται στο -1% του ΑΕΠ, συγκριτικά με -1,4% το 2015 αν συνεκτιμηθεί και η επίδραση από την αναμενόμενη επιτάχυνση της εκκαθάρισης εκκρεμών οφειλών του δημοσίου προς των ιδιωτικό τομέα το 2016 (2,4% του ΑΕΠ περίπου το 2016) [15], [16].

Επισημαίνεται ότι βάσει εκτιμήσεων της Εθνικής Τράπεζας, ο δημοσιονομικός πολλαπλασιαστής από την εξόφληση των εκκρεμών οφειλών είναι 0,5 συγκριτικά με σχεδόν μοναδιαίο συντελεστή που εφαρμόζεται για τα συμβατικά δημοσιονομικά μέτρα (μεταβολές φόρων και δαπανών). Σε αυτό το πλαίσιο, η εκτιμώμενη ταχύτητα ανάκαμψης αναμένεται να είναι έντονη σε τριμηνιαία βάση με το ΑΕΠ να αρχίσει να αυξάνεται σε τριμηνιαία βάση εντός του 1ου εξαμήνου του 2016, ενώ ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ κατά το 2ο εξάμηνο του 2016 αναμένεται να υπερβεί το +1,7%. Η έγκαιρη ολοκλήρωση της 1ης αξιολόγησης του νέου προγράμματος και η επιτάχυνση των εισροών χρηματοδότησης από το πρόγραμμα και τους διαρθρωτικούς πόρους της ΕΕ, σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών και τη δρομολόγηση των διαδικασιών για την ελάφρυνση του χρέους, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ακόμη ευνοϊκότερες εξελίξεις αναφορικά με την οικονομική δραστηριότητα το 2016 [15], [16].

3.6 Επιπτώσεις για τις Επιχειρήσεις

Ανυπέρβλητα προβλήματα έχει δημιουργήσει στις ελληνικές επιχειρήσεις η επιβολή των capital controls, απειλώντας άμεσα το σύνολο της παραγωγικής διαδικασίας μέσα από την απαίτηση πληρωμών «τοις μετρητοίς». Ο ΣΕΒ απέστειλε στον υπουργό Οικονομικών μια πλήρη και αναλυτική καταγραφή των επιπτώσεων που έχουν επιφέρει οι έλεγχοι κεφαλαίων στις επιχειρήσεις, καθώς και την αποκωδικοποίηση των μέτρων που εφάρμοσε η Κύπρος για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που απαιτούν συναλλαγές εκτός Ελλάδας, προτείνοντας να υιοθετηθούν αντίστοιχες πρακτικές.

Για τις συναλλαγές εντός Ελλάδας, ζητάει το άμεσο άνοιγμα των τραπεζών για την εκκαθάριση συναλλαγών και επιταγών, την έκδοση εγγυητικών επιστολών και την εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων, παράλληλα με την ελεύθερη και απρόσκοπτη διακίνηση κεφαλαίων μέσω webbanking.

3.7 Εισαγωγές-Εξαγωγές

Βαρύτατο ήταν το πλήγμα των capital controls στον τομέα εισαγωγών-εξαγωγών τον Ιούλιο, που ήταν και ο πρώτος μήνας εφαρμογής τους, στοιχείο που προοιωνίζεται περαιτέρω μείωση της βιομηχανικής παραγωγής και των εξαγωγών για τους επόμενους μήνες. Σύμφωνα με τον Πανελλήνιο Σύνδεσμο Εξαγωγέων και το Κέντρο Εξαγωγικών Ερευνών και Μελετών επί των προσωρινών στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ, τον Ιούλιο η συνολική αξία των εξαγωγών μειώθηκε κατά 8% και διαμορφώθηκε στα 2,3 δισ. ευρώ έναντι 2,5 δισ. ευρώ τον Ιούλιο του 2014, ενώ δραματική ήταν η μείωση των εισαγωγών, οι οποίες υποχώρησαν κατά 32% και διαμορφώθηκαν στα 3,02 δισ. ευρώ από 4,5 δισ. ευρώ τον περσινό Ιούλιο. Η εικόνα διαφοροποιείται προς το θετικότερο, εάν εξαιρεθούν από τον υπολογισμό τα πετρελαιοειδή προϊόντα, με τη μείωση στις εισαγωγές να περιορίζεται στο 22,6% και τις εξαγωγές να εμφανίζουν αύξηση κατά 7%. Η εξέλιξη είναι δυσμενέστερη των αρχικών εκτιμήσεων του Πανελληνίου Συνδέσμου Εξαγωγέων, που με βάση το παράδειγμα της Κύπρου προέβλεπαν ότι οι κεφαλαιακοί έλεγχοι θα προκαλούσαν σε μηνιαία βάση μείωση εξαγωγών κατά 7% και εισαγωγών κατά 28%.

Η ανάλυση των ΠΣΕ και του ΚΕΕΜ επί των προσωρινών στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ δείχνει ότι η μείωση του περασμένου Ιουλίου στη συνολική αξία των εισαγωγών προήλθε κυρίως από τις τρίτες χώρες (-27,2), την ώρα που οι συνολικές εξαγωγές προς τις χώρες της Ε.Ε. αυξήθηκαν κατά 11,1%. Αν πάντως εξαιρεθούν τα πετρελαιοειδή, οι εξαγωγές προς τις χώρες της Ε.Ε. εμφανίζουν αύξηση 12,2%, ενώ η υποχώρηση προς τις τρίτες χώρες περιορίζεται στο 2,5%. Οι επιδόσεις του Ιουλίου επηρέασαν αντιστοίχως το επτάμηνο του έτους (Ιανουάριος - Ιούλιος 2015), με τη συνολική αξία των εξαγωγών να υποχωρεί κατά 2,7% (στα 15,32 δισ. ευρώ από 15,75 δισ. ευρώ), καταγράφοντας απώλειες κατά 430 εκατ. ευρώ. Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, την ίδια περίοδο προκύπτει αύξηση της τάξης του 12,8% και σε αξία κατά 1,23δισ. ευρώ.

Το μερίδιο στη συνολική αξία των εξαγωγών για τις χώρες της Ε.Ε. διαμορφώνεται στο 54,9% έναντι ποσοστού 45,1% για τις τρίτες χώρες. Αν εξαιρεθούν τα πετρελαιοειδή, το μερίδιο των χωρών της Ε.Ε. αυξάνεται στο 66,5% έναντι ποσοστού μόλις 33,5% των τρίτων χωρών. Το αποτέλεσμα αυτών των μεταβολών σε εξαγωγές και εισαγωγές ήταν να μειωθεί για το επτάμηνο του έτους το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου κατά 19,5% στα 9,9 δισ. ευρώ έναντι 12,4 δισ. ευρώ στο επτάμηνο του 2014. Αν εξαιρεθούν τα πετρελαιοειδή, το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου μειώθηκε κατά 1,5 δισ. ευρώ ή κατά 15,6%.

Σε ότι αφορά στην κλαδική ανάλυση της πορείας των εξαγωγών τον περασμένο Ιούλιο, προκύπτει ότι μόνο τρεις κλάδοι εμφανίζουν αρνητικό πρόσημο, με τα πετρελαιοειδή να εμφανίζουν τη μεγαλύτερη πτώση, της τάξης του 28,2%, και να ακολουθούν τα ποτά-καπνός με μείωση 9,3% και οι πρώτες ύλες με μείωση 5%. Οι υπόλοιποι κλάδοι καταγράφουν ως και διηγήσιους ρυθμούς ανόδου, με πρωταγωνιστές και πάλι το ελαιόλαδο, που εμφανίζει αύξηση 83,7%, τα μηχανήματα με 14,7% και τα βιομηχανικά προϊόντα με 11%. Σε ότι αφορά στις εισαγωγές, σε επίπεδο επταμήνου μειώθηκαν κατά 10,1% στα 25,3 δισ. ευρώ από 28,14 δισ. ευρώ στο πρώτο επτάμηνο του 2014. Ωστόσο, χωρίς τα πετρελαιοειδή, η μείωση είναι σημαντικά μικρότερη και περιορίζεται στο 1,4% ή κατά 266,6 εκατ. ευρώ. Στο επτάμηνο του έτους οι συνολικές εισαγωγές από χώρες της Ε.Ε. ήταν αυξημένες κατά 1%, ενώ από τις τρίτες χώρες σημαντικά μειωμένες κατά 20%. Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, οι εισαγωγές από τις χώρες της Ε.Ε. αυξήθηκαν κατά 1,5%, ενώ από τις τρίτες χώρες μειώθηκαν κατά 7%.

Κεφάλαιο 4 - Σύγκριση Ελλάδα-Κύπρος

Ελλάδα και Κύπρος μπορεί να είναι επισήμως οι δύο χώρες της Ευρωζώνης που αποφάσισαν να επιβάλλουν περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων.

Η βασική διαφορά μεταξύ των δύο χωρών είναι μία και δεν θα πρέπει να αγνοείται: Η Κύπρος βίωσε τραπεζική κρίση που εξελίχθηκε σε δημοσιονομική, ενώ στην Ελλάδα συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο: Η δημοσιονομική κρίση παρέσυρε στη δίνη της και το τραπεζικό σύστημα.

Στην Ελλάδα η απόφαση για επιβολή capital controls στη ροή των κεφαλαίων δεν συνδέεται με κανέναν άμεσο κίνδυνο για τις καταθέσεις.

Στην Κύπρο, αντίθετα, οι αποφάσεις που ελήφθησαν στο μοιραίο Eurogroup τον Μάρτιο του 2013 ήταν πιο περίπλοκες, καθώς για τη διάσωση των τραπεζών απαιτήθηκε η εμπλοκή καταθετών και ομολογιούχων και η απόφαση για επιβολή κουρέματος των καταθέσεων.

Στην Ελλάδα κυβέρνηση και τραπεζίτες διαμηνύουν σε όλους τους τόνους πως οι καταθέσεις στις ελληνικές τράπεζες είναι πλήρως διασφαλισμένες.

4.1 Τα Capital Controls στην Κύπρο

Στην Κύπρο η τραπεζική κρίση ξεκίνησε με το κλείσιμο των τραπεζών, μεταξύ της 16ης και 28ης Μαρτίου 2013.

Μέχρι τις 22 Μαρτίου το ημερήσιο όριο αναλήψεων μετρητών από τις κυπριακές τράπεζες είχε τεθεί στα 500 ευρώ.

Από εκείνη την ημέρα, λόγω έλλειψης ρευστότητας, το ημερήσιο όριο αναλήψεων μειώθηκε στα 300 ευρώ, για να περιοριστεί ακόμη περισσότερο και συγκεκριμένα στα 100 ευρώ ημερησίως από τις 24 Μαρτίου.

Οι ταξιδιώτες στο εξωτερικό μπορούσαν να εξάγουν έως 2.000 ευρώ σε μετρητά, ενώ όσοι βρίσκονταν στο εξωτερικό μπορούσαν να κάνουν αναλήψεις από τα συνεργαζόμενα ATM έως 300 ευρώ ημερησίως.

Στους φοιτητές που σπούδαζαν στο εξωτερικό προβλεπόταν και επιτρέπονταν ως 5.000 ευρώ το τρίμηνο.

Οι μεταβιβάσεις πάνω 5.000 ευρώ στο εξωτερικό απαιτούσαν έγκριση από ειδική επιτροπή, ενώ οι εταιρείες χρειάζονταν έγγραφα για κάθε εντολή πληρωμής, με εγκρίσεις για πάνω από 200.000 ευρώ που καθορίζονται από τη διαθέσιμη ρευστότητα.

Δικαιολογητικά απαιτούνταν στην Κύπρο και για συναλλαγές εσωτερικού, αν αυτές γίνονταν μέσω της μεταφοράς ποσών από τραπεζικό λογαριασμό σε τραπεζικό λογαριασμό εντός Κύπρου.

Απαγορεύτηκε η εξαγωγή συναλλάγματος για επενδύσεις στο εξωτερικό.

Οι επιταγές χρησιμοποιούνταν μόνο για καταθέσεις στο όνομα του δικαιούχου, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μέσο χρηματοδότησης στο εμπόριο και στις συναλλαγές γενικότερα.

Οι προθεσμιακές καταθέσεις που έληγαν τον επόμενο μήνα της επιβολής των capital controls παρατάθηκαν τουλάχιστον ένα μήνα και στη συνέχεια μόνο ένα μέρος αυτών μπορούσε να μεταφερθεί σε λογαριασμό όψεως.

Σταδιακά η κατάσταση ομαλοποιήθηκε και οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων χαλάρωναν.

Δύο χρόνια μετά, στις 6 Απριλίου 2015, η κυπριακή κυβέρνηση προχώρησε στην άρση και των τελευταίων περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, επιστρέφοντας στην ομαλότητα.

4.2 Τα Capital Controls στην Ελλάδα

Με Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου κηρύχθηκε στην Ελλάδα τραπεζική αργία για έξι εργάσιμες ημέρες και συγκεκριμένα από τις 28 Ιουνίου έως και την 6η Ιουλίου.

Το ημερήσιο όριο ανάληψης μετρητών από τα ΑΤΜ ορίστηκε στα 60 ευρώ.

Η καταβολή των συντάξεων εξαιρέθηκε από τους περιορισμούς τραπεζικών συναλλαγών, ενώ περί τα 800 υποκαταστήματα θα ανοίξουν την Τετάρτη για την εξυπηρέτηση των συνταξιούχων.

Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές εντός της χώρας δεν επηρεάζονται, καθώς διεξάγονται κανονικά όλες οι συναλλαγές με τη χρήση πιστωτικής ή χρεωστικής κάρτας και με άλλους ηλεκτρονικούς τρόπους πληρωμών (webbanking, phonebanking).

Η κυβέρνηση προχώρησε στη σύσταση ειδικής Επιτροπής Έγκρισης Τραπεζικών Συναλλαγών, του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους σε συνεργασία του Υπουργείου Οικονομικών, της Τράπεζας της Ελλάδος, της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς.

Αποστολή της Επιτροπής αυτή είναι να αντιμετωπίζει αιτήματα για επείγουσες και αναγκαίες πληρωμές, που δεν μπορούν να ικανοποιηθούν με το όριο ανάληψης μετρητών ή μέσω ηλεκτρονικών συναλλαγών (π.χ. πληρωμές προς το εξωτερικό για λόγους υγείας).

4.3 Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Κεφαλαιακών Περιορισμών

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι αποτελούν διαρκές αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των οικονομολόγων. Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι οι περιορισμοί κεφαλαίου περιορίζουν την οικονομική ανάπτυξη και την αποτελεσματικότητα της αγοράς, ενώ άλλοι θεωρούν ότι αποτελούν ένα μέτρο ασφάλειας για την οικονομία.

Γενικά, οι μεγαλύτερες οικονομίες παγκοσμίως ακολουθούν μια φιλελεύθερη πολιτική ελέγχου του κεφαλαίου, αλλά ταυτόχρονα έχουν λάβει μέτρα πρόληψης κατά της μαζικής εξόδου κεφαλαίων (εκροών) σε περίπτωση ξεσπάσματος χρηματοπιστωτικής κρίσης ή μαζικής κερδοσκοπικής επίθεσης στο εγχώριο νόμισμα.

4.3.1 Επιχειρήματα κατά των Capital Controls

- ✓ Τα κεφάλαια μπορούν να διακινηθούν ελεύθερα προς τους πιο παραγωγικούς τομείς μιας οικονομίας, συμβάλλοντας στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας ή ενός κλάδου.
- ✓ Επωφελούνται οι αναπτυσσόμενες οικονομίες από την εισροή ξένων επενδύσεων.
- ✓ Σε περιόδους ύφεσης τα κράτη έχουν τη δυνατότητα να αντλήσουν κεφάλαια από τις αγορές του εξωτερικού.
- ✓ Επιτρέπει σε αποταμιευτές και δανειολήπτες να κάνουν αποτελεσματικότερη διαχείριση των κεφαλαίων τους.

3.3.2 Επιχειρήματα υπέρ των Capital Controls

Οι κεφαλαιακοί έλεγχοι αν αποτελούν κομμάτι μιας συντεταγμένης οικονομικής πολιτικής μπορούν να μειώσουν τον κίνδυνο των χρηματοπιστωτικών κρίσεων και να μετριάσουν τις εξωτερικές αντί οικονομίες.

Επίσης, οι έλεγχοι κεφαλαίων που περιορίζουν την κατοχή ξένων περιουσιακών στοιχείων από μόνιμους κατοίκους μιας χώρας, διασφαλίζουν ότι τα εγχώρια κεφάλαια διατίθενται φθηνότερα από ότι αν οι κάτοικοι είχαν τη δυνατότητα επενδύσεων στο εξωτερικό. Οι εγχώριες επιχειρήσεις και η κυβέρνηση έχουν δηλαδή πρόσβαση σε φθηνά δάνεια από το εσωτερικό της χώρας.

Ορισμένοι οικονομολόγοι έχουν υποστηρίξει ότι μεγάλες ανεξέλεγκτες εισροές κεφαλαίων μπορούν να αποτελέσουν τροχοπέδη για την οικονομική ευημερία μιας χώρας.

Η απότομη εισροή κεφαλαίων προκαλεί μη βιώσιμους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης καθώς αυτοί επιταχύνονται σε υπερβολικό βαθμό προκαλώντας με τη σειρά τους ανατίμηση του νομίσματος και αύξηση του πληθωρισμού.

Αποτέλεσμα, όταν τα κεφάλαια αυτά (εγχώρια και ξένα) αποχωρήσουν από τη χώρα, είτε υπό το φόβο επερχόμενης κρίσης, είτε λόγω καλύτερων εναλλακτικών επενδύσεων που παρουσιάστηκαν, η χώρα να βυθίζεται σε βαθιά ύφεση. Το πρόβλημα γίνεται ακόμα εντονότερο στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Καθώς οι εισροές ξένων κεφαλαίων μετατρέπονται σε δάνεια εκφρασμένο σε ξένο νόμισμα, σε περίπτωση υποτίμησης του εγχώριου νομίσματος -πχ έξοδος ή μείωση του ύψους των ξένων κεφαλαίων- οι δόσεις για την αποπληρωμή των χρεών γίνονται υπερβολικά ακριβές, με αποτέλεσμα την ύφεση της οικονομίας.

4.3.3 Capital Controls και Παγκοσμιοποίηση

Η παγκοσμιοποίηση και η ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών συνέβαλαν σε μια χαλάρωση των ελέγχων κεφαλαίου, καθώς το άνοιγμα μιας οικονομίας προς το ξένο κεφάλαιο δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να έχουν ευκολότερη πρόσβαση σε αυτό και παράλληλα να αυξήσουν τη συνολική ζήτηση για τα εγχώρια εμπορεύματα.

Οι αυστηροί έλεγχοι κεφαλαίων συναντώνται συχνότερα στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, όπου τα αποθεματικά κεφάλαια είναι χαμηλότερα και πιο επιρρεπή στην οικονομική αστάθεια.

Κεφάλαιο 5 - Κοινωνικές και Οικονομικές Επιπτώσεις

5.1 Οικονομικές Επιπτώσεις

5.1.1 Οι Άμεσες Επιπτώσεις στην Οικονομία από τα Capital Controls

Τις άμεσες συνέπειες στην ελληνική οικονομία από την εφαρμογή των capital controls και την υιοθέτηση των καινούριων φορολογικών μέτρων, τονίζει η Alpha Bank στο εβδομαδιαίο οικονομικό δελτίο της. Όπως αναφέρεται από την τράπεζα, οι κύριες επιπτώσεις αφορούν στην κυρίως πορεία των εμπορευματικών συναλλαγών της χώρας, το τιμολογιακό επίπεδο ορισμένων κατηγοριών προϊόντων, τη βιομηχανική παραγωγή και την απασχόληση [17], [18].

- ✓ Αρχικά, η συνολική αξία των εισαγωγών έπεσε κατά 32% τον Ιούλιο του 2015. Εξαιρέση αποτελούν τα καύσιμα, που επηρεάζονται από την καθοδική τάση της τιμής του πετρελαίου, παρατηρείται μείωση εισαγωγών κατά 22,6%, ενώ παρατηρείται ανοδική πορεία κατά 10,6% τον Ιούλιο του 2014. Οι δυσκολίες στη μεταφορά εμβασμάτων που δημιουργήθηκαν λόγω των κεφαλαιακών ελέγχων για την απόκτηση πρώτων υλών και ενδιάμεσων αγαθών, είχαν αρνητικές επιπτώσεις στη βιομηχανική παραγωγή και επηρέασαν με αρνητικό τρόπο την εξαγωγική δραστηριότητα στο επόμενο διάστημα, πέραν του Ιουλίου 2015, όταν η εξαγωγική δραστηριότητα κατηφόρισε κατά 8% σε ετήσια βάση.
- ✓ Στη συνέχεια, η μεταποιητική παραγωγή συρρικνώθηκε σημαντικά από τον περασμένο Ιούλιο κατά 5,7%, σε ετησίως ενώ παρουσίασε άνοδο κατά 5,5% τον αντίστοιχο μήνα του 2014, αντιστρέφοντας έτσι την αρχική ανοδική τάση των πρώτων μηνών του έτους.
- ✓ Τρίτον, το ισοζύγιο των ροών απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα παρουσιάστηκε και πάλι αρνητικό τον Αύγουστο, ακριβώς όπως και τον Ιούλιο.

Για την ακρίβεια, τον Ιούλιο οι καθαρές προσλήψεις μισθωτών στερούνταν σε σχέση με τις αποχωρήσεις κατά 16,7 χιλ. πληθυσμό (σε αντίθεση του θετικού ισοζυγίου 13,3 χιλ. καταγεγραμμένοι πέρσι), ενώ τον Αύγουστο 2015 ήταν ελλειμματικό και ίσο με 441 άτομα (ενώ ήταν 1311 άτομα επιπλέον τον Αύγουστο 2014).

Τον Ιούλιο και τον Αύγουστο οι καταγγελίες συμβάσεων αορίστου χρόνου και οι λήξεις συμβάσεων ορισμένου χρόνου παρουσίασαν αύξηση, ετησίως, κατά 10% και 14% αντίστοιχα, αφού έπαιξε σημαντικό αρνητικό παράγοντα το κλίμα αβεβαιότητας που επικράτησε με την εφαρμογή των κεφαλαιακών ελέγχων.

Παράλληλα, μειωμένες καταγράφονται οι προοπτικές της απασχολήσεως το τέταρτο τρίμηνο του 2015, που συνιστούν την πιο δυσχερή πρόβλεψη από το τρίτο τρίμηνο 2013. Τέλος, σύμφωνα με τα εποχικά διορθωμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ήδη το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε στο 25,2% τον Ιούνιο 2015, έναντι 25% τον Μάιο 2015 [17], [18].

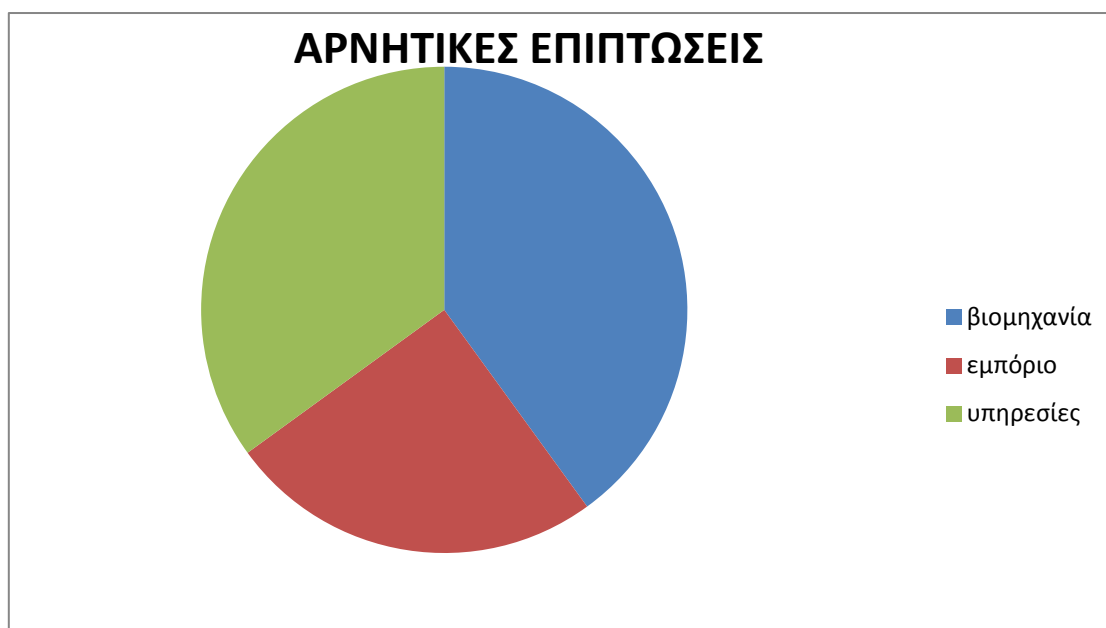
- ✓ Τέλος, μειώθηκε σημαντικά η αποπληθωριστική τάση τον Αύγουστο του 2015, ως αποτέλεσμα της αναπροσαρμογής των συντελεστών του Φ.Π.Α. σε ένα σχετικά μεγάλης ποικιλίας φάσμα αγαθών και υπηρεσιών.

Παρόλη την άνοδο των τιμών που αναμένονται, λόγω της αύξησεως του ΦΠΑ, η σταθεροποίηση των τιμών του πετρελαίου σε χαμηλό επίπεδο και το 2015, σε συνδυασμό με τη χαμηλή εγχώρια ζήτηση που εκτιμάται ότι θα σχηματισθεί στο δεύτερο εξάμηνο 2015, είναι οι βασικοί παράγοντες για τους οποίους ο πληθωρισμός θα διατηρηθεί κάτω του μηδενός το 2015 [17], [18].

5.1.2 Η Έρευνα για Επιπτώσεις σε Δείγμα 127 Επιχειρήσεων

Όπως προκύπτει, μόλις μία στις 25 επιχειρήσεις έμεινε ανεπηρέαστη από τους κεφαλαιακούς ελέγχους που εφαρμόστηκαν στις τράπεζες, ενώ το 83% επηρεάστηκαν “πολύ” ή “αρκετά”. Ιδιαίτερα δυσμενείς αποτυπώνονται οι επιπτώσεις στους κλάδους της βιομηχανίας - μεταποίησης (89%) και του εμπορίου (86%), ενώ ελαφρώς καλύτερη είναι η εικόνα στις υπηρεσίες (66%). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το 57% των επιχειρήσεων διαπιστώνει μείωση μεγαλύτερη του 50% στον κύκλο εργασιών, λόγω της επιβολής των capital controls, και μόνο το 10% δηλώνει ότι δεν είχε κάποια επίπτωση στον τζίρο του (9%) ή κατέγραψε αύξηση (1%).

Μάλιστα, το μέσο ποσοστό μεταβολής του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα υπολογίζεται σε -52%.

Εικόνα 7 - Αρνητικές Επιπτώσεις από Capital Controls

Ακόμα υψηλότερο παρουσιάζεται το ποσοστό μείωσης σε επιχειρήσεις με εξαγωγική/εισαγωγική δραστηριότητα (-54%) και ελαφρώς χαμηλότερο σε όσες δεν έχουν εξαγωγική ή εισαγωγική δραστηριότητα (-47%). Παράλληλα, η μεγαλύτερη μείωση καταγράφεται στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον κλάδο του εμπορίου (-54%) και ακολουθεί η βιομηχανία/μεταποίηση (-52%) και οι υπηρεσίες (-44%). Μεταξύ των προβλημάτων που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις, λόγω της επιβολής των capital controls, συμπεριλαμβάνονται -βάσει της έρευνας- και τα εξής: τρεις στις τέσσερις επιχειρήσεις (73%) δήλωσαν ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες ή/και αδυναμία στην προμήθεια πρώτων υλών/εμπορευμάτων/ προϊόντων, καθώς, όπως διευκρίνισαν, οι προμηθευτές απαιτούν πλέον πληρωμές τοις μετρητοίς, ενώ επτά στις 10 (69%) επιχειρήσεις ανέφεραν ότι καταγράφουν καθυστερήσεις στην είσπραξη απαιτήσεων από πελάτες.

Σε ότι αφορά τις επιπτώσεις στην απασχόληση, το 35% των επιχειρήσεων του δείγματος δήλωσαν ότι έχουν προχωρήσει σε μείωση προσωπικού ή/και αναθεώρηση ωραρίου/αδειών του υφιστάμενου προσωπικού και το 34% αναφέρουν προβλήματα στην καταβολή μισθών [19].

5.1.3 Γενικές Οικονομικές Επιπτώσεις

Από το κλείσιμο των τραπεζών και μετά, υπάρχουν ήδη απώλειες τριών δισεκατομμυρίων ευρώ από την αγορά και το εμπόριο που έχουν άμεση επίδραση κυρίως στην πλειοψηφία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δεν είχαν καμία πρόσβαση σε χρηματοδότηση, έχοντας επηρεαστεί ταυτόχρονα από την υπερφορολόγηση [20].

Οι κλάδοι ένδυσης και υπόδησης -τουρισμός -ισοζύγιο πληρωμών

Έχουν δεχθεί σφοδρό πλήγμα οι κλάδοι ένδυσης και υπόδησης, που φθάνει ήδη τα 600 εκατ. ευρώ, ενώ για τον τουρισμό, όπου η σεζόν βρίσκεται σε φάση εξέλιξης, λόγω των διαρκών ακυρώσεων, φτάσαμε πάνω από 2 δισ. ευρώ σε απώλειες συναλλάγματος. Η βελτίωση που παρατηρείται στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, οφείλεται στην πτώση των εισαγωγών και των εξαγωγών.

Για την ακρίβεια, οι απώλειες για τις ελληνικές εξαγωγές φθάνουν τα ογδόντα εκατομμύρια την εβδομάδα, ενώ για τις εισαγωγές τα εξακόσια εκατομμύρια την εβδομάδα, κάτι που έχει συνέπεια βασικές ελλείψεις αγαθών στην αγορά.

Επίσης ένα παράδειγμα απεικονίζουν τα 5.000 εγκλωβισμένα containers στα τελωνεία, στην αρχή της επιβολής του ελέγχου κεφαλαίων καθώς οι εισαγωγικές εταιρίες αδυνατούν να κάνουν συναλλαγή μέσω του τραπεζικού συστήματος.

Η μεταποιητική δραστηριότητα έπειτα από την πτώση που σημείωσε τον Ιούλιο (-5,9% ετησίως), ανέκαμψε τον Αύγουστο αυξανόμενη κατά 4,2% ετησίως.

Η παραγωγή κλάδων εξωτερικής δραστηριότητας, καθώς και παραγόντων που σχετίζονται με τον τουρισμό όπως τρόφιμα, ποτά, βασικά μέταλλα, φάρμακα παρουσίασαν σημαντικές αυξήσεις, αποδεικνύοντας ότι σημαντικό κομμάτι του επιχειρηματικού τομέα προσαρμόζεται με επιτυχία στις νέες προκλήσεις.

Είναι γεγονός ότι κάθε επιπλέον ημέρα που περνάει όσο είναι σε ισχύ τα capital controls, δημιουργεί πρόσθετη απώλεια εσόδων 1% στην πραγματική οικονομία, στο λιανεμπόριο και στο χονδρεμπόριο.

Εκτός από τις επιπτώσεις στην αγορά, δεν πρέπει να παραμεληθεί το πλήγμα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στο ίδιο το Α.Ε.Π..

Οι ανάγκες των τραπεζών, σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα του Ε.Σ.Μ. έχουν διαμορφωθεί στα 25 δισεκατομμύρια ευρώ, ποσό αρκετά σημαντικό αν αναλογιστούμε ότι το προηγούμενο πακέτο από το Τ.Χ.Σ. δεν υπερέβαινε τα 11 δισεκατομμύρια Ευρώ.

Οι ζημιές για το ΑΕΠ της χώρας, από τις 28 Ιουνίου που εφαρμόστηκαν οι περιορισμοί μέχρι σήμερα, φτάνουν τουλάχιστον σε 8 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ από την εκτίμηση για ανάπτυξη 0.6% στο τέλος του 2015, θα κλείσουμε με πτώση το λιγότερο 3.5% του ΑΕΠ.

Επιχειρήσεις και νοικοκυριά απέσυραν και φύλαξαν σε μορφή μετρητών ή μετακίνησαν στο εξωτερικό ποσό 41 δισεκατομμύρια ευρώ τραπεζικών καταθέσεων μεταξύ Νοεμβρίου 2014 και Ιουνίου 2015.

Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις που δεν ανήκουν σε χρηματοπιστωτικό τομέα απέσυραν 9.3 περίπου δισεκατομμύρια ευρώ από τις τράπεζες, ποσοστό που αναλογούσε στο 39% των συνολικών τους καταθέσεων (Νοεμβρίου 2014). Αντιστοίχως, τα νοικοκυριά έκαναν ανάληψη 32 δισεκατομμύρια ευρώ που ισούται με το 24% των καταθέσεων τους, εκ των οποίων περίπου το μισό διακρατήθηκε υπό μορφή μετρητών.

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, το μόνο θετικό στοιχείο είναι η παραμονή της χώρας στην ευρωζώνη, που αναμένει μια μελλοντική προοπτική ανασύστασης και ανασυγκρότησης. Ο μόνος δρόμος για την ανάπτυξη και για να ανατραπεί το αρνητικό κλίμα, είναι οι εποικοδομητικές μεταρρυθμίσεις γιατί αποτελεί την κοινή λογική για την εξομάλυνση των κοινωνικών παθογενειών που βαραίνουν το νοικοκυριό εδώ και δεκαετίες [20].

5.1.4 Ταμειακές Ροές – Capital Controls

Με δεδομένο πως οι μη εγχώριοι προμηθευτές ήδη αποζητούν πιο αβάσταχτους όρους συναλλαγών, για παράδειγμα 100% προκαταβολή, ακόμα και σε μεγάλες και φερέγγυες επιχειρήσεις [21].

Οι επιπτώσεις στις εξαγωγές επίσης είναι σημαντικές, εξαιτίας των καθυστερήσεων στη διαδικασία και για τη απόδοση εγγυήσεων σε ξένους φορείς για την ομαλή και έγκαιρη πληρωμή τους. Επίσης, η δυσκολία λειτουργίας στον τομέα των παραγγελιών είναι αναμενόμενη, λόγω της μεγάλης δυσκολίας που φέρνει η αντικαταβολή κατά την παράδοση.

Οι εξαγωγές και οι παραγγελίες με ενέγγυες πιστώσεις (Letters of Credit) ενδέχεται να παρουσιάζουν δυσκολία εφαρμογής λόγω των περιορισμών στις τράπεζες. Το ίδιο πιθανώς ισχύει για όλους τους όρους πληρωμής συμπεριλαμβανομένης της απαρτίας της τράπεζας.

Υπάρχουν αρκετές δυσκολίες που εντοπιστήκαν στην τιμολόγηση και είσπραξη των σχετικών εσόδων, με αρκετές αρνητικές επιπτώσεις στην αντιμετώπιση των δανείων και άλλων υποχρεώσεων.

Σχετικά με την είσπραξη των απαιτήσεων που έχουν ωριμάσει (π.χ. Επιταγές), κι εδώ παρουσιάζονται καθυστερήσεις που ενδεχομένως να επηρεάσει σημαντικά τις ταμειακές ροές, τη πραγματοποίηση άλλων πληρωμών κ.λπ.

Η ανεπάρκεια ρευστότητας και η δυσκολία χρήση πιστωτικών καρτών στο εξωτερικό, μπορεί να προκαλέσει αναβολές και ακυρώσεις ταξιδιών, καθυστερήσεις, παραβιάσεις συμβάσεων και φυσικά διακοπή -αναστολή της δραστηριότητάς της εκάστοτε επιχείρησης [21].

5.1.5 Φοροδιαφυγή και Capital Controls

Υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι εκτός από τα εκατοντάδες αρνητικά, η εφαρμογή κεφαλαιακών ελέγχων είχε και μια θετική επίπτωση. Τον περιορισμό της παραοικονομίας [22], [23].

Αυτό έγινε διότι αυξήθηκε δραματικά ο αριθμός των πληρωμών με πλαστικό χρήμα και οι επιχειρήσεις, επειδή αποδέχτηκαν περισσότερες πληρωμές με κάρτες, έκοψαν και περισσότερες αποδείξεις στην ταμειακή μηχανή.

Οι κλάδοι της εστίασης και των ξενοδοχείων και ενοικιαζόμενων δωματίων απέδωσαν [22], [23]:

- τον Αύγουστο του 2013 ΦΠΑ ύψους 19 εκατομμυρίων ευρώ
- τον Αύγουστο του 2014 ύψους 18 εκατ. ευρώ (παρατηρήθηκε μείωση παρά τη μεγάλη αύξηση του τουριστικού ρεύματος λόγω χαλάρωσης των προληπτικών ελέγχων)
- τον Αύγουστο του 2015 ύψους 29 εκατομμυρίων ευρώ, δηλαδή 11 εκατομμύρια ευρώ περισσότερα σε σχέση με τον αντίστοιχο περυσινό μήνα, δηλαδή σημειώθηκε αύξηση 61%.

Η αύξηση αυτή, όπως λένε στο υπουργείο Οικονομικών, δεν είναι τυχαία. Παρουσιάστηκε αύξηση 61% αμέσως ένα μήνα έπειτα την επιβολή των capital control και ενώ η οικονομία είχε επιστρέψει σε πτώση σε σύγκριση με τον περυσινό Αύγουστο που ήταν σε τροχιά ανάπτυξης [5].

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι συναλλαγές με πλαστικό χρήμα αυξήθηκαν δραματικά κατά 130% έπειτα από την επιβολή των capital control. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει απαραίτητα και ότι οι επαγγελματίες στο σύνολο που δέχονται πληρωμές με πλαστικό χρήμα κόβουν και τις ανάλογες αποδείξεις.

Σε δημοφιλή νησιά, οι ελεγκτικές αρχές του υπουργείου Οικονομικών εντόπισαν εστιατόρια και μπαρ τα οποία ενώ εισέπραξαν σημαντικά ποσά μέσω των συσκευών POS, οι σχετικές εισπράξεις δεν ταυτίζονταν με έκδοση αποδείξεων από την ταμειακή.

Οι λόγοι για τους οποίους αυξήθηκαν τα έσοδα από τον ΦΠΑ δεν ήταν μόνο το ότι αυξήθηκε η φορολογική συμμόρφωση λόγω των capital control. Πολλές επιχειρήσεις έσπευσαν να εξοφλήσουν φορολογικές υποχρεώσεις μέσω e banking με σκοπό να μειώσουν τις τραπεζικές τους καταθέσεις ώστε να γλιτώσουν από πιθανό κούρεμα των καταθέσεών τους.

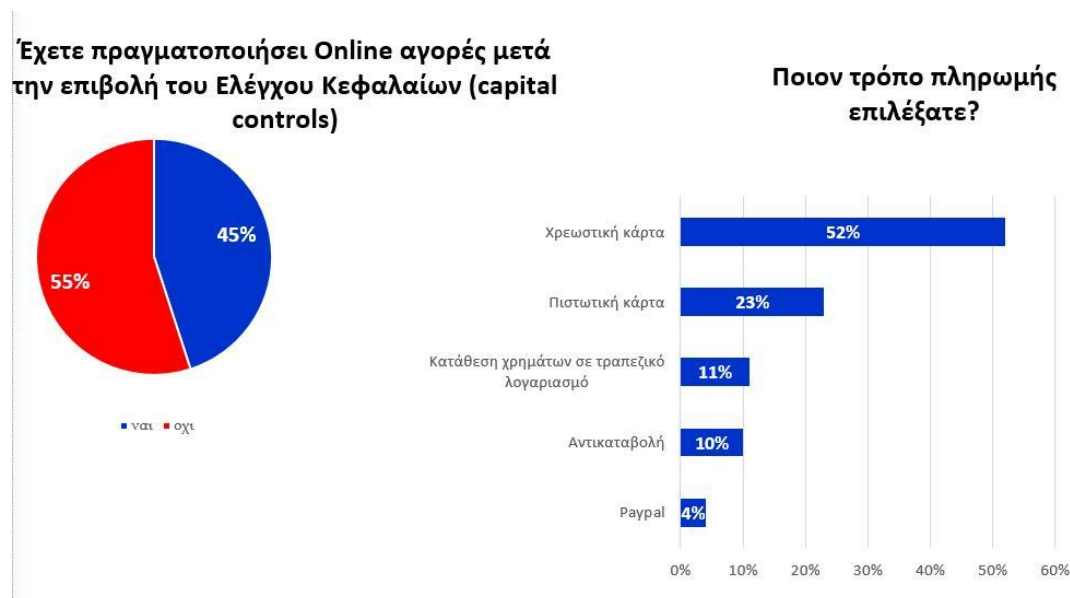
Το ΥΠΟΙΚ σχεδιάζει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα ενίσχυσης των ηλεκτρονικών πληρωμών με υποχρεωτικά (εγκατάσταση συσκευών POS παντού) αλλά και εθελοντικά μέτρα, όπως για παράδειγμα σύνδεση του αφορολόγητου με συναλλαγές μέσω καρτών με σκοπό να πατάξει όσο είναι δυνατόν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής [5].

5.1.6 Capital Controls -Συμπεριφορά των Online Καταναλωτών-E-Banking

Στα τέλη περίπου του Ιουλίου 2015, ολοκληρώθηκε η έρευνα του Εργαστηρίου Ηλεκτρονικού Εμπορίου του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών για την καταγραφή της αλλαγής συμπεριφοράς των Ελλήνων online αγοραστών παράλληλα με τη χρήση της ηλεκτρονικής τραπεζικής την τέταρτη εβδομάδα των capital controls (C.C.) [24].

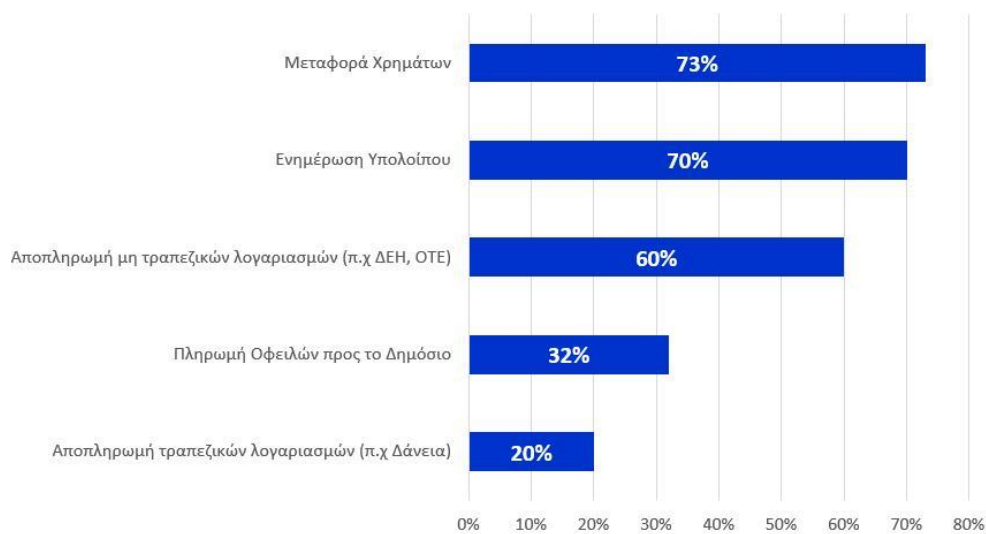
Στην έρευνα συμμετείχαν 250 χρήστες του ηλεκτρονικού εμπορίου και ηλεκτρονικής τραπεζικής (αυτό αντιπροσωπεύει 1,5 εκ. Έλληνες με αυτά τα χαρακτηριστικά) και αποδεικνύει τη σημασία τους την περίοδο των capital controls.

Όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα, υπάρχει μια ουσιαστική αλλαγή της online συμπεριφοράς λόγω των Capital Controls (C.C.). Ενώ συνήθως το 73% των Ελλήνων online αγοραστών κάνουν συχνά αγορές μέσω διαδικτύου, μόνο το 45% (πτώση 28 μονάδες) πραγματοποίησε online αγορές κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων εβδομάδων των Capital Controls. Παράλληλα, έχει αλλάξει ουσιαστικά και ο τρόπος πληρωμής για τις online αγορές. Ισχυροποιήθηκε δυναμικά, όπως αναμένεται, η χρήση της χρεωστικής κάρτας, ενώ η χρήση της αντικαταβολής μειώθηκε δραματικά (από το συνήθως 38-40%, στο 10%) όπως και του Paypal (από το συνήθως 35-40%, στο 4%). Αυτές οι σημαντικές διαφοροποιήσεις δημιουργούν τη βάση για ουσιαστικές ανατροπές στην online αγοραστική συμπεριφορά των Ελλήνων που πιθανόν να αγοράσουν στο μέλλον.

Εικόνα 8 - Online Αγοραστική Συμπεριφορά Ελλήνων

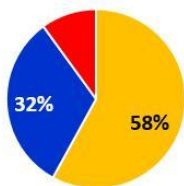
Η έρευνα καταγράφει μια σημαντική αύξηση των συναλλαγών ηλεκτρονικής τραπεζικής από τους χρήστες αυτών των υπηρεσιών, όσον αφορά στις ψηφιακές υπηρεσίες που χρησιμοποιήθηκαν, αλλά και την ένταση χρήσης τους η οποία αυξήθηκε τουλάχιστον κατά 30% από τα τυπικά επίπεδα της περιόδου προ capital control. Όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα, υπάρχει μια ουσιαστική αύξηση στις υπηρεσίες: μεταφορά χρημάτων (73%), ενημέρωση υπολοίπου (70%), πληρωμή λογαριασμών (60%) και πληρωμή οφειλών προς το δημόσιο (32%). Είναι ξεκάθαρο ότι οι υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής έδωσαν τη δυνατότητα σε αρκετούς Έλληνες πολίτες να ξεπεράσουν σοβαρά προβλήματα στις διαδικασίες πληρωμών τους [24].

Εικόνα 9 - Υπηρεσίες Ηλεκτρονικής Τραπεζικής

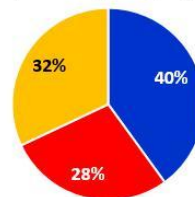
Όσον αφορά όμως στις αγορές ηλεκτρονικού εμπορίου, η κατάσταση είναι ιδιαίτερα προβληματική αφού το 32% ακύρωσε κάποια online παραγγελία που είχε ήδη κάνει, 32% ακύρωσε προγραμματισμένες online αγορές, ενώ το 40% αντιμετώπισε προβλήματα στις ηλεκτρονικές αγορές, οι οποίες κατά 73% σχετίζονται με τα ηλεκτρονικά καταστήματα του εξωτερικού λόγω μη αποδοχής καρτών (85%) ή μη δυνατότητα χρήσης της υπηρεσίας Paypal (55%). Βέβαια τα προβλήματα με τα ηλεκτρονικά καταστήματα του εξωτερικού φέρνουν μια θετική εξέλιξη για την τοπική αγορά, αφού από αυτούς που είχαν προβλήματα με τις online αγορές τους από το εξωτερικό, το 32% θα αγοράσει από αντίστοιχα ελληνικά ηλεκτρονικά καταστήματα ή φυσικά καταστήματα (23%) [24].

Μετά την επιβολή C.C. ακυρώσατε κάποια online παραγγελία που είχατε ήδη κάνει?

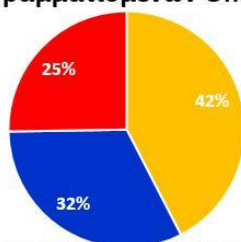
■ Δεν είχα κάνει παραγγελία ■ Ναι ■ Όχι

Μετά την επιβολή C.C. έχετε αντιμετωπίσει προβλήματα στις ηλεκτρονικές σας αγορές?

■ Ναι ■ Όχι ■ Δεν έχω κάνει ηλεκτρονικές αγορές

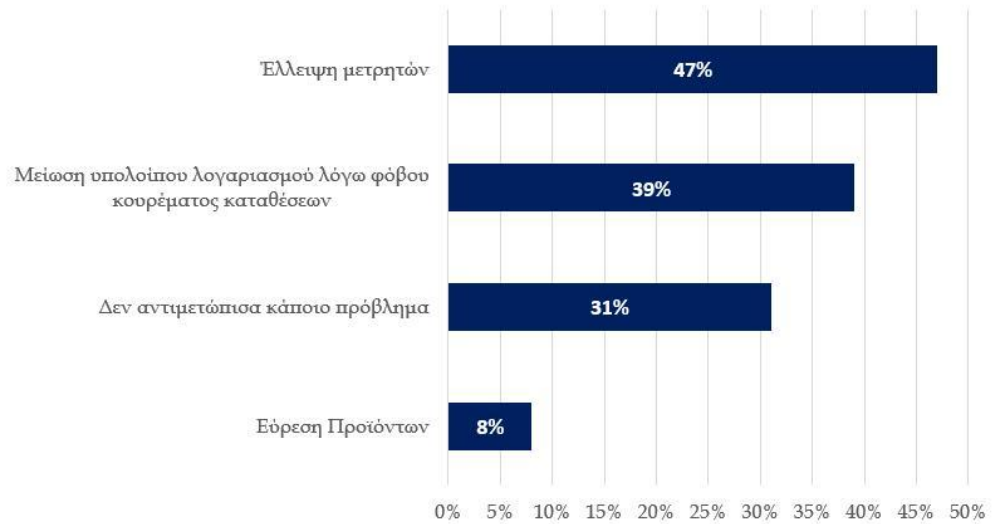
Μετά την επιβολή C.C. ακυρώσατε παραγγελία προγραμματισμένων Online αγορών?

Εικόνα 10 - Αγορές Ηλεκτρονικού Εμπορίου

Επίσης αναδεικνύεται, ότι αρκετά προβλήματα από την εμφάνιση των Capital Controls ξεπεράστηκαν ή/και επιλύθηκαν με την αξιοποίηση της ηλεκτρονικής τραπεζικής ή με το ηλεκτρονικό εμπόριο. Όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα, μετά την ανακοίνωση των Capital Controls το 55% των χρηστών ηλεκτρονικής τραπεζικής αξιοποίησε τα ψηφιακά μέσα, για να αντιμετωπίσει την έλλειψη μετρητών, ενώ το 39% για να μειώσει το υπόλοιπο των λογαριασμών του, λόγω φόβου κουρέματος καταθέσεων [24].

«Μετά την έναρξη των Capital Controls χρησιμοποιήσατε την ηλεκτρονική τραπεζική και το ηλεκτρονικό εμπόριο για να ξεπεράσετε ποιά από τα παρακάτω προβλήματα;» [24].

Εικόνα 11 - Προβλήματα από Capital Controls

Η «Τραπεζική αργία αναβάθμισε το διαδίκτυο ως βασικό κανάλι εκτέλεσης των περιορισμένων τραπεζικών συναλλαγών από ιδιώτες / καταναλωτές και επιχειρήσεις. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι οι ελληνικές συστημικές τράπεζες διαθέτουν πλέον ηλεκτρονική τραπεζική με υψηλή ασφάλεια και εξειδικευμένες υπηρεσίες. Η ηλεκτρονική τραπεζική και γενικά οι ψηφιακές συναλλαγές -όπως ηλεκτρονική τιμολόγηση- θα πρέπει να αξιοποιηθούν πλέον πλήρως για την άμεση απόδοση Φ.Π.Α. και τη γενικότερη πάταξη της φοροδιαφυγής» [24].

5.2 Κοινωνικές Επιπτώσεις

5.2.1 Ανεργία

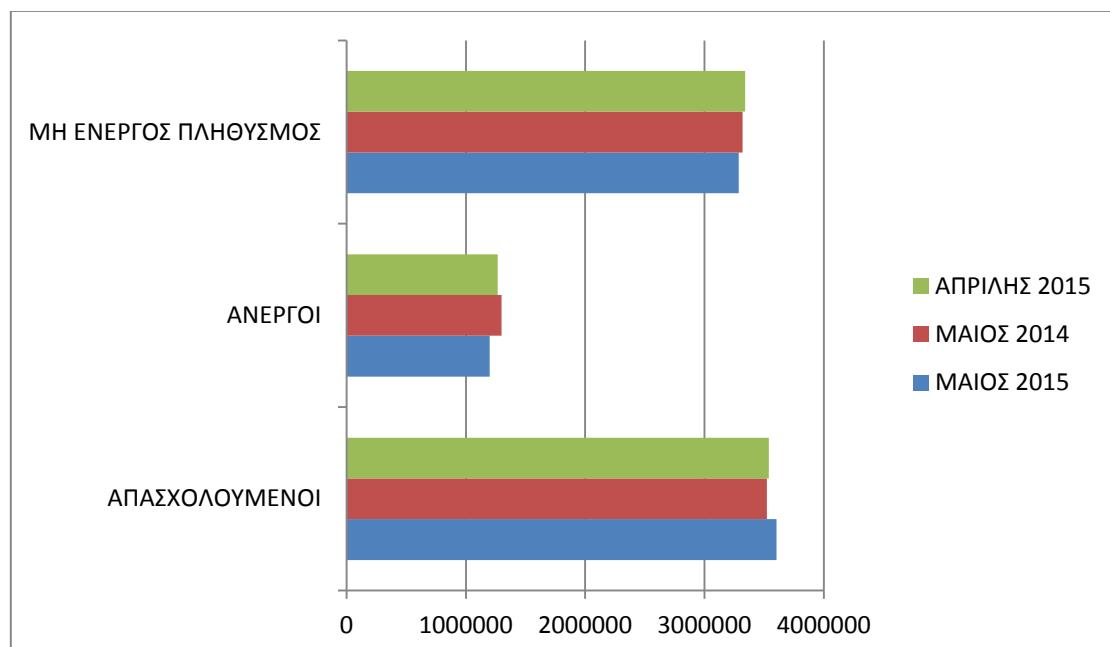
Πριν τα capital controls η ανεργία μειώθηκε στο 25%.

Στο 25% διαμορφώθηκε το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Μάιο του 2015 σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε σήμερα στη δημοσιότητα η Ελληνική Στατιστική Αρχή. Το ποσοστό αυτό είναι μικρότερο από το 25,6% του Απριλίου 2015 και αισθητά μικρότερο από τον Μάιο του 2014, όταν η ανεργία ανήλθε στο 27% [17].

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, το σύνολο των απασχολούμενων κατά το Μάιο του 2015 εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.604.102 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.200.981 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.286.476 άτομα. Οι απασχολούμενοι αυξήθηκαν κατά 81.832 άτομα σε σχέση με το Μάιο του 2014 (αύξηση 2,3%) και κατά 65.387 άτομα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2015 (αύξηση 1,8%).

Οι άνεργοι μειώθηκαν κατά 98.820 άτομα σε σχέση με το Μάιο του 2014 (μείωση 7,6%) και κατά 15.278 άτομα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2015 (μείωση 1,3%).

Οι οικονομικά μη ενεργοί, δηλαδή τα άτομα που δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία, μειώθηκαν κατά 32.879 άτομα σε σχέση με το Μάιο του 2014 (μείωση 1,0%) και κατά 53.701 άτομα σε σχέση με τον Απρίλιο του 2015 (μείωση 1,6%) [17].

Εικόνα 12 - Ανεργία μετά τα Capital Controls

5.2.2 Νοικοκυριά και Capital Controls

Σημαντική άνοδο 14,10% σημείωσε η πραγματική δαπάνη κατανάλωσης διαρκών αγαθών το 2ο τρίμηνο 2015. Ωστόσο, τα 4/5 κατανέμονται στις κατηγορίες των ημιδιαρκών και μη διαρκών αγαθών και στις υπηρεσίες.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ευρωπαϊκής στατιστικής αρχής (Eurostat), η συνολική πραγματική δαπάνη κατανάλωσης των ελληνικών νοικοκυριών σημείωσε ετήσια αύξηση 3,24% το 2ο τρίμηνο 2015. Πιο αναλυτικά, από 34,48 δισ. ευρώ (αξία σε σταθερές τιμές) το 2ο τρίμηνο 2014 διαμορφώθηκε στα 35,60 δισ. ευρώ το 2ο τρίμηνο 2015, δηλαδή αύξηση 1,12 δισ. ευρώ [25].

Η πραγματική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών ήταν η βασική κινητήρια δύναμη της αύξησης 1,73% του πραγματικού ΑΕΠ το 2ο τρίμηνο 2015. Επιπρόσθετη ενίσχυση προήλθε από τη δημόσια κατανάλωση και τις καθαρές εξαγωγές.

Σύμφωνα με το σύστημα των εθνικών λογαριασμών, η εν λόγω δαπάνη ταξινομείται στις παρακάτω τέσσερις βασικές κατηγορίες: διαρκή αγαθά (π.χ. επίπλα, σκεύη, αυτοκίνητα και αγαθά αναψυχής), ημιδιαρκή αγαθά (π.χ. ένδυση και υπόδηση), μη διαρκή αγαθά (π.χ. τρόφιμα, ποτά, θέρμανση, φωτισμός, βενζίνη) και υπηρεσίες (π.χ. στέγαση, ταξίδια – μεταφορές, νοσοκομειακή – ιατρική περίθαλψη, επικοινωνία, εστιατόρια και εκπαίδευση).

Στο 2ο τρίμηνο 2015 τα ελληνικά νοικοκυριά λόγω του «φόβου» που προκαλούσε η ενίσχυση του κλίματος αβεβαιότητας οδηγήθηκαν σε αγορές διαρκών καταναλωτικών αγαθών για σκοπούς προφυλάξεως και ότι αυτός ήταν ο κύριος λόγος ενίσχυσης της καταναλωτικής δαπάνης η οποία με τη σειρά της αποτέλεσε τον βασικό πυλώνα αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ δεν μπορούν να επιβεβαιωθούν από τα στοιχεία. Τα συγκεκριμένα κίνητρα είναι πιθανό να δημιουργήθηκαν μόνο κατά τις εβδομάδες λίγο πριν και κυρίως μετά την επιβολή των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων.

Τότε η προοπτική πιθανής απότομης αρνητικής μεταβολής του χρηματικού πλούτου τους μπορεί να οδήγησε πολλά νοικοκυριά στο να μετατρέψουν ένα ποσοστό του πλούτου τους από χρηματικό σε φυσικό κεφάλαιο με αξία χρήσεως (μέσω χρήσης ηλεκτρονικών καρτών), ήτοι διαρκή καταναλωτικά αγαθά. Επιπλέον το φαινόμενο αυτό ήταν βραχυχρόνιο και καθώς ομαλοποιούνταν η κατάσταση στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα, σταδιακά οδηγούταν σε εξασθένιση [25].

Κεφάλαιο 6 - Μελέτη Περίπτωσης

6.1 Μελέτη Εθνικής Τράπεζας - Αποτελέσματα

Ο ελληνικός ιδιωτικός τομέας εκπαιδευμένος από την πολυετή οικονομική κρίση, έχοντας βιώσει περιόδους μέγιστης της αβεβαιότητας αλλά και την κοντινή εμπειρία των κεφαλαιακών ελέγχων στην Κύπρο, είχε αρχίσει να βαδίζει ήδη, από τα τέλη του 2014, προληπτικά σε κινήσεις με σκοπό να μειώσει όσο το δυνατόν τις συνέπειες της αβεβαιότητας και των ελέγχων, στη λειτουργία του και στη ικανότητά του να έχει απρόσκοπτη πρόσβαση στα αποθεματικά ρευστότητάς του.

Εθνική Τράπεζα

Η ενημέρωση για την πορεία της οικονομικής δραστηριοποίησης μέσω των στοιχείων που προκύπτουν από τους δείκτες συγκυρίας που έχουν αρχίσει δειλά να δημοσιεύονται για το 3ο τρίμηνο του 2015, δείχνουν κάμψη αλλά όχι απότομη συρρίκνωση της οικονομικής κινητικότητας [26], [27].

Οι δείκτες αυτοί εμφανίζουν μεγαλύτερη συσχέτιση με το Α.Ε.Π. και σε αρκετές περιπτώσεις χρησιμοποιούνται και για την κατάρτισή του. Η εξέλιξη αυτή είναι αρκετά ενθαρρυντική, αφού τα περισσότερα στοιχεία αναφέρονται στο δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου με τον Ιούλιο να είναι ο μήνας εφαρμογής των κεφαλαιακών ελέγχων, και ειδικά ο μήνας της τραπεζικής αργίας τριών εβδομάδων και υπολειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Επίσης, ήταν ο μήνας εκτόξευσης της αβεβαιότητας με την διακίνηση σεναρίων, σε δημόσιο επίπεδο ακόμη και για προσωρινή ή και μόνιμη αναστολή της συμμετοχής της χώρας μας στην Ευρωζώνη.

Η κατόρθωση νέας συμφωνίας για ένα τριετές πρόγραμμα χρηματοδοτικής πίστωσης στις 13 Ιουλίου και η ενεργοποίησή του τον Αύγουστο, σε συσχέτιση με τη σταδιακή πορεία χαλάρωσης των κεφαλαιακών περιορισμών δημιουργούν αισιοδοξία για οπισθοχώρηση των πτωτικών πιέσεων στην χρηματοοικονομική δραστηριότητα.

Σαφώς, οι πτωτικές πιέσεις δεν ήταν δυνατό να απουσιάσουν και από το 2ο εξάμηνο του 2015, λόγω της εντατικοποίησης της δημοσιονομικής προσπάθειας και της πτώσης της σημαντικής εποχικής υποστήριξης που παρέχει ο τουρισμός, αλλά εκτιμάται να είναι παροδικές.

Συγκεκριμένα, η μελέτη αναφέρει [26], [27]:

- Η ετήσια πτώση της αξίας των εισαγωγών εκτός από το πετρέλαιο έφτασε στο-16,7% το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου (-22,6% ετησίως, τον Ιούλιο και -8,4% τον Αύγουστο) με τη ολική αξία τους να είναι 60% μεγαλύτερη της αξίας των διοικητικών εγκρίσεων από την κεντρική επιτροπή και τις αρμόδιες υποεπιτροπές για έγκριση πληρωμών στο εξωτερικό, που σωρευτικά χορηγήθηκαν κατά την ίδια χρονική περίοδο.
- Το γεγονός αυτό είναι ενδεικτικό της ικανότητας μεγάλων ή/και εξαγωγικών επιχειρήσεων να διενεργούν πληρωμές στο εξωτερικό μέσω συμφωνιών και διακρατούμενης ρευστότητας εκτός της χώρας, χωρίς να απαιτείται να εμβάζουν χρήματα από την Ελλάδα. Η συρρίκνωση των εισαγωγών δείχνει να είναι σχετικά ήπια και μειούμενη για το πρώτο δίμηνο επιβολής των κεφαλαιακών ελέγχων, κατά τη διάρκεια του οποίου φυσιολογικά αναμενόταν να είναι και ισχυρότερος ο αρνητικός αντίκτυπος στις εισαγωγές. Η τάση περαιτέρω χαλάρωσης των ορίων χρηματοδότησης το Σεπτέμβριο είναι ενθαρρυντική, καθώς εκτιμάται ότι οι χρηματοδοτήσεις προσεγγίζουν το 90% της μέσης αξίας των εισαγωγών που πραγματοποιούνταν τον αντίστοιχο μήνα κατά την περίοδο 2011-2014. Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική, ειδικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που εμφανίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα στις συναλλαγές τους με το εξωτερικό.
- Οι εξαγωγές εμφανίζονται ανθεκτικές παρά τις αντιξοότητες. Συγκεκριμένα, ο τουρισμός μετά από ένα μικρό διάστημα κόπωσης 2-3 εβδομάδων τον Ιούλιο, ανέκτησε το μεγαλύτερο τμήμα της δυναμικής του με τις αφίξεις και τις ταξιδιωτικές εισπράξεις να αυξάνονται κατά 5,9% και 3,8% ετησίως το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου 2015. Παρά τις αρχικές ανησυχίες, οι κεφαλαιακοί περιορισμοί, καθαυτοί, δεν φαίνεται να επιβαρύνουν τις προοπτικές του κλάδου για το 2016. Ταυτόχρονα, οι εξαγωγές αγαθών, εκτός πετρελαίου και πετρελαϊκών προϊόντων, σημείωσαν αύξηση 6,9% σε ετήσια βάση, το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου, διατηρώντας σημαντικό τμήμα της θετικής δυναμικής του 1ου εξαμήνου, κατά το οποίο οι εξαγωγές είχαν αυξηθεί κατά 13,8% ετησίως.
- Η μεταποιητική δραστηριότητα μετά τη σημαντική και, εν πολλοίς, αναμενόμενη κάμψη που σημείωσε τον Ιούλιο (-5,9% σε ετήσια βάση), ανέκαμψε τον Αύγουστο αυξανόμενη κατά 4,2% ετησίως. Η παραγωγή εξωστρεφών κλάδων, καθώς και τομέων που σχετίζονται με τον τουρισμό (λ.χ. τρόφιμα, ποτά, βασικά μέταλλα, φάρμακα) σημείωσαν ισχυρές αυξήσεις, καταδεικνύοντας ότι σημαντικό τμήμα του επιχειρηματικού τομέα ανταπεξέρχεται με επιτυχία στις νέες προκλήσεις.
- Ο εποχικά διορθωμένος δείκτης όγκου πωλήσεων στο λιανικό εμπόριο σημείωσε πτώση 4,7% ετησίως τον Ιούλιο, διαψεύδοντας τους φόβους για απόλυτο πάγωμα της αγοράς σε μία περίοδο κλειστών τραπεζών, υψηλής αβεβαιότητας και δυσκολιών σημαντικού τμήματος των συνταξιούχων να αντλήσουν ρευστότητα από τους τραπεζικούς τους λογαριασμούς τους. Είναι αξιοσημείωτο ότι η μεγαλύτερη κάμψη

σημειώθηκε στις πωλήσεις εισαγόμενων διαρκών καταναλωτικών αγαθών και άλλων αγαθών με υψηλή εισοδηματική ελαστικότητα, σε αντίθεση με κατηγορίες βασικών αγαθών (όπως τρόφιμα, φάρμακα) που εμφανίστηκαν πολύ πιο ανθεκτικές.

- Η πορεία των δημοσίων εσόδων και ειδικά συγκεκριμένων κατηγοριών φόρων που εμφανίζουν υψηλή συσχέτιση με την οικονομική δραστηριότητα, όπως τα έσοδα από ΦΠΑ (εκτός καυσίμων) που μειώθηκαν κατά 4,8%, σε ετήσια βάση, το δίμηνο Ιουλίου Αυγούστου, δεν προοιωνίζουν ραγδαία κάμψη της δραστηριότητας. Αυτό ισχύει ακόμη και κατόπιν εξαιρετικά συντηρητικών προσαρμογών για την επίπτωση στα έσοδα, εξαιτίας της μετάθεσης πληρωμών κατά ένα μήνα, του ρόλου του αποπληθωρισμού και της μετάταξης τμήματος των προϊόντων και υπηρεσιών στον υψηλότερο συντελεστή του 23% από τις 20 Ιουλίου.
- Μεγάλο τμήμα των νοικοκυριών και επιχειρήσεων είχαν έγκαιρα προετοιμαστεί για να αντιμετωπίσουν τις βραχυπρόθεσμες πιέσεις από την επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων.
- Ο ελληνικός ιδιωτικός τομέας σκληραγωγημένος από την πολυετή οικονομική κρίση, έχοντας βιώσει περιόδους όξυνσης της αβεβαιότητας αλλά και την πρόσφατη εμπειρία των κεφαλαιακών ελέγχων στην Κύπρο, είχε αρχίσει να προβαίνει ήδη, από τα τέλη του 2014, σε προληπτικές κινήσεις με σκοπό να περιορίσει τις επιπτώσεις της αβεβαιότητας και των ελέγχων, στη λειτουργία του και στη δυνατότητά του να έχει απρόσκοπτη πρόσβαση στα αποθέματα ρευστότητας του.
- Επιχειρήσεις και νοικοκυριά απέσυραν και διακράτησαν σε μορφή μετρητών ή μετέφεραν στο εξωτερικό περίπου 41 δισ. ευρώ τραπεζικών καταθέσεων μεταξύ Νοεμβρίου 2014 και Ιουνίου 2015. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις εκτός χρηματοπιστωτικού τομέα απέσυραν 9.3περίπου δισ. ευρώ από τις τράπεζες σε αυτή την περίοδο, ποσοστό που αντιστοιχούσε στο 39% των συνολικών τους καταθέσεων (Νοεμβρίου 2014). Αντιστοίχως, τα νοικοκυριά απέσυραν 32 δισ. ευρώ ήτοι το 24% των καταθέσεων τους, εκ των οποίων σχεδόν το ήμισυ διακρατήθηκε υπό μορφή μετρητών.
- Οι ελληνικές επιχειρήσεις -ειδικά οι εξωστρεφείς - ανέπτυξαν στρατηγικές για να αποφύγουν τα εμπόδια στη λειτουργία τους από την επιβολή ελέγχων. Στα πλαίσια αυτά, μετέφεραν ή κράτησαν στο εξωτερικό ρευστότητα από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα εκτός συνόρων και δόμησαν έτσι τις χρηματοοικονομικές τους συναλλαγές με ξένους αντισυμβαλλόμενους (πελάτες και προμηθευτές) ώστε να περιορίζουν τη χρήση εμβασμάτων από την Ελλάδα.

- Στα πλαίσια προγραμματισμού της παραγωγής τους, πολλές επιχειρήσεις επιτάχυναν τις εισαγωγές παραγωγικών πόρων και πρώτων υλών στο 1ο εξάμηνο του 2015, όπως αυτό αντανακλάται στο ρυθμό αύξησης των εισαγωγών στις συγκεκριμένες κατηγορίες (κατά 11,7% κατά μ.ο. στο 1ο εξάμηνο του 2015 -- υπερδιπλάσιος του μ.ο. της τελευταίας τριετίας).
- Παράλληλα, υπερδιπλασιάστηκαν οι συναλλαγές χωρίς τη χρήση μετρητών (χρεωστικές/πιστωτικές κάρτες και ηλεκτρονική τραπεζική) απορροφώντας σημαντικό τμήμα των επιπτώσεων στη ζήτηση από την τραπεζική αργία και τους περιορισμούς στις αναλήψεις μετρητών.
- Οι μικρότερες, εσωστρεφείς και περισσότερο εξαρτημένες σε εισαγωγές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν πολύ σημαντικότερες προκλήσεις και γι' αυτό η έγκαιρη περαιτέρω χαλάρωση των περιορισμών καθώς και η προσαρμογή τους ώστε να αμβλύνουν ενδεχόμενες στρεβλώσεις που δημιουργούνται, αποτελεί βασική προτεραιότητα.
- Η διεθνής εμπειρία αλλά και το παράδειγμα της Κύπρου δείχνουν ότι σημαντικό τμήμα των υφιστάμενων πιέσεων που χαρακτηρίζουν τις περιόδους επιβολής κεφαλαιακών ελέγχων, απορρέουν κυρίως από τις πολιτικές που εφαρμόζονται προκειμένου να περιοριστούν υφιστάμενες σημαντικές μακροοικονομικές ανισορροπίες, καθώς και την αποστέρηση της οικονομίας από εξωτερική χρηματοδότηση.
- Στην περίπτωση όμως, της Ελλάδας οι ανωτέρω κίνδυνοι φαίνεται να είναι πλέον, εξαιρετικά περιορισμένοι δεδομένου ότι:
 - Η ελληνική οικονομία μέσα από μία κοινωνικά επώδυνη διαδικασία έχει περιορίσει ή/και εξαλείψει τόσο το δημοσιονομικό έλλειμμα όσο και το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με συνέπεια να έχει ελαχιστοποιηθεί η ανάγκη εντατικής και παρατεταμένης εφαρμογής υφιστάμενων πολιτικών προσαρμογής.
 - Ο επιχειρηματικός κλάδος έχει υλοποιήσει σημαντικές και επώδυνες αναδιαρθρώσεις που συνοδεύτηκαν από συρρίκνωση του πληθυσμού των επιχειρήσεων κατά 30% -- κυρίως μικρού και πολύ μικρού μεγέθους -- και αύξηση της συγκριτικής συνεισφοράς στην επιχειρηματική δραστηριότητα των μεγαλύτερων και περισσότερο εξωστρεφών επιχειρήσεων που είναι ανθεκτικότερες απέναντι στις τρέχουσες προκλήσεις.

- Η μείωση επίσης, του κόστους εργασίας ήταν πρωτοφανής, με το μέσο μισθό να συρρικνώνεται κατά 23% και το συγκριτικό μέσο μοναδιαίο κόστος εργασίας να μειώνεται σωρευτικά κατά 17,5% μεταξύ 2009 και 2014, επαυξάνοντας τα περιθώρια των επιχειρήσεων να αντιμετωπίζουν διακυμάνσεις στη ζήτηση και τις γενικότερες οικονομικές συνθήκες.

Ο ελληνικός μεταποιητικός τομέας, σε αντίθεση με άλλες χώρες της ΕΕ, εμφανίζει χαμηλό βαθμό διασύνδεσης με ευρύτερες διεθνοποιημένες παραγωγικές αλυσίδες (λ.χ. μεγάλοι βιομηχανικοί όμιλοι που διενεργούν στάδια της παραγωγής τους σε διάφορες χώρες) ο οποίος συνεπάγεται υψηλά επίπεδα διακρατικού εμπορίου ενδιάμεσων/επεξεργασμένων αγαθών στα πλαίσια μιας διεθνοποιημένης διαδικασίας παραγωγής. Ως εκ τούτου, και οι κίνδυνοι συρρίκνωσης της εγχώριας παραγωγικής διαδικασίας εξαιτίας των περιορισμών των κεφαλαιακών ελέγχων, ελαχιστοποιούνται [26], [27].

Η ενεργοποίηση του νέου τριετούς προγράμματος χρηματοδοτικής στήριξης, σε συνδυασμό με την ευνοϊκότερη και εμπροσθοβαρή διάρθρωση της διαθέσιμης χρηματοδότησης από την ΕΕ και την αυξανόμενα υποβοηθητική στάση της ΕΚΤ, δημιουργούν ένα ευνοϊκό πλαίσιο για σταδιακή εξομάλυνση των συνθηκών ρευστότητας και εξωτερικής χρηματοδότησης της οικονομίας.

Εκτιμήσεις της Δ/σης Οικ. Ανάλυσης της ΕΤΕ βασισμένες στα υποδείγματα πρόβλεψης βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων τάσεων της οικονομικής δραστηριότητας, που συνδυάζουν πληροφόρηση από δείκτες συγκυρίας και προβλεπτικούς δείκτες καθώς και εκτιμήσεις της επίδρασης της δημοσιονομικής πολιτικής, καταδεικνύουν ότι η ύφεση θα είναι σημαντικά ηπιότερη από τις επίσημες προβλέψεις το 2015. Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά -1,3% ετησίως το 2015 με την ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ για το 2016 να διαμορφώνεται στο -1,2%

Η ενίσχυση της δημοσιονομικής προσπάθειας με εφαρμογή νέων μέτρων που αντιστοιχούν στο 2,5% του ΑΕΠ του 2ου εξαμήνου του 2015, εκτιμάται ότι ερμηνεύει το μεγαλύτερο τμήμα της προβλεπόμενης μέσης συρρίκνωσης του ΑΕΠ κατά 3,7% ετησίως την ίδια περίοδο. Η υφεσιακή επίδραση από την κάμψη του ΑΕΠ στο 2ο εξάμηνο του 2015 μετακυλύεται επίσης και ως αρνητική επίδραση στο ΑΕΠ του 2016 της τάξης του -2,5%.

Η ετήσια επίπτωση από τα νέα δημοσιονομικά μέτρα το 2016 εκτιμάται στο -1% του ΑΕΠ, συγκριτικά με -1,4% το 2015 αν συνεκτιμηθεί και η επίδραση από την αναμενόμενη επιτάχυνση της εκκαθάρισης εκκρεμών οφειλών του δημοσίου προς τον ιδιωτικό τομέα το 2016 (2,4% του ΑΕΠ περίπου το 2016). Επισημαίνεται ότι βάσει εκτιμήσεων της Εθνικής Τράπεζας, ο δημοσιονομικός πολλαπλασιαστής από την εξόφληση των εκκρεμών οφειλών είναι 0,5 συγκριτικά με σχεδόν μοναδιαίο συντελεστή που εφαρμόζεται για τα συμβατικά δημοσιονομικά μέτρα (μεταβολές φόρων και δαπανών).

Σε αυτό το πλαίσιο, η εκτιμώμενη ταχύτητα ανάκαμψης αναμένεται να είναι έντονη σε τριμηνιαία βάση με το ΑΕΠ να αρχίσει να αυξάνεται σε τριμηνιαία βάση εντός του 1ου εξαμήνου του 2016, ενώ ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ κατά το 2ο εξάμηνο του 2016 αναμένεται να υπερβεί το +1,7%. Η έγκαιρη ολοκλήρωση της 1ης αξιολόγησης του νέου προγράμματος και η επιτάχυνση των εισροών χρηματοδότησης από το πρόγραμμα και τους διαρθρωτικούς πόρους της ΕΕ, σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών και τη δρομολόγηση των διαδικασιών για την ελάφρυνση του χρέους, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ακόμη ευνοϊκότερες εξελίξεις αναφορικά με την οικονομική δραστηριότητα το 2016.

Η μελέτη εκτιμά ότι οι ανωτέρω εξελίξεις αναμένεται να επιταχύνουν τη διαδικασία άρσης των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων στο δεύτερο εξάμηνο του 2016, εξαλείφοντας και τους κινδύνους για τον επιχειρηματικό τομέα, που απορρέουν από τη συσσώρευση στρεβλώσεων που δημιουργεί η παράταση της εφαρμογής των ελέγχων [26], [27].

6.2 Έρευνα-Μελέτη για την Επίδραση της Επιβολής των Capital Controls (Ελέγχων Κεφαλαίων) στον Καταναλωτή

Πραγματοποιήθηκε πανελλήνια έρευνα καταναλωτών, με δείγμα 1.350 καταναλωτών, εξετάζει μεταξύ άλλων θεμάτων, την επίδραση της επιβολής των Capital Controls (Ελέγχων Κεφαλαίων) στον καταναλωτή.

ΙΕΛΚΑ (Ινστιτούτο Έρευνας Λιανεμπορίου Καταναλωτικών Αγαθών)

Το 55% των αγοραστών φοβήθηκε ότι θα δημιουργηθούν ελλείψεις τροφίμων εξ αιτίας της επιβολής των Capital Controls, ενώ μόλις το 30% δηλώνει ότι δεν φοβήθηκε κάτι τέτοιο. Παρά τη δήλωση αυτή, ένα πολύ χαμηλότερο ποσοστό (38%) των καταναλωτών δήλωσε ότι έκανε αγορές όπως π.χ. προμήθειες τις οποίες δεν είχε σχεδιάσει πριν, ενώ η πλειοψηφία, το 47% έκανε τις συνήθειες αγορές του χωρίς στοιχεία πανικού.

Το πρώτο βμηνο του έτους οι πωλήσεις στο λιανεμπόριο τροφίμων παρουσίαζαν αύξηση κατά 1.25% και τον μήνα Ιούλιο, λόγω του "supermarket-run", παρουσίασε αύξηση κατά περίπου 6% κυρίως λόγω της αύξησης των πωλήσεων της πρώτης εβδομάδας του Ιουλίου (εβδομάδα πριν το Δημοψήφισμα), οπότε και οι πωλήσεις αυξήθηκαν πάνω από 30%. Εκ τότε οι πωλήσεις κινούνται στην χαμηλότερη επίδοση των τελευταίων ετών κάτι που οφείλεται εν μέρει στις προμήθειες που έκανε μεγάλη μερίδα του κοινού μετά την επιβολή των Capital Controlss αλλά και λόγω της αύξησης του ΦΠΑ, της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος και της κακής ψυχολογίας του κοινού.

Ένας στους δύο καταναλωτές (49%) δηλώνει ότι μετά την επιβολή των Capital Controls χρησιμοποιεί πιο συχνά πιστωτική κάρτα για την πληρωμή των αγορών του στο Σουπερμάρκετ. Έως την επιβολή των ελέγχων κεφαλαίων η Ελλάδα είχε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά χρήσης μετρητών στο λιανεμπόριο (95%) και ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά χρήσης πιστωτικών και χρεωστικών καρτών. Στο λιανεμπόριο τροφίμων το ποσοστό χρήσης εκτιμάται ότι μέχρι τον Ιούνιο 2015 ήταν στα επίπεδα του 7-8% για τις μεγάλες αλυσίδες σουπερμάρκετ και κάτω από 1% για τα μικρά σημεία πώλησης. Εκτιμάται ότι το ποσοστό χρήσης πιστωτικών καρτών αυξήθηκε εξαιτίας των ελέγχων κεφαλαίων μεσοσταθμικά από 4.5% σε 19.5%, με αύξηση για τις αλυσίδες σουπερμάρκετ από 7.5% σε 30% και για τα μικρότερα σημεία πώλησης από 1% σε 7.5%.

Αυτή η τάση θα πρέπει να σημειωθεί έχει ένα πολύ σημαντικό κόστος, καθώς σχετική έρευνα δείχνει ότι η πληρωμές με πιστωτική κάρτα έχουν σημαντικά υψηλότερα κόστη σε σχέση με τις αγορές με μετρητά. Υπολογίζεται ότι αυτή η εξέλιξη οδηγεί σε ετήσια αύξηση τους λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεων κατά 40 εκατ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 0.21% των πωλήσεων (σημειώνεται ότι οι κερδοφόρες επιχειρήσεις του κλάδου λειτουργούν με καθαρό περιθώριο κερδοφορίας της τάξης του 1.0-1.5%).

Στο πλαίσιο της έρευνας οι Έλληνες καταναλωτές αξιολόγησαν και την ανταπόκριση που είχαν οι επιχειρήσεις του λιανεμπορίου τροφίμων στις ανάγκες και τα προβλήματα που δημιουργήσαν τα Capital Controls. Η πλειοψηφία των καταναλωτών σε ποσοστό 70% θεωρεί ότι τα Σουπερμάρκετ (σε συνεργασία με τους προμηθευτές προϊόντων) ανταποκρίθηκαν

θετικά στα προβλήματα που δημιούργησαν τα Capital Controls, κάτι που αντικατοπτρίζει όλες τις ενέργειες και εικόνα που είχαν οι επιχειρήσεις την περίοδο αυτή όπως: τη συνεχή αναπλήρωση των ραφιών με προϊόντα, τον περιορισμό των ελλείψεων στο ελάχιστο, την αίσθηση κανονικότητας στην καθημερινότητα, την αποφυγή πανικού παρά τον συνωστισμό στα καταστήματα, αλλά και ενέργειες που έλαβαν δημοσιότητα, όπως την πληρωμή από όλες τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις των εργαζομένων με μετρητά κλπ.

Η θετική αυτή εικόνα φαίνεται και στη σύγκριση ανάμεσα σε όλα τα σημεία πώλησης τροφίμων. Συγκριτικά με άλλα σημεία πώλησης τροφίμων (λαϊκές αγορές, κρεοπωλεία, ιχθυοπωλεία, οπωροπωλεία, περίπτερα, κλπ) το σουπερμάρκετ θεωρείται με διαφορά το σημείο που ανταποκρίθηκε καλύτερα στις ανάγκες των καταναλωτών την περίοδο των Capital Controls, με ποσοστό 73%, ενώ ακολουθεί η λαϊκή αγορά με 8% και τα λοιπά σημεία πώλησης με πολύ χαμηλά ποσοστά. Αυτό σχετίζεται με το σωστά εκπαιδευμένο προσωπικό, τις οικονομίες κλίμακας, την επιχειρηματική στρατηγική των επιχειρήσεων, τα ηλεκτρονικά συστήματα πληρωμής και σύγχρονα POS, εν γένει τα συστήματα πληροφορικής, αλλά και γενικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Τα αποτελέσματα προσφέρουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με καταναλωτικές συνήθειες και σημαντικές απόψεις των καταναλωτών γύρω από το ρόλο των σουπερμάρκετ και των λοιπών σημείων πώλησης τροφίμων.

Το γενικό συμπέρασμα των αποτελεσμάτων είναι ότι ο καταναλωτής αξιολογεί ιδιαίτερα υψηλά τη θετική ανταπόκριση του κλάδου σουπερμάρκετ και των προμηθευτών την περίοδο της επιβολής των Capital Controls.

6.2.1 Έρευνα για τον Τζίρο των Μικρών Επιχειρήσεων από τα Capital Controls

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο διάστημα 21-27 Ιουλίου 2015, για λογαριασμό του Ινστιτούτου Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ), σε δείγμα 1005 επιχειρήσεων για τις επιπτώσεις που είχε ο έλεγχος κεφαλαίων στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες αποτελούν το 99% των επιχειρήσεων στην χώρα μας [29].

Η πτώση στο κύκλο εργασιών τους εξ αιτίας της εφαρμογής κεφαλαιακών ελέγχων (capital controls) σημείωσαν 9 στις 10 επιχειρήσεις, σύμφωνα με έρευνα το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ που έγινε στο διάστημα 21 με 27 Ιουλίου 2015. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα 3 στις 10 επιχειρήσεις σημείωσαν μείωση πάνω από 70% ενώ συνολικά για τις επιχειρήσεις η μείωση του κύκλου εργασιών ήταν μεσοσταθμικά 48%. Άμεση συνέπεια ήταν η συρρίκνωση της κατανάλωσης κατά 50% ή κατά 3,8 δισ. € κατά το διάστημα αυτό.

Με μια μετριοπαθή εκτίμηση υπολογίζεται ότι από αυτή την μείωση το ελληνικό δημόσιο έχασε 570 εκ. ευρώ από έμμεσους φόρους.

Αυτές είναι οι άμεσες επιπτώσεις από την επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων τις πρώτες 2 εβδομάδες. Θα πρέπει πάντως να επισημάνουμε ότι με δεδομένη την ήδη δυσχερή κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι μικρές επιχειρήσεις, οι συνέπειες για το επόμενο εξάμηνο ίσως είναι πιο οδυνηρές από αυτές που εμφανίστηκαν τις 2 πρώτες εβδομάδες εξαιτίας της επιβολής των κεφαλαιακών ελέγχων.

Οι μικρές επιχειρήσεις ήταν απροετοίμαστες να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις από την επιβολή των capital controls και το κλείσιμο των τραπεζών. Πιο συγκεκριμένα μόνο 1 στις 2 χρησιμοποιεί e-banking για τις συναλλαγές της με πελάτες και προμηθευτές, ενώ 7 στις 10 δεν διαθέτουν συσκευές EFT/POS προκειμένου να πραγματοποιούν συναλλαγές με πιστωτικές, χρεωστικές και προπληρωμένες κάρτες. Ειδικότερα στις υπηρεσίες 6 στις 10 επιχειρήσεις δεν διαθέτουν e-banking και στο εμπόριο το αντίστοιχο ποσοστό είναι 53,3%, ενώ το ποσοστό αυτό εκτινάσσεται στους αυτοαπασχολούμενους καθώς 7 στους 10 δεν διαθέτουν e-banking.

Τέλος 7 στους 10 επιχειρηματίες δήλωσαν ότι δεν θα πάνε διακοπές φέτος. Αυτό είναι το μεγαλύτερο ποσοστό που έχει καταγραφεί ποτέ σε έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ και υπογραμμίζει την απότομη πτώση του εσωτερικού τουρισμού στην χώρα μας [29].

6.2.2 Που Οφείλεται η Σημερινή Κατάσταση

- **Μη ανταγωνιστική οικονομία.** Χωρίς βιομηχανία, χωρίς καινοτομία, με παραγωγικές εγκαταστάσεις χαμηλής κλίμακας σε όλους τους κλάδους, με εμφανή δυσκολία διεθνούς μάρκετινγκ, με χιλιάδες επιχειρηματικούς περιορισμούς, η οικονομία εγκλωβίστηκε.
- **Αναποτελεσματικός δημόσιος τομέας.** Ο δημόσιος τομέας δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλος. Είναι όμως ταυτόχρονα μη αποτελεσματικός και μη αποδοτικός. Αργός στις αντιδράσεις του, μη ικανός στη δημιουργία προϋποθέσεων λειτουργίας της αγοράς, σε κάποιον βαθμό διεφθαρμένος και ακριβός για το αποτέλεσμα που παράγει, ο δημόσιος τομέας αδυνατεί να στηρίξει την οικονομία, το κοινωνικό κράτος, τις υποδομές αλλά και την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια της χώρας.
- **Χρεοκοπημένο σύστημα συντάξεων.** Το συνταξιοδοτικό σύστημα ήταν υπερπολυτελές, κακά διαρθρωμένο και με ισχυρότατη ζεύξη με το κράτος. Το αποτέλεσμα ήταν η πλήρης αδυναμία ανταπόκρισης στις υποχρεώσεις του προς τους συνταξιούχους χωρίς τη συστηματική επιδότηση από τον προϋπολογισμό ύψους 16 δισ. ευρώ ετησίως. Η απώλεια περίπου 25 δισ. ευρώ λόγω του PSI δεν βοήθησε, αλλά δεν είναι η κεντρική αιτία της ουσιώδους χρεοκοπίας του συστήματος.
- **Αδύναμοι θεσμοί.** Οι θεσμοί, τους οποίους η παρουσία μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενίσχυσε, βρίσκονται σε προϊούσα αποδυνάμωση. Είναι γνωστό ότι οι θεσμοί στηρίζουν την ευημερία και την ανάπτυξη των δημοκρατικών κρατών. Η αδυναμία τους δίνει χώρο στη διαφθορά και την αυθαιρεσία, και πέρα από ένα σημείο δυναμιτίζει τις προοπτικές ανάπτυξης της χώρας.

6.2.3 Τεχνολογία και Ανάπτυξη

Στο διαδίκτυο μπορεί κανείς να βρει πληθώρα δωρεάν υπηρεσιών που μπορούν να επιτρέψουν σε κάποιον με φιλοδοξίες και ικανότητες να δημιουργήσει σταδιακά μια επιχείρηση.

Από δωρεάν δημιουργία και φιλοξενία ιστοσελίδων ως και δωρεάν εργαλεία μάρκετινγκ και προώθησης όπως όλα τα social media.

Υπάρχουν ενθαρρυντικά παραδείγματα από startup και εταιρείες τεχνολογίας καθώς και μεμονωμένων χρηστών του διαδικτύου που με την ατομική τους προσπάθειά τους έχουν καταφέρει να κάνουν την διαφορά.

Καταρχήν προκειμένου να στραφεί κάποιος στην τεχνολογία θα πρέπει να εξοικειωθεί με τα εργαλεία που προσφέρονται.

Για παράδειγμα το Facebook λίγο ή πολύ όλοι το γνωρίζουμε και το χρησιμοποιούμε, κυρίως για διασκέδαση. Βέβαια μπορούμε να κάνουμε πολλά πράγματα σε αυτή την πλατφόρμα αλλά και με πολλές άλλες.

Πρέπει να παραμερίσουμε την τεχνοφοβία πίσω και να εξερευνήσουμε τον διαδικτυακό κόσμο και τις ευκαιρίες του αρχίζοντας να τα χρησιμοποιούμε κυρίως για να τα μάθουμε και να δούμε τι μειονεκτήματα ή πλεονεκτήματα μας προσφέρει το κάθε ένα.

Κοινωνικά δίκτυα / εργαλεία προώθησης mobile social media

- Facebook
- Twitter
- Google+
- Instagram (δημιουργία λογαριασμού μόνο μέσω κινητού)
- Pinterest
- Youtube
- Vine (δημιουργία λογαριασμού μόνο μέσω κινητού)
- Snapchat (δημιουργία λογαριασμού μόνο μέσω κινητού)

Πλατφόρμες που βοηθούν στην δημιουργία ιστογώρων και ηλεκτρονικών καταστημάτων

- WordPress
- Joomla
- Drupal
- Blogger
- Wix
- Opencart (e-shop)
- Magento (e-shop)
- Prestashop (e-shop)

Τεχνολογία και φιλοδοξίες

Υπάρχουν άπειρα παραδείγματα ατόμων που από ένα blog κατάφεραν να στήσουν μια μικρή επιχείρηση, η τεχνολογία κρύβει

Ο δρόμος μιας διαδικτυακής επιχείρησης δεν είναι απλός, αλλά είναι σίγουρα επιβραβευτικός. Μία ιστοσελίδα απαιτεί πολύ κόπο και δουλειά. Μια διαδικτυακή επιχείρηση δεν απέχει από μια φυσική επιχείρηση. Απαιτούνται εργατώρες, χρόνος για να στηθεί μια σωστή προσπάθεια. Στόχος είναι η δημιουργία μιας ισορροπημένης δραστηριότητας που να σα ευχαριστεί αλλά και να προσφέρει κάτι χρήσιμο και ωφέλιμο στον κόσμο που θα αποφασίσει να σας εμπιστευθεί.

Είναι πολλά τα παραδείγματα από επιχειρήσεις που μέσα από την κρίση και την σκληρή περίοδο του ελέγχου κεφαλαίου, με πολύ δουλειά και αφοσίωση κατάφεραν να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία με στόχο την επιτυχία και την ορθοπόδησή τους.

Τα ηλεκτρονικά καταστήματα, πολύ απλά, είναι ιστοσελίδες από όπου κανείς μπορεί να αγοράσει προϊόντα, υλικά αγαθά ή υπηρεσίες, χωρίς να επισκεφτεί κάποιο φυσικό χώρο. Τελευταία παρατηρούμε ότι αυξάνονται με ρυθμό γεωμετρικής προόδου. Αυτό οφείλεται κυρίως, στις καλύτερες τιμές που μπορεί να βρει κανείς, στον εύκολο και άνετο τρόπο αναζήτησης και στην ολοένα και μεγαλύτερη διείσδυση του Internet στην καθημερινή ζωή.

Σήμερα υπάρχουν πολλές κατηγορίες ηλεκτρονικών καταστημάτων με σημαντικότερες τα καταστήματα πώλησης υλικών αγαθών, τις ιστοσελίδες παροχής υπηρεσιών, τις σελίδες προσφορών, αυτές της σύγκρισης τιμών προϊόντων, τις σελίδες συγκέντρωσης προσφορών και τις σελίδες δικτύων αγορών (shopping networks).

Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι αντίστοιχα οι ιστοσελίδες www.plaisio.gr, <http://el.aegeanair.com>, <http://www.groupon.gr>, <http://www.skrouz.gr>, <http://www.bonusdeals.gr>, <http://www.thecloset.gr>.

Άλλες ενδιαφέρουσες ιστοσελίδες - «ηλεκτρονικά καταστήματα» είναι η ιστοσελίδα από όπου μπορεί κανείς να εξασφαλίσει παράδοση στο σπίτι των προϊόντων των Super Market Carrefour Μαρινόπουλος www.caremarket.gr, η ιστοσελίδα www.e-food.gr από όπου μπορεί να επιλέξει κάποιος το μενού της προτίμησης του από εκλεκτά εστιατόρια, η γνωστή σελίδα κρατήσεων ξενοδοχείων <http://www.booking.com>, ακόμη και σελίδα - γραφείο συνοικεσίων <http://gr.fdating.com/>, ή και ακόμη πιο πικάντικη η ιστοσελίδα «προσωπικών ραντεβού».

Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα ενός ηλεκτρονικού καταστήματος έναντι ενός φυσικού χώρου πωλήσεων, από την άποψη του επιχειρηματία, εκτιμούμε ότι είναι τα παρακάτω:

- Είναι ανοιχτό 24/7 Χρειάζεται ελάχιστο φυσικό χώρο.
- Απαιτεί λίγο αλλά εξειδικευμένο προσωπικό.
- Ανανεώνεται σε ελάχιστο χρόνο με προσφορές και προωθητικά προγράμματα.

Τα ηλεκτρονικά καταστήματα που έχουν ως βάση μια Web εφαρμογή οφείλουν να πληρούν τις παρακάτω συνθήκες:

1. Σωστή διεπαφή χρήστη με περιβάλλον επικοινωνίας δίνοντας με αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα για ένα ευέλικτο σχεδιασμό και παρουσίαση του ηλεκτρονικού καταστήματος.
2. Χρήση και παροχή εργαλείων προκειμένου να επιτυγχάνεται καλύτερη ανάπτυξη στο κατάστημα.
3. Ένα σύνολο από επιλογές με στόχο την εύρυθμη λειτουργία του καταστήματος (Δουκίδης 1998).

Στο σημείο αυτό να τονίσουμε τη διαφορά μεταξύ διαδικτυακού τόπου που στοχεύει στην προώθηση του καταστήματος και το ηλεκτρονικό εμπόριο που αποσκοπεί στην πώληση προϊόντων και υπηρεσιών.

Ένα ηλεκτρονικό κατάστημα έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- Κατάλογος προϊόντων
- Αναλυτική παρουσίαση προϊόντος
- Αναζήτηση προϊόντων
- Καλάθι αγορών
- Λογαριασμός πελάτη
- Online παραγγελίες και πληρωμές
- Ιστορικό παραγγελιών
- Εξασφάλιση ασφάλειας
- Λειτουργίες που διευκολύνουν τις αγορές

Εισαγωγή Συμπερασμάτων

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η ανάλυση των επιπτώσεων των περιοριστικών μέτρων στην κίνηση κεφαλαίων στις επιχειρήσεις. Μέσα από την μελέτη επιχειρήσαμε να κατανοήσουμε την φύση των capital controls αλλά και τις επιπτώσεις τους. Ειδικότερα, αναλύσαμε δυο πρόσφατες περιπτώσεις επιβολής περιοριστικών μέτρων. Την Κύπρο και την Ελλάδα. Στις δυο αυτές χώρες επιβλήθηκαν capital controls, για να προστατευτεί το τραπεζικό σύστημα και να αποφευχθεί η κατάρρευση των κύριων τραπεζικών ιδρυμάτων. Στην περίπτωση της Κύπρου ένα ποσό καταθέσεων κουρεύτηκε(απαλλοτριώθηκε υπέρ των ιδρυμάτων) για να διαφυλαχθεί η φερεγγυότητα και η βιωσιμότητα του συστήματος.

Συμπερασματικά, μπορούμε να κατανοήσουμε ότι τα capital controls έχουν μια σειρά από επιπτώσεις σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής μιας χώρας.

Αρχικά σε σχέση με τις κοινωνικές επιπτώσεις, οι δυο περιπτώσεις που εξετάσαμε παρουσιάζουν κάποιες διαφορές.

Από την μια πλευρά, η Κύπρος αν και παρέμεινε μια χώρα με υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ και απολάμβανε σχετική ευημερία η κρίση που δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα των capital controls οδήγησε σε μεγάλη απώλεια θέσεων εργασίας.

Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα η οποία ήδη διένυε το 6ο έτος βαθιάς κρίσης είχε από το 2014 εμφανίσει σημάδια ανάκαμψης της οικονομίας. Με την επιβολή των capital controls η οικονομία έδειξε σημάδια κάμψης. Αυτή η κάμψη όμως δεν ήταν μεγάλη ενώ οι οικονομικές συναλλαγές αν και επηρεάστηκαν δείχνουν σημάδια κανονικοποίησης.

Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι οι επιπτώσεις διέφεραν από χώρα σε χώρα και το αντίκτυπο στην κοινωνία ήταν διαφορετικό.

Επιπρόσθετα, σχετικά με τις επιπτώσεις στην κάθε χώρα βλέπουμε και εδώ κάποιες διαφορές.

- Αρχικά, στην περίπτωση της Κύπρου ο κύριος σκοπός επιβολής των μέτρων ήταν να αποτραπεί η μεταφορά χρημάτων μεταξύ των τραπεζικών ιδρυμάτων. Επίσης η Κυπριακή κυβέρνηση επέλεξε μια πιο ελαστική αντιμετώπιση στην έγκριση δαπανών οι οποίες προορίζονταν για το εξωτερικό. Ιδιαίτερα, αυτές που αφορούσαν μισθοδοσία, δίδακτρα και εμβάσματα τα οποία αφορούσαν ιατρικές δαπάνες. Επίσης πρέπει να τονιστεί ότι το δικαίωμα ανάληψης από τις Κυπριακές τράπεζες λειτουργούσε αθροιστικά. Αυτό, ήταν ένα σημαντικό πλεονέκτημα το οποίο βοήθησε στην γρήγορη ανάκαμψη της εμπιστοσύνης των πελατών των Κυπριακών τραπεζών στο σύστημα. Γενικότερα με την λήξη των περιορισμών οι τράπεζες είχαν ανακτήσει την εμπιστοσύνη που τους είχαν οι πελάτες τους.

- Αντίθετα στην περίπτωση της Ελλάδας ενισχύθηκε το κλίμα αβεβαιότητας που υπήρχε προς την χώρα την συγκεκριμένη χρονική στιγμή, ενώ άμεσες ήταν οι επιπτώσεις στο εσωτερικό οικονομικό περιβάλλον. Ειδικότερα, η περίοδος στην οποία επιβλήθηκαν οι περιορισμοί είναι η περίοδος με τον μεγαλύτερο κύκλο εργασιών για την λεγόμενη <<βαριά βιομηχανία>> της χώρας, τον τουρισμό. Ακόμη, δραστηριότητες που απαιτούσαν την εισαγωγή υλών μείωσαν την παραγωγή και υποχρεώθηκαν να πληρώνουν τις ύλες που αγόρασαν σε μετρητά.

Τέλος, οι επιπτώσεις συνεχίζουν ακόμη και σήμερα με το τρέχον οικονομικό έτος να φαίνεται και αυτό ως υφεσιακό για την χώρα.

Γενικά Συμπεράσματα

Γενικότερα, αυτό που συμπεραίνουμε από την έρευνα είναι ότι δημιουργούνται μια σειρά από προβλήματα σε μια χώρα αλλά μπορεί να υπάρξουν και πλεονεκτήματα από την επιβολή τους.

Καταρχήν, δημιουργείται πρόβλημα στην οικονομική δραστηριότητα μιας χώρας. Οι πολίτες μειώνουν την κατανάλωση λόγω της αβεβαιότητας και της μειωμένης πρόσβασης σε κεφάλαια. Ακόμη, οι επιχειρήσεις έχουν να αντιμετωπίσουν προβλήματα καθώς αδυνατούν να κινήσουν τα κεφάλαια τους. Ας σημειωθεί ότι η εξαγωγή κεφαλαίων στο εξωτερικό προϋποθέτει την έγκριση από αρμόδια επιτροπή, μια διαδικασία η οποία είναι αρκετά χρονοβόρα. Επίσης η έγκριση προϋποθέτει την ύπαρξη διαθεσίμου ορίου στην τράπεζα στην οποία η επιχείρηση είναι πελάτης. Ακόμη, επωφελούνται ξένες επιχειρήσεις σε σχέση με τις ελληνικές. Οι ξένες επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια στο εξωτερικό και μεγαλύτερη ευχέρεια οικονομικών αποφάσεων αντίθετα με τις ελληνικές οι οποίες δεν μπορούν να κινηθούν ελεύθερα στην αγορά. Αυτό οδηγεί ελληνικές επιχειρήσεις σε μια πιο δυσμενή θέση και μπορεί και στην χρεωκοπία. (βλ. Ηλεκτρονική) Τέλος, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις χάνουν την εμπιστοσύνη που έχουν στο σύστημα και προτιμούν να διακρατούν τα χρήματα σε μετρητά αποκρύπτοντας τα. Αυτό οδηγεί και σε αύξηση της φοροδιαφυγής.

Από την άλλη πλευρά υπάρχουν και κάποια πλεονεκτήματα. Αρχικά, αποφεύγεται το bank run και η ολική κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας. Σε μια τέτοια περίπτωση υπήρχε η πιθανότητα κουρέματος στις καταθέσεις ή ακόμα και ολική απώλεια τους. Με τους περιορισμούς αυτό αποφεύγεται και η κατάσταση προσωρινά σταθεροποιείται μέχρι το κράτος να λάβει μέτρα επαναφοράς της εμπιστοσύνης. Ακόμη, και ειδικότερα στην Ελλάδα οδήγησε σε μια αύξηση στις συναλλαγές με κάρτες, και στην εισαγωγή πιο διαφανών και λιγότερο επισφαλών συναλλαγών. Οι επιχειρήσεις προτιμούν σήμερα την τραπεζική κατάθεση ή την χρήση κάρτας από τα μετρητά ή τις συναλλαγματικές. Τέλος, η ηλεκτρονικοποίηση των συναλλαγών και η χρήση καρτών και άλλων τρόπων πληρωμής οδηγεί και στην μείωση της φοροδιαφυγής. Το κράτος μπορεί να ελέγξει τις συναλλαγές και να διαφυλάξει την σωστή πληρωμή των φόρων.

Σύνοψη

Καταλήγοντας, μπορούμε να πούμε ότι οι περιορισμοί στις συναλλαγές παραμένουν ένα διαφορούμενο θέμα. Από την μια πλευρά η εφαρμογή τους προσθέτει εμπόδια στην λειτουργία των επιχειρήσεων. Τις εμποδίζει να αναπτυχθούν ομαλά και ενώ χάνουν και τον ουσιαστικό έλεγχο των κεφαλαίων τους. Επίσης, οι επιχειρήσεις χάνουν την εμπιστοσύνη τους στο τραπεζικό σύστημα και μειώνεται γενικότερα η ανάπτυξη της εσωτερικής οικονομίας. Το ίδιο αποτέλεσμα έχει και στους πολίτες, οι οποίοι αισθάνονται να χάνουν το έλεγχο των οικονομικών τους και μειώνουν την κατανάλωση τους. Όλα τα παραπάνω οδηγούν σε επιβράδυνση της οικονομίας.

Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή τους έχει ως κύριο σκοπό την προστασία του τραπεζικού συστήματος από την ολική κατάρρευση. Σταθεροποιεί, την ρευστή κατάσταση της οικονομίας και αφήνει στις κεντρικές αρχές(κεντρική τράπεζα, κράτος) περιθώριο αντιδράσεων για την προστασία του συστήματος. Ακόμη, αναγκάζει τους επενδυτές μιας χώρας να επενδύσουν τον κύριο όγκο των χρημάτων τους στο εσωτερικό και όχι στο εξωτερικό, ενεργώντας καταλυτικά για την οικονομία.

Το τελικό συμπέρασμα των ερευνητών είναι ότι θα πρέπει οι αρχές μιας χώρας να εφαρμόζουν λύσεις στα πλαίσια των αρχών της ελεύθερης αγοράς και να αποφεύγουν την εφαρμογή μέτρων που περιορίζουν τις συναλλαγές. Τέτοια μέτρα θέτουν σε κίνδυνο την εύθραυστη ανάπτυξη της οικονομίας(ειδικότερα στην περίπτωση της Ελλάδας) και την προστασία της <<πίστης>> στο τραπεζικό σύστημα. Από την άλλη αναγνωρίζουμε και την ταχύτητα των γεγονότων στην ελληνική και κυπριακή περίσταση καθώς και το περιορισμένο εύρος επιλογών των κρατών. Λόγω της νομισματικής ένωσης των κρατών-μελών της Ευρωζώνης τα κράτη έχουν περιορισμένο οπλοστάσιο για να αντιμετωπίσουν τέτοιες καταστάσεις. Επίσης η οικονομική ευημερία που υπήρχε πριν την κρίση δεν βοήθησε στην ανάπτυξη πανευρωπαϊκών σχεδίων (contingency plans) για την προστασία των χωρών. Εντέλει, πιστεύουμε ότι για να μειωθούν οι επιπτώσεις στις επιχειρήσεις πρέπει να επιτευχθεί η γρήγορη έξοδος από το καθεστώς περιορισμών καθώς και η ενίσχυση των τραπεζών. Επιπρόσθετα, οι ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές πρέπει να αναπτύξουν σχέδια για την προστασία και την ενίσχυση των κρατών σε περίπτωση επανεμφάνισης τέτοιων προβλημάτων.

Προτάσεις για το Μέλλον

Είναι αναγκαία η ανάκτηση της εμπιστοσύνης της διεθνούς κοινότητας και ειδικότερα της Ε.Ε. προς τη χώρα αλλά και των πολιτών προς την κυβέρνησή τους.

Μια νέα συμφωνία και τη στήριξη της Ευρωζώνης, της ΕΚΤ και του ΔΝΤ και την αναδιάρθρωση του χρέους.

Πρέπει να γίνει ανακεφαλαιοποίηση-καθάρισμα των τραπεζών ώστε να μπορούν αβίαστα να παίζουν τον βασικό ρόλο της παροχής πιστώσεων στην οικονομία.

Εκλογίκευση και τη σταθεροποίηση του φορολογικού συστήματος.

Ουσιώδεις, εκτεταμένες και γρήγορες αλλαγές στον δημόσιο τομέα, πρώτα στην οργάνωση και τη διοίκησή του.

Διευκόλυνση των ιδιωτικών επενδύσεων και την πραγματοποίηση δημόσιων επενδύσεων σε υποδομές.

Απελευθέρωση αλλά και την αυστηρή παρακολούθηση όλων των επαγγελματιών και αγορών.

Η αβεβαιότητα παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη μιας χώρας.

Είναι γεγονός ότι όσο πιο σταθερή είναι μια χώρα, τόσο πιο πολύ μειώνεται η αβεβαιότητα και ανοίγουν οι αγορές καθώς οι επενδύσεις επεκτείνονται.

Όταν μια χώρα δεν έχει σταθεροποιηθεί και δεν εκπέμπει βεβαιότητα στους επενδυτές τότε θα αργήσει πολύ να κινηθεί στις αγορές και οι επενδυτές με τη σειρά τους θα αναζητήσουν ένα ασφαλές καταφύγιο με ελάχιστο ρίσκο και όσο το δυνατόν λιγότερη αβεβαιότητα.

Βιβλιογραφία

1. <http://www.sofokleousin.gr/archives/292281.html>
2. Ε.Κ.Τ. νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο
3. Άρθρα 288 παρ. 1 και 452 του Ποινικού Κώδικα, άρθρο 13α του ν. 2251/1994 (Α' 191) άρθρο 18 α ν. 146/1914 (Α' 21) το άρθρο 19 ν. 4177/2013 (Α' 173)
4. Eurostat ΕΚΤ αποφάσεις Eurogroup
5. www.capital.gr
6. www.analist.gr
7. www.news247.gr «Αλήθειες και μύθοι για τα Capitals Controls»
8. <http://www.newsbomb.gr/oikonomia/trapezes/story/601222/capital-controls-ti-einai-kai-pois-epivalei-toys-elegxoy>
9. <http://www.philenews.com/el-gr/top-stories/885/188855/economist-apetyche-to-bailin-stin-kypro#sthash.JF1190hi.dpuf>
10. <http://www.enikos.gr/economy/132180,Sthn-Ellada-oi-sporoi-ths-krishs-ths-Kyproy.html>
11. www.greeknewsonline.com
12. <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/analytikos-odhgos-osa-isxuoy-n-shmera-me-ta-capital-controls.3693978.html>
13. <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/alhtheies-kai-muthoi-gia-ta-capital-controls.3541719.html>
14. <http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/analytikos-odhgos-osa-isxuoy-n-shmera-me-ta-capital-controls.3693978.html>
15. Ανάλυση της Εθνικής Τράπεζας με τίτλο: «Ερμηνεύοντας τις αντοχές της ελληνικής οικονομίας»
16. www.dikaiologitika.gr
17. ALPHA BANK, ΕΛ.ΣΤΑΤ.
18. <https://www.nea-apogeumatini.gr/Ελλάδα/Οικονομία/212-Οικονομικό-δελτίο-της-alpha-bank-oi-synepeies-ton-capital-controls.html>
19. <https://www.skai.gr/news/finance/article/288892/dusmeneis-oi-epiptoseis-ton-capital-controls-stis-epixeiriseis.html>
20. <https://www.protagon.gr/anagnwstes/oi-synepeies-twn-capital-controls.html>
21. <https://www.euro2day.gr/news/entepriises/article/1351987/4exams-hellas-pos-mia-polyethinh-vionei-ta-capital.html>

22. <https://www.capital.gr/tax/3078458/ta-capital-controls-idi-periorisan-ti-forodifugi.html>
23. Εκθέσεις του υπουργείου Οικονομικών
24. <https://www.ecommercenews.gr/ta-capital-controls-αλλαξαν-τη-συμπεριφορά-των-online-καταναλωτών.html>
25. Eurostat
26. Έκθεση Εθνικής Τράπεζας
27. <https://www.express.gr/news/finance/778179oz-20151013778179.php3>
28. <https://protothema/economy/article/531898.html>
29. <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id24810.html>
30. Βαλαωρίτου Ιωάννου. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Επιτροπή Ιστορίας Εθνικής Τραπέζης Ελλάδος, 1988.
31. Δρίτσα Μαργαρίτα. Βιομηχανία και Τράπεζες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου, Εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης Ελλάδος, 1990.